

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

**TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA 2000-2018 YILLARI
ARASINDA ABHAZYA VE OSETYA (KUZEY-GÜNEY) SORUNU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEYFULLAH GİRİŞEN

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. C. SENCER İMER

ANKARA

2019

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

**TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA 2000-2018 YILLARI
ARASINDA ABHAZYA VE OSETYA (KUZEY-GÜNEY) SORUNU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEYFULLAH GİRİŞEN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. C. SENCER İMER

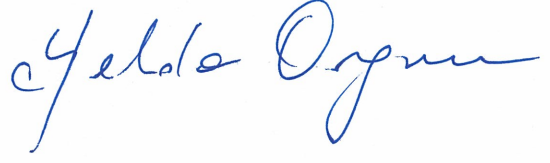
ANKARA

2019

KABUL VE ONAY

SEYFULLAH GİRİŞEN tarafından hazırlanan "Tarihçe ve İlişkiler Bağlamında 2000 – 2018 Yılları Arasında Abhazya ve Osetya (Kuzey – Güney) Sorunu " başlıklı bu çalışma, 17.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yelda Hatice ONGUN -Başkan

Prof. Dr. C. Sencer İMER - Danışman

Doç. Dr. Cem KARADELİ - Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezimin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

† Aksini belirtmediğim takdirde tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

[]

[Seyfullah GİRİŞEN]

İTHAF METNİ

Canımdan çok sevdiğim ve hayatıma anlam katan anneme ve babama;

Hastalık teşhisi konulduktan sonra hiçbir zaman bunu dile getirmeyen,
bana yansıtmayan,
tez konum ile ilgili E-mail ve telefonlarıma cevap verirken metanetli duruşunu
koruyan,
yüksünmeden tez yazma heyecanıma ortak olan, konumu belirlemede etkisi
olan, dünya hayatından ahiret hayatına irtihal eden, asil ve kıymetli hocam
Prof. Dr. Oya AKGÖNENÇ MUĞİSİDDİN' in anısına;

İTHAF OLUNUR.

TEŞEKKÜR

Tez yazma dönemimde bana maddi ve manevi desteğini esirgemeyen kıymetlilerim; **annem Halime GİRİŞEN'e** ve **babam Bayram GİRİŞEN'e**,

ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Senato Temsilcisi; Prof. **Dr. Erol Taymaz'a**,

Tez çalışmamın olgunlaşırıp çerçevesini çizmemde etkisi olan **değerli Hocam; Avrasya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ULUÇAKAR'a**

KAF - DAV kütüphane arşivini benimle paylaşan, çalışma alanı için destek olan **KAF - DAV başkanı Muhittin ÜNAL** Abime,

Abhazya ve Güney Osetya ile ilgili makale paylaşımı yapan, **Kadir Has Üniversitesi İİBF Dekanı Prof. Dr. Mitat ÇELİKPALA'ya**

Abhazya konusunda bilgi ve makale paylaşımı yapan **Abhaz Yazar Selçuk SIMSIM'a**,

Kafkasya – Abhazya Dayanışma Komitesi üyesi Bediz Tantekin KUARSHALIYA'ya,

KAF – FED Eski Genel Sekreteri Cumhur BAL'a, görüşmeleri ayarlayan, bu ortamı sağlayan ve buna ev sahipliği yapan **Seda TANTEKİN'e**

Tez içerisindeki cümlelerin eksikliklerini düzenleyen **Dr. Sertaç TEKDAL'a**,

Röportaj çözümlmeleri için **Gazeteci Yusuf Diril'e**,

Röportaj için;

Abhazya Türkiye Tam Temsilcisi Vadim HAZIYA'YA,

Güney Osetya Türkiye Tam Temsilcisi Remzi YILDIRIM'A

Yoğun programlarına rağmen vakit ayırıp E-Maillerime cevap veren ve bilgi akışı noktasında destek veren **Güney Osetya Dışişleri Bakanı Sayın Dimitri MEDOEV'e**,

Görüşme teklifim kabul edip sorularıma cevap vermemelerine rağmen zaman ayıran **Gürcistan, Türkiye Büyükelçisi Sayın George Janjgava'ya** ve **Gürcistan Türkiye Büyükelçiliği Müsteşarı Diana MALAZONIA'ya**

Uluslararası Hukuk bölümünde makale paylaşımı yapan, **Sosyal Bilimler Enstitü Müdür Yardımcısı ve Ufuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim üyesi Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ'e,**

Protokol görüşmelerimde izlenmesi gereken yolu hiyerarşik düzlemde gösterip bana bu konuda destek olan **Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürlüğü Yardımcılığı'nda görevli olan Canan YAĞUŞ'a**

Bilgi birikiminden faydalanma şansı veren ve objektif bir tez hazırlamam için yardımcı olan, yol gösteren, fikirlerimi önemseyip ona göre hareket etmemi sağlayan, zaman mefhumu olmadan aradığımda bana cevap verip yönlendirmelerde bulunan, bürokratik nezaketin nasıl uygulanması gerektiğini çevresine gösteren değerli bilim insanı **Ufuk Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Celalettin Sencer İMER'e,**

Teşekkür ederim.

TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA 2000-2018 YILLARI ARASINDA ABHAZYA VE OSETYA (GÜNEY) SORUNU

Seyfullah GİRİŞEN

ÖZET

GİRİŞEN, Seyfullah. Tarihçe ve İlişkiler Bağlamında 2000-2018 Yılları Arasında Abhazya ve Osetya (Kuzey-Güney) Sorunu, Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2019

Uluslararası ilişkiler boyutunda Ulus-Devlet anlayışının başlangıç noktası olarak görülen Fransız Devrimi, her ulusun kendi kaderini tayin etmesi (self-determination) hakkını ortaya koymuş ve sınırları belirlenmiş toprak parçası üzerinde yaşanan ortak alanı “Ulus-Devlet” olarak belirtmiştir. Kendi kaderini tayin etme hakkının yaygın bir şekilde gündeme geldiği bölgelerden biri de Kafkasya’dır

Tarihsel süreç içerisinde Rusya ve Gürcistan ekseninde yaşanan Abhazya ve Osetya (Güney) sorunu da ulusların kendi kaderini tayin etmesi kapsamındaki gelişmelerin en açık örneklerindedir. Bu problemin farklı yüzyıllarda ortaya çıkması, kategorize etme yöntemine gidilmesi, olayların perspektiflerini daha açık bir şekilde değerlendirmemize yardımcı olabilir. Bunlar, Çarlık Rusyası, SSCB Dönemi ve Rusya Federasyonu dönemleri olarak gösterilir. Bu dönemlerin her birinde Abhazya ve Güney Osetya sorunu siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan farklılıklar göstermiştir.

Abhazya ve Güney Osetya sorunu; alan mücadelesi, toprak bütünlüğü etnik çatışmalar, asimilasyon, çözümsüzlük, liderlerin dönemlerine göre değişken politikayla şekillenmesi gibi birçok mücadeleyi kendi içinde barındırmaktadır. Abhazya ve Güney Osetya sorunu, Rusya ve Gürcistan arasında geçmişten günümüze süregelen bir sorun olmuştur. Çarlık Rusya’sı Abhaz ve Oset (Güney) yönetimlerini lağvedip söz konusu bölgeleri topraklarına katmıştır. SSCB döneminde yönetsel dayatmayla Abhazlar Cumhuriyet statüsünden çıkartılıp özerklik statüsüyle Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetine (GSSC) bağlanmıştır. Osetler, Gürcistan Sovyet Cumhuriyeti Merkezî Yüksek İcra Komitesi Kararnamesi tarafından otonom bölge olmuştur.

1990 yılından sonra bağımsızlıklarını savaşarak almaya çalışan Abhazlar ve Osetler (Güney), günümüzde -Rusya Federasyonunun da etkisiyle- uluslararası alanda 7 ülke tarafından tanınmaktadır.

Bu çalışma nitel (Örnek Olay ve Saha Araştırması), nicel (Bağıntısal ve Tarihsel) araştırma yöntemleriyle; Abhazya ve Güney Osetya aktörlerinin tarihçesini analiz etmek, aktörlerin bu sorun karşısında temel yaklaşımlarını öğrenmek, sürekli değişkenlik gösteren politikalarının nedenlerini araştırmak, dönemseller yaşanan sorunların “Neden? Nasıl: Hangi politik hamleler/stratejiler/stratejiler sonucunda?” ortaya çıktığını anlamada/açıklamada yol gösterici bir analizi ortaya koymak amacı gütmektedir.

Anahtar Sözcükler: Abhazya ve Güney Osetya Sorunu, Kafkasya, Rusya, Gürcistan, SSCB, GSSC, Çarlık Rusya’sı.

ABKHAZIA AND OSSETIA (SOUTH) PROBLEM BETWEEN 2000 AND 2018 IN THE CONTEXT OF HISTORY AND RELATIONS

Seyfullah GİRİŞEN

ABSTRACT

GİRİŞEN SEYFULLAH In the context of history and relations, Abkhazia and Ossetia (south) problem between 2000 and 2018, Master's thesis. Ankara, 2019.

The French Revolution, seen as the starting point of the “nation-state” concept in the dimension of international relations, is defined as the “common space” that is lived on the territory of each nation's self-determination and its borders. One of the regions in which the right to self-determination is widely raised is the Caucasus.

The “Abkhazia and Ossetia (South)” problem in the axis of Russia and Georgia in the historical process is one of the most obvious examples of these developments. The emergence of this problem in different centuries, the way to categorize, can help us to assess the perspectives of events more clearly. These are shown as tsarist Russia, USSR and Russian Federation periods. In each of these periods, the issue of “Abkhazia and Ossetia (South)” has differed politically, socially and economically.

Abkhazia and Ossetia (South) have many struggles, such as “field struggle”, “territorial integrity”, “ethnic conflicts”, “assimilation”, “non-solution”, “shaping the leaders with variable politics according to their periods”. This has been a continuing problem between Russia and Georgia from the past to the present. Tsarist Russia has abolished the “Abkhaz and osseti” administrations and added them to its lands. During the period of the USSR, the Abkhazians were connected with the status of “autonomy” from the status of “Republic” to the Soviet Socialist Republic of Georgia (GSSC). The Ossetians (South) became “autonomous region” by the decision of the Supreme Executive Committee of the Central Soviet Republic of Georgia.

Abkhazians and Ossetians (south), who tried to get their independence by fighting after 1990 years, are now recognized in the international arena (by 7 countries) under the influence of Russian Federation.

This study aims to analyze the history of “Abkhazia and Ossetia (South)” actors through qualitative (case studies and field research), quantitative (relational and historical) research methods, to learn the basic approaches of actors to this problem, to investigate the reasons of policies that show continuity of variability, to investigate the reasons of the periodical problems“? How? Why?” it was made to understand that it appeared

Key Words: Abkhazia and Ossetia problem, Caucasus, Russia, Georgia, USSR, Tsarist Russia.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
İTHAF METNİ	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
I. BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Tez Çalışmasının Arka Planı.....	1
1.2. Tez Çalışmasının Amacı ve Soruları.....	1
1.3. Tez Çalışmasının Metodolojisi ve Zaman Aralığı	3
1.4. Tez Çalışmasının Önemi	3
1.5. Tez Çalışmasının Yapısı	4
2. ABHAZYA TARİHÇESİ	6
2.1. Erken Dönem Abhazya Tarihi.....	6
2.2. Çarlık Rusya'sı (Rus İmparatorluğu) Dönemi Abhazya (1547-1917)	9
2.2.1. 1864 Çerkes Sürgünü;	13
2.3. SSCB Dönemi Abhazya Tarihçesi (1917-1991)	14
2.3.1. 1967 Sekizli - 1977 Yüzotuzlar Mektubu - 1978 Altınının Mektubu - 1988 Altmışların Mektubu	17
2.4. Rusya Federasyonu Dönemi Abhazya (1991-)	17
3. GÜNEY OSETYA (ASETİNLER) TARİHÇESİ	19
3.1. Erken Dönem Güney Osetya Tarihi	19
3.2. Çarlık Rusya'sı (Rus İmparatorluğu) Dönemi Güney Osetya	22
3.3. SSCB Dönemi Güney Osetya	25
3.4. Rusya Federasyonu Dönemi Güney Osetya (1991-?)	28
4. GÜRCİSTAN TARİHÇESİ	29
4.1. Erken Dönem Gürcistan	29
4.2. Çarlık Rusya'sı Dönemi Gürcistan	32
4.3. SSCB Dönemi Gürcistan	35
4.4. Rusya Federasyonu Dönemi Gürcistan	36
II. BÖLÜM	38

5. TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA GÜRCİSTAN'IN ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA POLİTİKALARI (1990-1993)	38
5.1. Gürcistan-Güney Osetya Savaşı (1990-1992).....	39
5.2. Gürcistan-Abhazya Savaşı (1992-1993)	42
5.3. Abhazya ve Güney Osetya Değerlendirmesi	45
6. TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA RUSYA'NIN YAKIN ÇEVRE DOKTRİNİ VE GÜRCİSTAN'IN UZAK ÇEVRE DOKTRİNİ ÇERÇEVESİNDE ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA ÇATIŞMA ALANLARI	46
7.TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA'NIN KAFKASYA'DAKİ JEOPOLİTİK DENGELERE ETKİSİ	50
8. TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA RUSYA VE GÜRCİSTAN'IN ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA ÇATIŞMALARINA YÖNELİK DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMLARI	51
8.1. Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'yı Neden Tanımıştır?	51
III. BÖLÜM	53
9.TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA 2000-2018 YILLARI ARASINDA ABHAZYA VE OSETYA (KUZEY - GÜNEY) SORUNU	53
9.1. 1988-2000 Yılları Arasında Abhazya Ve Güney Osetya'daki Gelişmeler	53
9.2. 2000-2018 Yılları Arasında Abhazya ve Güney Osetya'daki.....	58
Gelişmeler.....	58
9.2.1. Neden Kadife Devrimi Değil, Gül Devrimi?	59
IV. BÖLÜM	63
10. ZVIAD GAMSAHURDIA - EDUARD ŞEVARDNADZE - MIHAIL SAKAŞVILI DÖNEMİNDE ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA'YI GÜRCİSTAN TOPRAKLARINDA TUTMA YAKLAŞIMLARI	63
10.1. Zviad Gamsahurdia Dönemi Abhazya ve Güney Osetya	63
Politikaları	63
10.2. Eduard Şevardnadze Dönemi Abhazya ve Güney Osetya	65
Politikaları	65
10.3. Mihail Saakaşvili Dönemi Abhazya ve Güney Osetya	68
Politikaları	68
10.4. Liderlerin Genel Değerlendirmesi.....	72
11. ABD'NİN GÜRCİSTAN POLİTİKASINDA ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA'YA POLİTİK BAKIŞI VE RUSYA'NIN BÖLGEYE İLİŞKİN POLİTİK ÇIKARLARI	73
12. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN VE BİRLEŞMİŞ MİLLETKERİN (BM) ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA SORUNUNDA ÜSTLENMİŞ OLDUKLARI ROLLER NELERDİR?	75
13. TÜRKİYE'NİN KAFKASYA BAĞLAMINDA ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA SORUNUNA BAKIŞ AÇISI VE GARANTÖRLÜĞÜ ALTINDAKİ ACARYA ÖZERK CUMHURİYETİ YAKLAŞIMI	77

13.1. TÜRKİYE’İN GARANTÖRLÜĞÜ ALTINDAKİ ACARYA ÖZERK CUMHURİYETİ POLİTİKALARI.....	80
14. ULUSLARARASI HUKUKTA DEVLETLERİN TANINMASI BAĞLAMINDA ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA.....	82
15. ULUSLARARASI İLİŞKİLER PERSPEKTİFİNDEN ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA’YA “DIŞ MÜDAHALELERİN GERÇEKLEŞMESİ VE İÇİŞLERİNE KARIŞMA” NEDENLERİ NELERDİR?.....	86
V.BÖLÜM.....	89
16. SONUÇ.....	89
16.1. Abhazya ve Güney Osetya Sorununun Çözümü İçin Ortaya Konulan Öngörü ve Perspektifler.....	89
16.1.1. Rusya, Abhazya ve Güney Osetya’yı tanıma politikasından geri adım atabilir mi?.....	92
16.1.2. Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya’nın bağımsızlık statüsünü tanıyacak mı?.....	93
16.1.3. Abhazya ve Güney Osetya, liderlere göre şekil almaya devam edecek mi?.....	94
16.1.4. Günümüz Gürcistan Devleti’nin, Abhazya ve Güney Osetya sorununa yaklaşım yöntemleri nelerdir?.....	95
16.1.5. Kuzey ve Güney Osetya birleşebilir mi?.....	95
16.1.6. Sorunun çözüme kavuşturulması taraflar için ne anlama gelmektedir?.....	96
16.2. Genel Değerlendirme.....	97
16.2.1. Genel Değerlendirme: Abhazya ve Güney Osetya.....	98
17. KAYNAKÇALAR.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
18.EKLER.....	107
18.1. EK-3 Yüz yüze Görüşmeler (Röportaj Şeklinde) Ve Yazılı Sorular.....	107
18.1.1. ABHAZYA TÜRKİYE YETKİLİ TEMSİLCİSİ SAYIN VADİM.....	107
HARAZİYA İLE YAPILAN RÖPORTAJ.....	107
18.1.2. GÜNEY OSETYA TÜRKİYE TAM TEMSİLCİSİ SAYIN REMZİ.....	116
YILDIRIM İLE YAPILAN RÖPORTAJ.....	116
18.1.3. GÜRCİSTAN, TÜRKİYE BÜYÜKELÇİSİ SAYIN GEORGE JANJGAVA’ YA GÖNDERİLEN YAZILI SORULAR.....	125
18.1.4.RUSYA BÜYÜKELÇİLİĞİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER.....	128

KISALTMALAR DİZİNİ

A.B. : AVRUPA BİRLİĞİ

A.B.D. : AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

A.H.K. : ABHAZYA HALK KONSEYİ

A.Ö.S.S.C. : ABHAZYA ÖZERK SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETİ
YÜKSEK SOVYETİ

B.D.T. : BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU

B.M. : BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

G. S. C. : GÜRCİSTAN SOVYET CUMHURİYETİ

G.S. C. M.Y. İ. K. K. : GÜRCİSTAN SOVYET CUMHURİYETİ
MERKEZİ YÜKSEK İCRA KOMİTESİ KARARNAMESİ

G. O. S.S.C. : GÜNEY OSETYA SOSYALİST SOVYET CUMHURİYETİ

G. O. Y. S. K. : GÜNEY OSETYA YÜKSEK SOVYET KONSEYİ

K.D.H. : KAFKASYA DAĞLI HALKLARI

K.D.H.B. : KAFKASYA DAĞLI HALKLARI BİRLİĞİ

N.A.T.O. : NORTH ATLANTIC TREATY ORGANİZATİON

R.F. : RUSYA FEDERASYONU

S.S.C.B. : SOVYET SOSYALİST CUMHURİYET BİRLİĞİ

S.S.K.P. M.K. : SOVYET SOSYALİST KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Tez Çalışmasının Arka Planı

Siyaset biliminin dallarından birisi de Uluslararası İlişkilerdir. Uluslararası ilişkilerde temel aktör *devlet* olarak görülür. Bu nedenle, devletlerin birbiriyle olan ilişkileri, yine devletlerin *Uluslararası Örgütler* (International Organizations), *Hükümetlerarası Kuruluşlar* (Intergovernmental Organizations), *Bölgesel Örgütler* (Regional Organizations), *Uluslararası Normlar* (International Norms), *Çokuluslu Şirketler* (Multinational Companies) ve *Uluslararası Toplum* (International Society) ile ilişkilerini inceleyen disiplinler arası çalışma alanıdır. Ayrıca uluslararası ilişkiler alanı devletlerin iç ve dış politik adımlarını inceleyip sistemsel olarak hangi özelliğe sahip olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Kafkasya'ya dair belli bir tarihsel süreç mikro bir alanda, *Abhazy* ve *Güney Osetya* bağlamında *Batı*, *ABD*, *Rusya* ve *Gürcistan* üzerinden yukarıda sözü edilen özellikler perspektifinde ele alınarak incelenmiştir.

1.2. Tez Çalışmasının Amacı ve Soruları

Realist Uluslararası İlişkiler kuramı, devletlerarasındaki ilişkileri *çıkart* üzerinden çözümlenmektedir. Değişen güvenlik ortamı ve uluslararası sistemdeki yeni oluşum ve sorunlar, realist kuramın bu yaklaşım çerçevesini değişime uğratmaktadır. Buna karşın, güçlü devletler, uluslararası sistemin en güçlü aktörleri olma vasfını sürdürmektedir. Güçlü devletlerin dış politika süreçlerini, bölgesel hegemonya oluşturmak veya jeo-stratejik alanlar üzerinde hâkimiyet kurmak düşüncesi oluşturmaktadır. Keza uluslararası sistemin aktörlerinin küresel alanda güç kazanmaları veya prestij kaybetmeleri, onların amaçları ile yakından ilişkilidir.

Bu bağlamda Kafkasya, tarihin hemen her döneminde, bir bölgesel çatışma alanı olması ve bölgede hâkimiyet kurmak isteyen büyük devletlerin hedeflerinden birini oluşturması nedeniyle önem arz etmektedir. Farklı bir deyişle, Kafkasya, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana, stratejik önemi belirgin bir bölge ve büyük güçlerin çıkar çatışmalarının sergilendiği bir alan olmuştur. Abhazy ve Güney Osetya sorunu da çıkar ilişkileri üzerine kurulmuş politikalara ve çatışmalara bağlı olarak sürekli değişim göstermiştir.

Her yüzyılda değişen aktörlerin devletlerin dış politikalarına yeniden şekil vermesi, beraberinde yeni bazı sorunları ortaya çıkarmış ve bu durum yeni cevaplar aramamızı gerektirmiştir.

Abhazya ve Güney Osetya konusunda ana aktörler Rusya ve Gürcistan olmuştur. Gevşek iki kutuplu dünya sisteminin önde gelen aktörlerinden biri olan Rusya'nın aynı zamanda bölgenin en büyük gücü olması, bölge politikalarının, büyük ölçüde, onun amaçları doğrultusunda şekillenmesine yol açmıştır. Rusya'ya kıyasla oldukça güçsüz olan Gürcistan'ın küresel ölçekte diğer bir güç olan ABD ile birlikte hareket etmesi, Batıya dönük bir politika geliştirmek istemesi ve ABD'nin politikalarını geniş çerçeveye yaymanın bir nevi aracı olması sorunun daha da büyümesine yol açmıştır.

Kafkasya bölgesinin oldukça karmaşık bir etnik yapıda olması bölge için hem avantajlı hem de dezavantajlı bir durum ortaya çıkarmaktadır. Tarih boyunca çatışmaların farklı alanlar ve politikalar üzerinden ilerlemesi bunun en açık örneklerindedir. Çalışmada ayrıca, esasen Rusya ve Gürcistan arasındaki değişen ilişkilere ve bu aktörlerin farklılaşan politikalarına bağlı olarak değişim gösteren Abhazya ve Güney Osetya sorununa uluslararası sistemin diğer aktörlerinin nasıl yaklaştığı da araştırılmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın izleğinde, Abhazya ve Güney Osetya sorununun ana kaynağının tespitine yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

Abhazya ve Güney Osetya neden bu kadar önemlidir?

Abhazya ve Güney Osetya'nın uluslararası hukukta bağımsızlık ölçüsü nedir?

Abhazya ve Güney Osetya'nın, Rusya ve Gürcistan'dan bağımsız hareket etme olanakları yok mudur?

S.S.C.B. şeklen yıkılıp fiilî olarak Rusya Federasyonu'na mı dönüşmüştür? Yahut Rusya, S.S.C.B.'nin devamı mıdır?

Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya üzerinde yaptırım gücü var mıdır?

Abhazya ve Güney Osetya Gürcistan'ın toprak parçası mıdır?

Abhazya ve Güney Osetya neden her dönem farklı bir politika ile yönetilmiştir?

Küresel boyutta güçlü devlet olan Rusya, 1991 yılından sonraki dönemde S.S.C.B. politik söylemlerini mi sürdürmektedir? Yoksa yeni jeopolitik konumu ve gücüne göre yeni bir dizayn üzerinde mi çalışmaktadır?

1.3. Tez Çalışmasının Metodolojisi ve Zaman Aralığı

Araştırmanın yöntemi ağırlıklı olarak özgün araştırma verileri üzerinden, söz konusu veriler de resmî belgeler, raporlar, görüşmeler, tarafların resmî kurumları ve temsilcileri ile yapılan yüz yüze görüşmeler, konjonktür ve hiyerarşi gereği sorulara yazılı olarak cevaplar alınması (ekler kısmında) yoluyla elde edilmiştir. Bunun yanı sıra konuyla ilgili olarak basılan kitaplar, bilimsel makaleler, süreli yayınlar, dergiler, sivil toplum kuruluşlarının deklarasyonları ise ek kaynaklar olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada tablo ve grafiklerle elde edilen veriler bütünlük ilkesi içerisinde sınıflandırılmıştır.

İzlenen yöntemin nedeni, ortaya atılan temel önermenin kuramsal alt yapısını meydana getiren “Tarihçe Ve İlişkiler bağlamında 2000-2018 Yılları Arasında Abhazya Ve Osetya Sorunu ”nun geçmişten günümüze kadar sürüyor olması ve bu süreç içinde yaşanan gelişmelerin ortaya koyduğu sonuçlardır.

Bu çalışma, taraflar arasındaki sorunu, haklılık olgusu, yani hangi tarafın haklı olduğuna yönelik bir izlekle değil, objektif bir bakış açısı ve nedensellik bağı göz önünde tutularak inceleme iddiası taşımaktadır. Bu nedenle çalışmada tarafların bakış açılarını yansıtan çalışmalardan ya da yorumlardan ziyade, dışarıdan ve objektif gözlemlere dayalı okumalara, saha araştırması sonucunda elde edilen verileri ve bu verilerden hareketle tespit edilmiş bulguları ortaya koyan araştırmalara itibar edilmiştir.

1.4. Tez Çalışmasının Önemi

Türkiye, jeopolitik konumu göz önünde bulundurulduğunda Kafkasya politikasından bağımsız bir politika ile hareket etmesi zor gözükken bir ülke niteliği taşımaktadır. Çünkü Kafkasya’da yaşanan sorunlar Türkiye içerisinde yaşayan Kafkas halklarını da etkilemektedir. Bu bağlamda Kafkasya’daki politik gelişimleri yalnızca Kafkasya özelinde değerlendiremeyiz. Ek olarak, akademik çalışmalar, dış politika ve küresel düzen içerisindeki bir devletin sınırlarında, dış ülkelerdeki olaylardan hareketle kimi eylemlere/düşüncelere eğilim gösteren toplumcu bireylerin ortaya çıkmasına yönelik araştırmaları objektif bir şekilde analiz etmeye olanak sağlar. Bu gerçeklikten yola çıkarak yapılan bu çalışma, dönemsel politik değişimlerin teorik olarak araştırılması, “Tarihçe ve İlişkiler Bağlamında 2000-2018

Yılları Arasında Abhazya Ve Osetya Sorunu”na katkı verme ve bu soruna farklı bir bakış açısı kazandırmak adına yapılmış bir çalışmadır.

1.5. Tez Çalışmasının Yapısı

Bu çalışma özet, giriş ve beş ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm:

Çalışmanın ilk bölümünde, ana aktörlerin ve ulusların tarihçeleri ele alınmıştır. Artı olarak, değişen jeopolitik konumun geçmiş tarihçesi ve dönemsel süreçler kategorize edilmiştir.

İkinci Bölüm:

Çalışmanın ikinci bölümünde, aktör devletlerin uluslararası ilişkiler alanında sorunun çözümüne yönelik perspektiflerin geliştirilmesi, dönemlerdeki politikaların farklılık nedenleri, liderlerin olaylar üzerindeki etkileri, dış politikada güçlü olmanın getirdiği avantajlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Aktör devletlerin uluslararası ilişkiler boyutunda sorunun çözümüne yönelik yaklaşımlarının, liderlerin olaylar üzerindeki etkilerini, dış politikada güçlü olmanın avantajlarını ve jeopolitik dengelerin değişim göstereceğini bizlere haber verme işlevi gördüğü gözlemlenmiştir.

Üçüncü Bölüm:

Güney Kafkasya’daki gelişmeler coğrafyanın kaderine ve sınırların sürekli değişmesine neden olmuştur. Tarihsel süreçler içerisinde yaşanan olaylar ve olgular zinciri, farklı yüzyıllardaki değişim sürecinin meydana gelmesinde etkili olmuştur. Liderlerin dış politikadaki yaklaşımları, bölgesel çıkar ve politikalar üzerinden şekil almıştır. Bu nedenlerden ötürü, çalışmanın üçüncü bölümü, bölgede Rusya Federasyonu dışında ABD’nin Abhazya ve Güney Osetya’ya bakış açısını, uluslararası örgütlerin Gürcistan – Abhazya ve Gürcistan - Güney Osetya çatışmalarındaki rolü ve pozisyonunu, Türkiye’nin Abhazya ve Güney Osetya sorunundaki yaklaşımlarını ve uluslararası hukukta bir devletin tanınması için gerekli olan argümanların neler olduğunu kapsamaktadır.

Dördüncü Bölüm:

Çalışmanın dördüncü bölümünde, yakın dönemde Abhazya ve Güney Osetya probleminde gerçekleşen olaylar, çatışmalar ve tarafların çözüme yönelik çalışmaları, özellikle 2000-2018 yılları arasında hangi amaç ve yaklaşımların ortaya konulduğu karşılaştırmalı olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca öngörü ve perspektifler çerçevesinde probleme dair çözüm odaklı bir sürecin nasıl gerçekleşebileceği yine bu bölümde yer almıştır.

Beşinci Bölüm:

Çalışmanın son bölümünde, sonuç kısmında yapılan okumalar ve araştırmalar neticesinde mevcut duruma yönelik değerlendirmeler ve genel bir özet çerçevesinde yaklaşıma dair eleştiriler yer alacaktır.

Taraflardan bazılarıyla yapılan röportajlar tezin şeffaflık ilkesine uygun olması için resimlerle birlikte, bazılarıyla yapılan yazılı mülakat ve sorular ise özünü kaybetmemesi için röportajın gerçekleştirildiği dil üzerinde değişiklik yapılmadan, uluslararası alanda yapılan bazı önemli görüşmeleri ve yazışmaları da kapsayacak biçimde asıllarıyla birlikte yer alacaktır.

2. ABHAZYA TARİHÇESİ

2.1. Erken Dönem Abhazya Tarihi

İnsanlık tarihinin en eski yerleşim yerlerinden biri de *Kafkasya (Kuzey-Güney)* bölgesidir. Kafkasya, Kavimler Göçü'nün yaşandığı toprakların merkezî geçiş noktası olmuş, bu yüzden de tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Göçebe kavimlerin sürekli yer değiştirmesi ve bölge içerisinde farklı boyların ortaya çıkması feodal aile yapısı ile birlikte yerel (local) dillerin ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Bu feodal aile yapılanmalarından biri de Abhazya'dır. Sözü edilen aile yapısıyla birlikte yerel (local) bir dil olarak Abhazca ortaya çıkmıştır.

Tarihsel süreçler, çalışmaya konu olan bölgede sistemsel ve yönetsel değişiklikleri beraberinde getirmiş ve konjonktürün değişmesine etki etmiştir. Abhazya, bu değişimin en temel örneklerinden biridir. Abhazya'nın otokton halkı kendisini *Apsuva*, ülkesini de *Apsni* olarak adlandırmaktadır (Sımsım, 2016, s. 24). Roma ve Bizans kaynaklarında adı geçen Antik dönem topluluklarından *Abazgları*, komşuları *Megreller* kendi dillerine uygun olarak *Aphazi/Abhazi* şeklinde adlandırmışlardır (Sımsım, 2016, s. 24). Abazgların yaşadığı *Abazgia* ülkesine ise *Aphazeti/Abhazeti* demişlerdir (Sımsım, 2016, s. 24).

Aphazi/Abhazi ve *Aphazeti/Abhazeti* adlandırmaları da aynı şekilde Gürcü diline, onun vasıtasıyla da dünyadaki diğer dillere geçmiştir. Bu söyleniş şeklini esas alan Ruslar, orada yaşayan tüm halka Abhaz, ülkelerine de Abhazya demeye başlamıştır (Sımsım, 2016, s. 24). Gürcülerin Abhazya'daki komşularına verdikleri *Aphazi* adı, daha sonra Rusçada milliyet adlarının sonuna eklenen takıyla *Abazin* formuna getirilerek Kuzey Kafkasya'daki *Aşuva* ve *Aşkaruva* gruplarının geneli için kullanılmaya başlanmıştır (Sımsım, 2016, s. 25).

Karadeniz kıyısındaki ve Abhazya'nın dağlık bölgelerindeki halkın bir kısmı 13. ve 14. yüzyıllarda Kafkas Dağları'nı geçerek Kuzey'e, *Adigelerin* ve *Karaçayların* yaşadığı Kuban bölgesine yerleşmişlerdir. Abhazlardan giden bu grup, *Kabardeyler* tarafından *Bashağ*, *Nogaylar* ve *Karaçaylar* tarafından ise *Altı Kesek* olarak adlandırılmıştır. Bu topluluklar yazılı literatüre daha çok *Aşuva* ve *Tapanta* adlarıyla geçmiştir (Sımsım, 2016, s. 25)

Bir diğer kitlesel nüfus hareketi 17. ve 18. yüzyıllarda olmuştur. Yine Abhazya'nın dağlık bölgelerinden bir grup dağları aşarak, yüzyıllar önce giden soydaşları ile aynı bölgeye yerleşmiştir. Ancak bunlar, dağlık kısma yerleştikleri için *Aşkaruva* olarak adlandırılmışlardır (Sımsım, 2016, s. 25) Yerleşim yerine göre

verilen bu isimler, Abhazların Kafkasya içerisinde farklı bölgelerde yaşamış olduğunu göstermekte olup bu bölgelerdeki halklar tarafından farklı isimlerle nitelendirildiklerini ortaya koymaktadır.

Ortadoğu halkları ve Türkiyeliler Kafkas halklarını *Çerkes Topluluğu* olarak adlandırmaktadırlar. Ancak Kafkas halkları arasında bu durum farklıdır. Genelde herkes bağlı bulunduğu cumhuriyet içinde ki soy veya aile adlarını kullanmaktadır.

Abhazya'nın politik gelişmelerini M.Ö vs. M.S. diye ayırmak, tarihî geçmişi olan bu topluluğun uluslararası sistem içindeki statülerini bilmemize yardımcı olacaktır.

Heniokhlann, Abhazların ilk atalarından olduğu kabul edilir¹. Milattan sonra halkın dinî yapısına bakıldığında, I.-III. yüzyıl arası, *Efsanevi ve Apostolik* verilere göre Abhazya'da Hristiyanlık yayılmıştır (Açugba, 2015, s. 10) M.Ö. V. yüzyılda ana gövdenin dağılmaya başlamasıyla; Ana gövdenin dili, modern dilbilimi alanında *Kuzey Kafkas Dilleri* olarak adlandırılmış olan *Abhaz-Adige* ve *Nokhç-Dağıstan* dilleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Abhazcanın akraba dilleri arasında *Abazince*, *Ubixça* ve *Adigece* yer almaktadır (Açugba, 2015, s. 10) Bu diller ortak olarak Abhaz-Adige dil grubunu ya da başka bir söyleyişle Batı Kafkas dil grubunu oluşturmakta olup Hattilerin dillerini de kapsamaktadır. Noxç-Dağıstan dil grubuna ise *Çeçen*, *İnguş*, *Avar*, *Lezgin* ve *Dargin* gibi 30'u aşkın dil girmektedir (Açugba, 2015, s. 10). Bu diller aynı zamanda (M.Ö. 3000 – 1000 yılları) arasında yaşayan ve güçlü devletler kuran *Hurri* ve *Urartu* halklarının dillerine de akrabadırlar (Açugba, 2015, s. 10).

Abhazya jeopolitik konum olarak *Trans-Kafkasya* bölgesinde yer aldığı için Batı Roma İmparatorluğu, Bizans, Selçuklular, Osmanlı İmparatorluğu, Çarlık Rusyası İmparatorluğu gibi büyük devletlerin her dönem çatışma alanı olmuş ve güç mücadelelerine maruz kalmıştır. Bu devletler politikalarını burada feodal yapıya sahip topluluklar üzerinden sürdürmüştür. Sonuç itibarıyla, bu güçlü devletlerden yana olmayan feodal yapılar asimilasyona uğramış veya sürgün edilmiştir.

Asimilasyon ve sürgün yaşayan toplulukların başında gelen Abhazlar, otoritelere boyun eğmemiş, her zaman kendi yönetim anlayışını oluşturmuştur.

¹ Yunan ve Bizans kaynaklarında böyle geçmektedir.

hedefinden hareketle bağımsızlık olgusunu gerçekleştirmek istemiştir. Bu yüzden büyük devletlere karşı her zaman ayaklanmışlardır. Sonuç itibarıyla Abhazların *demografik, etno-sosyo ve etno-kültürel* yapısı her dönemde zarar görmüştür. Yine de her şeye rağmen günümüze kadar bazı özelliklerini korumayı başarmışlardır.

M.S. 737'ye kadar Abhazlar Feodal yapıları nedeniyle güçlü devletlerin himayeleri altında yaşamıştır. Bu dönemde güçlü olan Arapların, Abhaz Feodal Devleti'ne sığınan Gürcü Prenslüklerini izlemek istemesi savaşa neden olmuştur. Abhazlar, bu dönemde Bizans'ın desteğiyle Arapları yenilgiye uğratmış, güçlü bir krallığın temellerini de böylece atmışlardır.

738-787 yılları arasında Kafkasya'da hâkimiyetini sürdüren Bizans İmparatorluğu, Abhazya'ya ayrıcalıklar tanımış, bu ayrıcalıklar Abhazların Bizans çıkarlarına uygun davranması sonucunda kazanılmıştır. Abhazlar *feodal devlet sisteminden, Krallık devlet sistemine* bu dönemde geçmiştir.

Bizans İmparatorluğu'nun *Abhaz Krallığı'nı* tanımmasının başlıca nedenleri şunlardır:

- Abhazya'nın coğrafi konumunu siyasi hâkimiyet alanı olarak görmesi,
- Aynı dine mensup olmalarını kendi lehine avantaj olarak görmesi,
- Ekonomik gücüne katkı sağlayacak olması,
- Doğu politikasında üstünlük mücadelesini sürdürmesi,
- Arapların zayıflaması,
- Abhaz Kralı II. Leon'un Bizans imparatoruyla aile bağının olmasıdır.

Abhaz Krallığı döneminde, ayrı durumda olan Abhaz kabileleri, feodal *Abhaz Halkları Birliği* çatısı altında bir konsolidasyona giderek, ortak bir ethnonime sahip oldular ve *Apsua* adı altında birleştiler. Süreç sonunda ise topraklarının bütünü *Apsni*, devletlerini *Apsara*, Krallarını *Apsa*, Tanrıyı da *Ançüa* olarak isimlendirdiler (Açugba, 2015, s. 21).

Yukarıda anlatılan gelişmeler yaşandığı sırada Batı Gürcistan tarafında Tiflis Emirliği oluşturulmuş, bu emirlik içinden de *Kaxeti, Ereti, Triyaleti, Tao-Klarceti ve Kartli* adı altında çeşitli prenslikler ortaya çıkmıştır. Bu prenslikler arasında en zengini ama en güçsüzü Kartli (Transkafkasya'nın anahtarı) prensliği

idi (Açugba, 2015, s. 21). Bu nedenle Kartli'yi ele geçirmek için komşu prenslikler ve Abhaz Kralları savaş halindeydiler. Bizans İmparatorluğu'nun vermiş olduğu destek sonucunda Abhaz Krallığı bu prenslikleri hâkimiyeti altına almış ve siyasi birliği sağlamıştır. Abhaz Krallığı güç kazandığı dönemde iç ve dış politikada gelişen çevresel ve yönetsel olaylara kayıtsız kalmamıştır ve o dönemde Bizans içindeki başarısız bir ayaklanmayı da desteklemiştir. Abhaz Krallığı başarısız olan bu iç ayaklanmayı desteklediği için bedelini siyaseten ağır ödemiştir. Tarihsel sürecin devamında Bizans içinde yönetsel bir değişiklik olmuş ve Abhaz Krallığı sona ermiştir. Daha sonra Bagrat döneminde *Abhaz-Kartvel Krallığı* ortaya çıkmıştır (Açugba, 2015, s. 24). Abhaz-Kartvel Krallığı, en güçlü dönemini Kraliçe Tamar döneminde yaşamıştır. Abhaz-Kartvel Krallığı kraliçesi Tamara, Türk, Bizans, Ermeni ve Pers devletlerine karşı güçlü bir şekilde savaşmış, ek olarak bu dönem içerisinde ekonomik gelişmeler de yaşanmıştır. 13. yüzyılın başlarında, özellikle Cenevizlilerin kolonyal bir şekilde varlığını sürdürmesi ve Kafkasya'da ayrı bir alan içerisinde ticaret yapması bunu göstermektedir.

11. ve 15. yüzyıllar arasında Kafkasya'da sınırların çizilmemiş olması ve feodal yapının mevcudiyeti, Krallıklar ve Prenslikler arasında mücadelelere sebep olmuştur. 15. yüzyılda Abhazya Krallığı, *Doğu Gürcistan* destekli *Megrelya Prensliği* tarafından yıkılmış ama bu yıkılma tam anlamıyla gerçekleşmemiştir. Bunun nedeni Abhaz Krallığı halkının coğrafi konum avantajı ile dağlara çekilmesidir. Daha sonra Abhazya Krallığını inşa etmek için, *İmerete* ve *Guriya Prenslikleri* ile birleşip *Megrelya Prensliğine* son verilmiş ve Abhazya Krallığı 1615 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir.

Özetle, söz konusu dönemler arasında varlığını sürdürmek isteyen Krallıklar ve Prenslikler, mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Kuzey ve Güney Kafkasya'nın jeopolitik konum nedeniyle sürekli istilalara uğraması, çatışma ve savaşların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu süreç Çarlık rejimi döneminde Prenslik ve Krallıkların tamamıyla lağvedilmesi sonucunda minimize olmuştur.

2.2. Çarlık Rusya'sı (Rus İmparatorluğu) Dönemi Abhazya (1547-1917)

Çarlık Rusya'sı kurulmadan önce bu coğrafya farklı Krallıklar ve Prensliklere ev sahipliği yapmıştır. Bunlardan biri de günümüz Rusya'sının temellerinin atıldığı *Moskova Knezliği*'dir. 16. yüzyılda coğrafyanın geneline hâkim olanlar *Moğol* ve *Altın Orda* devletleriydi. Moğol ve Altın Orda devletleri zayıflayınca bu bölgede Moskova Knezliği etkisini artırmıştır.

İstanbul'un fethedildiği dönemde Ortodoks kiliselerinin başı sayılan *Rus Ortodoks Kilisesinin*, Moskova Knezliği'nin, Roma ve Bizans'tan sonra "Ortodoks dininin savunucusu" en güçlü ülke olacağını beyan etmesi üzerine Moskova Knezliği'nin etkisi ve prestiji artmıştır. Bu dönemde dinin her alanda etkin olması yönetimleri de etkilemiştir. Nitekim 1547 yılında IV. İvan'ın Rus Ortodoks Kilisesi tarafından *Çar* olarak ilan edilmesi de bunun bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. IV. İvan Çar unvanı aldıktan sonra Moskova Knezliği'nin ismini, *Çarlık Rusya'sı* olarak değiştirmiş ve Çarlık Rusya'sı (1547) kurulmuştur.

IV. İvan yönetiminde olduğu dönemde *fetih* politikasını benimsemiş, Moskova Knezliği ile yıllarca aralarında çekişme olan *Kırım, Kazan ve Astrahan Hanlıklarına* son vermiştir. Bu dönem içerisinde Kırım, Kazan ve Astrahan Hanlıkları gücünü Moğol ve Altın Orda devletlerinden almaktalardı. Moğol ve Altın Orda devletleri yıkıldıktan sonra, Kırım, Kazan ve Astrahan Hanlıklarının yıkılması da bu nedenle kolay olmuştur. Sonuç itibariyle Çarlık Rusya'sı gücünü artırmış ve sınırlarını Orta Asya'ya kadar genişletmiştir.

Aynı dönemlerde coğrafyanın diğer bölgelerinden Abhazya Krallığı ve Prensligi için 1547-1615 yılları, taht mücadeleleri, iç çatışmalar ve feodal savaşlarla geçmiştir. Abhazlar bu yıllar arasında otokton oldukları toprakları ve ele geçirdikleri alanları da kaybetmiş, krallık ve prenslikleri de bu dönem içerisinde dağılmıştır. Abhazların yaşadıkları durum dönemsel bir niteliğe sahiptir. Keza dağılmalarına rağmen yine 1615 yılında diğer prensliklerle olan mücadeleden galip çıkmışlar ve bağımsızlıklarını tekrar ilan etmeyi başarmışlardır.

Kafkasya'nın coğrafi yapısı nedeniyle sistemsel ve yönetsel değişimler süreklilik arz etmektedir. 1700'lü yıllarda Kafkasya'da Osmanlı-Safevi mücadelesi yönetsel değişimleri beraberinde getirmiştir. Safevi hanedanlığının yıkılması, Osmanlı İmparatorluğu'nu Güney Kafkasya'da kısa süreliğine de olsa tek güç haline getirmiştir. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu bu dönemde burada bulunan Krallık ve Prenslıkların tamamını hâkimiyeti altına almış ve vilayetlere ayırmıştır.

Çarlık Rusya'sı ise o dönemde (1547-1721), IV. İvan'dan sonra, Çar 1. Petro'nun 1721 yılında Rus İmparatorluğu'nu kurmasıyla son bulmuştur. Çar 1. Petro *yayılmacı* politikasıyla Kafkaslara girmiş Kuzey-Güney Kafkasya'nın tamamını Rus İmparatorluğu içine almış ve hâkimiyet alanı altında tutmuştur. 1770 yılından itibaren *Mutlak Monarşi* ile bu bölgeleri yönetmiştir.

1801 yılında Çar I. Alexander büyük bir manifesto yayınlayarak Krallıkları ve Prenslikleri lağvedip Çarlık Rusya'sına katmıştır. Rus İmparatorluğu döneminde *Karti ve Karthel Prenslikleri* gönüllü olarak Çarlık Rusya'sına katılım göstermişlerdir. Bu süreç içerisinde Abhazy Krallığı, Osmanlı İmparatorluğunun hâkimiyeti altındadır fakat dönemin Abhaz Prensi Keleşbey suikastla öldürülünce taht mücadeleleri başlamıştır (Sımsım, 2016, s. 90). Osmanlı hâkimiyeti de bu olayın ardından yaşanan gelişmelerle sona ermiştir. Sırasıyla, Keleşbey'in yerine geçecek olan oğlu Aslanbey suikasttan sorumlu tutulmuştur (Sımsım, 2016, s. 91). Daha sonra Çarlık Rejimi, suçsuzluğunu ispatladığı için Aslanbey'i himayesi altına almıştır. Aynı dönem içerisinde Abhaz Prensleri Aslanbey ve Seferbey, Megreliya Prensiği aracılığıyla Çarlık Rejiminin Abhazy'yi himayesi altına alması için girişimler başlatmıştır. Osmanlı Devleti'nin himayesi altında bulunan *Sohum Kalesi* Çarlık Rejimi tarafından ele geçirilince, Abhazy da Çarlık Rejimine katılmıştır. Burada Seferbey prenslik makamına oturtulmuş fakat Rus İmparatorluğu tarafından bölge hâlâ *askerî üs bölgesi* olarak kullanıldığından dolayı bu makam sembolik bir anlamdan öteye geçememiştir.

Söz konusu dönemde Osmanlı ve Rus İmparatorlukları Kafkasya üzerinde yoğunlaşmışlardır. Çünkü iki imparatorluğun fetih politikası burada çakışmıştır. Bu dönemde Abhazlar tarafsız kalma yolunu seçmiştir. Dönemin Abhaz Prensi Keleşbey Çaçba, dış politikada tarafsız davranmış ve yeni politikalar geliştirme hedefini ortaya koymuştur. Abhaz Prensi Keleşbey Çaçba, Rus ve Osmanlı İmparatorlukları arasında iyi bir denge politikası uygulamıştır. Bu politika Abhazların prensliklerini tekrardan kurabilmeleri için önemli bir adım olmuştur.

Keleşbey Çaçba döneminin ardından yönetime Aslanbey Çaçba geçmiştir ve onun döneminde de denge politikası devam etmiştir. Rus İmparatorluğuna karşı yapılan ayaklanmalar sonucunda *Sadz, Ubih ve Pishü* bölgesinde yaşayanların da desteğiyle Rus sömürsüne karşı bir birlik sağlanmıştır (Sımsım, 2016, s. 127). Abhazlar bu dönem içerisinde birbiriyle savaşan Osmanlı ve Rus İmparatorluklarının yaşadığı sorunlardan dolayı süreci fırsata çevirmiş, bunun sonucunda Abhazy Prensiği yeniden kurulmuştur (Mueller, 1998, s. 235-236).

Aynı dönem içerisinde Osmanlı ve Rus İmparatorlukları arasında Edirne Antlaşması ve devamı olan Hünkâr İskelesi Antlaşması yapılmıştır. Bu antlaşmalar Rus İmparatorluğu lehine gelişirken, Abhazlar bu antlaşmalarda da taraf ol(a)mamışlardır. Çünkü Abhazların "bağımsızlık" veya "devlet" statüleri Rus İmparatorluğu tarafından ortadan kaldırılmıştı. Yapılan iki antlaşmayla birlikte, Rus

İmparatorluğu Güney Kafkasya'nın demografik yapısı ile de oynamış, böylece kendisine karşı gerçekleştirilecek ayaklanma girişimlerine karşı bir tür tedbir almış ve hâkimiyet alanını koruma yoluna gitmiştir.

Demografik yapının değişmesine neden olan *Kafkas-Rus Savaşları* 57 yıl sürmüştür. Kuzey Kafkasya halklarının Rus İmparatorluğu'yla savaşmasının iki önemli nedeni vardır. Birincisi, bağımsızlığı için mücadele eden otokton halkların yerlerini koruma mücadelesi. İkincisi, Kafkasların gözünde bir kahraman olan Şeyh Şamil'in Rus İmparatorluğuna karşı mücadelesinde bütün halkların birlikte olmasıdır. Şeyh Şamil, bölgede özerkliklerini isteyen etnik yapıların savaşmasını istemiş ve bunu desteklemiştir. Söz konusu politika tercihi nedeniyle savaş uzun yıllar sürmüştür. Bu savaşlar sonucunda *asimilasyon, etnik temizlik ve sürgün politikaları* hız kazanmıştır.

1860'lı yıllara gelindiğinde, özellikle Rusların kendilerine karşı ayaklanan Çerkesleri asimile etme politikaları ve onlara karşı baskılarını artırması bu halkların Anadolu'ya göç etmelerine neden olmuştur. Çerkeslerin az bir kısmı Rus İmparatorluğu tarafından Güney Kafkasya toprakları içerisinde tutulmuştur. Burada kalanlar Rus İmparatorluğu yanlısı bir politika yürütmek zorunda bırakılmışlardır.

Kafkasya'nın demografik yapısını bozan ve tarihe soykırım olarak geçen en önemli olay 1864 - *Çerkes Sürgünü*dür. O dönemde Krallıklar ve Prenslüklerin halkları ağırlıklı olarak Anadolu ve Rumeli'ye göç ettirilmişlerdir. Bu Krallık ve Prenslükler halkı koruyacak askerî güce ve nüfusa sahip olmadığı için duruma karşı koyamamış, bundan dolayı Çerkesler, Rus İmparatorluğu tarafından *Kırım Savaşı* yenilgisinin "aktörü" ve "hainleri" olarak ilan edildikleri için sahip oldukları topraklardan zorla çıkarılmışlardır.

Çerkes Sürgünü sürecinde en geçişken noktada olan Abhaz Prenslüğü, Rus İmparatorluğu tarafından 1864 yılında lağvedilmiş ve geçici *Askerî Halk Yönetimi* uygulamaya konmuştur. Sonuç olarak Abhazya'nın ismi *Sohum Askerî Garnizonu/Sohum Askerî Bölgesi* olarak değiştirilmiş ve Çar rejimi buraya kendi ordu komutanını atamıştır. Bu doğrultuda Abhazya idari olarak 3 vilayete (Bzıp, Sohum ve Abjuva) ayrılmış ve Abhazya sınırları içerisinde biri Tzabal'da, diğeri Samırzakan'da olmak üzere iki Komiserlik Merkezi kurulmuştur.

2.2.1. 1864 Çerkes Sürgünü;

Kafkasya'nın kuzey tarafında yaşayan halkların tamamı *Çerkes* olarak adlandırılmıştır. Kuzey Kafkasya halkları her dönem "Birleşik Kafkasya" hedeflerini gerçekleştirmek istemiş fakat büyük devletler bu hedefin gerçekleşmesine her zaman engel olmuştur. 1855 yılında Osmanlı İmparatorluğu ilk defa Büyük Çerkesya'yı tanıma politikasını ortaya atmıştır. Bu siyasi yaklaşım fikrinin İngilizlere ait olduğu dönemin tarihçileri tarafından dile getirilmiştir. İngilizlerin Osmanlı İmparatorluğu'nu kışkırtarak ortaya çıkmasına neden olduğu bu politik söylem, Osmanlı'yı bölgede güçsüz düşürmek, Rus İmparatorluğu'nun sıcak denize inme politikalarına engel olmak ve bölgedeki Çerkes halklarını yanına çekme politikası çerçevesinde geliştirilmiştir. İngilizler burada Osmanlı İmparatorluğunu güçsüz düşürmüş fakat Rusların sıcak denize inme politikasına engel olamamıştır. Böylece İngiltere hedeflediği politikaları gerçekleştirme noktasında istediği başarıyı yakalayamamıştır.

Öte yandan Rus İmparatorluğu'na karşı Büyük Çerkesya halkının yanında İngilizler ve Osmanlı İmparatorluğu yer almamış ve Çerkes halkları topraklarını terk ederek bunun bedelini ödemiştir. Bu gelişmeler sonucunda Rus İmparatorluğu *etnik ve demografik temizlik* yapınca, nüfusun büyük çoğunluğu sınır ülke konumunda olan Osmanlı İmparatorluğuna göç etmek zorunda kalmıştır. Osmanlı İmparatorluğu ve İngiltere'nin güç savaşı yüzünden Çerkes halkları tam anlamıyla yalnızlaştırılmıştır. Gerçekleşen sürgünün boyutuna dair net bir sayı tam olarak bilinmemekle beraber ortalama 400 ila 500 bin kişinin göç ettiği tarih sayfalarında yer almış durumdadır.

Kafkasya halkları burada Osmanlı ve Rus politikalarına karşı herhangi bir strateji geliştirememişlerdir. Çünkü Osmanlı ve Rus İmparatorluklarının jeo-stratejik alan kapma mücadelesi ve Çerkes halklarının büyük devletlerle mücadele edecek gücünün olmaması, strateji gelişiminin önündeki en büyük engel olmuştur. Osmanlılar ve İngilizler, geliştirdikleri Çerkes politikalarıyla Çerkes halklarının kendi kaderlerini tayin etme hakkını kaybetmelerine sebep olmuşlardır.

Çarlık Rusya'sının nüfus politikası çerçevesinde yaklaşık 1,5 milyon Çerkes, Tuapse, Soçi ve Sohum gibi liman kentlerine toplanarak başta Varna, Samsun, Sinop ve Trabzon olmak üzere Osmanlı topraklarına sürülmüş, sürgün sırasındaki yol şartları, salgın hastalıklar, açlık gibi nedenlerden dolayı, resmî olmayan rakamlara göre 70 ila 100 bin Çerkes hayatını kaybetmiştir.

Sürgün edilen Çerkeslerin yerine, Rus İmparatorluğu'nun politikalarına hizmet edenler yerleştirilmiştir. Karadeniz ile bağlantısı olan Abhazya ve diğer Çerkes bölgelerinde, çiftçilere arazilerin verilmesi, din yapısının aynı olmasından dolayı büyük manastırlar için arazilerin tahsis edilip bu arazilere manastırlar yaptırılması, Rus emekli askerlerine arazilerin bedava tahsis edilmesi, askerî ve idari yöneticilere çeşitli muafiyetlerle birlikte turistik arazilerin tahsis edilmesi, sürgünlerden sonra gerçekleştirilen politikaların başında gelmiştir.

1864 Çerkes Sürgünü ilk defa 2011 yılında Gürcistan parlamentosunun oybirliği ile aldığı karar sonucunda [Gürcistan](#) tarafından resmen tanınmış, böylece Çerkes soykırımı, bağımsız bir devlet tarafından uluslararası gündeme taşınmıştır. Gürcistan parlamentosunda alınan bu karar politik amaçlı bir karar olmuştur. Çünkü bu kararı kendi toprakları içinde olduğunu iddia ettikleri Abhazya ve Güney Osetya'yı ilhak etmek için atılmış bir adım olarak görmüşlerdir.

Sürgünden sonra ülkelerine dönmek isteyen Abhazlar bunu tam anlamıyla gerçekleştirilememiş, bu yüzden 1902 yılına kadar ciddi dönüşler olmamıştır. Rus imparatorluğu Abhazların özellikle iç kesimlerde yüksek dağlarda yaşamlarına devam etmeleri yönünde politikalar geliştirmiş ve isyan etme tehlikesini ortadan kaldırmıştır. Bu durum Çarlık rejiminin sonuna kadar böyle devam etmiştir.

2.3. SSCB Dönemi Abhazya Tarihçesi (1917-1991)

1.Dünya Savaşı'nın sonunda büyük devletlerin, özellikle de Rus Çarlığının sınırları değişmiştir. Rus İmparatorluğu'nun sınırlarının değişmesinin sebebi sadece savaş değildir, artan yolsuzluklar ve iç çatışmalar da bu durumu etkilemiştir.

St. Petersburg'da kadın işçilerin Rus İmparatorluğu'na karşı ayaklanması sonucunda Çar 2. Nikola tahttan çekilmek zorunda kalırken, Duma (meclis) üyeleri tarafından geçici bir hükümet kurulmuş ancak bu hükümet de yönetimde uzun süre kalamamıştır. Lenin sürgünden dönünce, taraftarları, Bolşevik ihtilalini gerçekleştirmiş ve 1917 Ekim devrimiyle, SSCB kurulmuştur.

Rus İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra geçişken ve değişken olan bu süreçte Kuzey Kafkasya'da yaşayan otokton halklar kendilerini temsil eden Kafkasya Dağlı Halklar Birliğini kurmuş (Sımsım, 2018, s. 46), tarihte ilk defa Kafkas halkları arasında siyasi birlik sağlanmıştır. Bu birlik Rus İmparatorluğu

döneminde sürgün yaşayan halklardan biri olan Abhazların milli örgütlenmesi için bir çalışma başlatmıştır.

Bunun sonucunda 20 Eylül 1917'de Andi'de (Dağıstan) bir araya gelen (Sımsım, 2016, s. 249) ve aralarında Abhazya'dan delegelerin de bulunduğu KDH'nin 2. kurultayının hemen ardından 8 Kasım 1917'de, Sohum Abhaz Halk Meclisi'nde yeni siyasi güç ve fiilî hükümet organı olan *Abhaz Halk Konseyi* (AHK) kurulmuş, bu dönemde yayımlanan bir deklarasyon ile *Abhaz Halk Konseyi Anayasası* kabul edilmiştir.

Bolşeviklerin ve Menşeviklerin güç mücadelesi sonucunda galip gelen Bolşeviklerin Rus İmparatorluğu'nun mirası olarak gördüğü topraklar üzerinde hak iddia etmesi, geçmiş yüzyıllar içerisinde yaşanan problemlerin tekrar ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bolşevik tehlikesine karşı Abhazlar bu dönemde Menşevik hareketine öncülük eden Gürcülerden yardım istemiştir. Gürcü Menşevikler kendi çıkarlarına da uygun olan bu yardım isteğini geri çevirmemiş, Abhazya'yı özerk bir cumhuriyet olarak kendilerine tâbi kılmayı hedeflemişlerdir. 9 Şubat 1918 tarihli antlaşmayla (Sımsım, 2016, s. 254) iki devletin karşılıklı birbirini tanımasının ardından, 11 Haziran 1918 tarihinde Gürcistan Menşeviklerinin Abhazya'yı ele geçirmesiyle antlaşmanın tek taraflı olarak ihlal edilmesi sonucu doğmuştur (Baba, Bağ, & Özveri, 2012, s. 7). Yaşanan savaş sonucunda Abhazya'ya içişlerinde bağımsız ve dışişlerinde Gürcistan'a bağlı olacak şekilde bir statü verilmiştir. Ne var ki Gürcü Menşevikleri Abhazya'yı ele geçirdikten sonra, Abhazya'nın "içişlerinde bağımsız" yönetimini kontrolü altında tutmuştur.

İlerleyen süreçte, Gürcü Menşevik hükümetinin yıkılması sonucunda Abhazya, Bolşevik hükümetinin himayesi altına girmiştir. 1921 yılında Menşevik Gürcü hükümetinin hegemonyasından kurtulan Abhazlar doğrudan doğruya Sovyetler Birliği'ne bağlanmıştır. Ek olarak, Bolşevikler tarafından Abhazlar'ın kendi toprakları içindeki burjuvazi ve işçi sınıfına yönelik ılımlı politik adımlar atılması istenmiştir. Bunun sonucunda, yine 1921 yılı içerisinde Abhazya Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti oluşturulmuş, böylece Abhaz devletinin bağımsızlığı deklare edilmiş olmuştur. Abhazlar tarihte ilk defa kendi kaderlerini tayin etme hakkını bu dönemde uygulamaya koymuştur.

1924 Sovyet Anayasası, *Birliğin* (SSCB) oluşumunu meşrulaştırmıştır. Devletlerin hepsi eşit bir şekilde bu birliğin içerisinde yer almış, Abhazya ve

Gürcistan da bu birliğe ayrı devletler statüsünde katılmıştır. 1924 Anayasası'nda "Birlikten ayrılan her ulus kendi kaderini tayin etme hakkına sahiptir." ibaresi bütün cumhuriyetler için geçerli bir şekilde anayasada yerini almıştır.

1931 yılında Abhazya ve Gürcistan iki ayrı Sovyet Sosyalist Cumhuriyet olmasına rağmen, Stalin tarafından, Gürcistan Sovyetleri VI. kurultayında Abhazya'nın "Cumhuriyet" statüsü "Özerk Cumhuriyet" olarak değiştirilmiş ve Abhazya Gürcistan'a bağlanmıştır. Stalin döneminde Abhazya'nın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısında yeniden düzenlemeye gidilmiştir. Tarihçiler bu politikanın uygulanma nedenini Stalin'in Gürcü kökenli olmasına bağlamışlardır.

Stalin'in politik baskıları nedeniyle Abhazya içerisinde bulunan kurumlar, kuruluşlar ve siyasi partiler tamamıyla Gürcistan Komünist Partisine tâbi olmuştur. Nitekim Gürcüler Stalin döneminde almış oldukları destekten sonra Abhaz yerleşkelerinin (yaklaşık 150 tane) adları Gürcüceye çevrilmiş, Abhaz okulları da kapatılıp yerlerine Gürcü okulları açılmıştır. Eğitim dili de Abhazcadan tamamen Gürcüceye çevrilmiştir. Bunları gerçekleştiren Gürcüler yapay bir oluşuma imza atarak ortak kültür, ortak dil ve ortak alfabe olması gerektiğini beyan etmişlerdir.

Stalin döneminde asimilasyon politikalarının siyasi alanda somut örneklerinden birisi, Abhazya Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti'nin Abhazya Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetine dönüştürülmesidir. Sosyal alanda Abhazların demografik yapısıyla oynanmış ve Abhaz topraklarına Gürcüler yerleştirilmiştir. Ayrıca bazı bölgelerde kalabalık olan Abhaz kökenli vatandaşlar Gürcistan'ın iç bölgelerine dağıtılmışlardır. Kültürel alanda ise dil ve edebiyat yapısı Gürcülere göre şekillendirilmiştir (Kasım, 2009, s. 66).

SSCB döneminde Abhazya'da yapılan nüfus sayımında resmî verilere göre; Abhazlar 55.900 (%27), Gürcüler 19.900 (% 9.5), Megreller 41.100 (%19.5), Ruslar 20.500 (%9.5), Ermeniler 30.000 (%14.5), Yunanlılar 27.100 (%13), Swanlar 6600 (% 3) ve diğerleri ise 11.000 (%3.5); toplam 212.100 kişinin yaşadığı tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde Abhazya ana dilini bilenlerin sayısının yaklaşık 47 bin kişi olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu sayı, nüfus ve dil oranları karşılaştırıldığında Abhazların anadil özelinde asimilasyona uğradığının açık bir kanıtı olmuştur.

Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne göre, "Abhazlar bağımsız bir etnik grup değillerdir" ve "Gürcü ulusunun her zaman bir parçası" olmuşlardır. Bu

iddialarına rağmen arkeolojik ve tarihsel araştırmalar Abhazların farklı etnik yapıya ve ırka sahip olduğunu göstermiştir.

2.3.1. 1967 Sekizli - 1977 Yüzotuzlar Mektubu - 1978 Altılının Mektubu - 1988 Altmışların Mektubu

Bu mektupların ortak özelliği, yerli Abhaz halklarının o dönemlerdeki siyasetçi, edebiyatçı ve önde gelenleri tarafından *SSKP MK* üyelerine Gürcülerin yapmış olduğu yanlış politikaları şikâyet etmek için yazılmış olmalarıdır. GSSC'nin bu dönemde Abhaz halklarına yönelik olarak "asimilasyon, nüfus yerleşimi ve iskân politikalarını uygulaması" Abhazların böyle bir adım atmasına neden olmuştur. Bu yüzden, Sovyetler Birliği'ne, yapılanlara karşılık sessiz kalınmaması çağırısı bu mektuplar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

1967 *Sekizli - 1977 Yüzotuzlar Mektubu - 1978 Altılının Mektubu - 1988 Altmışların Mektubu* (Sımsım, 2016, s. 356-362), Sovyet Komünist Partisi Merkez kuruluna yazılmıştır. GSSC'nin Abhazların demografik yapısıyla oynamasını, dillerinin asimile edilmesini, öğretmenlerin Abhazlardan değil Gürcülerden seçilmesini, gazetelerin Abhazca değil Gürcüce yayınlanmasını, edebiyat ve ticaret alanında dahi Gürcücenin kullanılmasını protesto amaçlı yazılmıştır. Bu mektup süreçleri 1989 yılına kadar devam etmiş fakat herhangi bir netice alınamamıştır. Bunun en önemli nedeni Sovyetler Birliği yönetiminde Gürcü diplomasinin etkin olmasıdır.

1989 yılında Abhazya'nın Lıkhni kentinden yapılan toplantıda asimilasyon politikalarına karşılık kent meydanında ciddi bir katılımıla, SSCB'den, "Abhazya'nın 1921 Anayasası'nda bağımsız statüsü taşıdığı" hatırlatılarak bu anayasaya dönüş hakkı talep edildi. Bu, Abhazya'da yaşayan diğer halkların da imzaladığı bir bildirge ile kabul edildi.

1989 yılının ortalarında Abhaz halkının GSSC'den ayrılma iradesini ortaya koyması ve Abhazya devlet egemenliğini yeniden kurma teşebbüsü, Sohum başta olmak üzere, Gulrıpş, Gal, Gagra, Geçrıpş ve diğer yerleşim birimlerinde Gürcülerin anti-Abhaz halk toplantıları düzenlemeleri için yeterli bir neden olmuştur. Bu tarihten sonra Abhazya ciddi bir bağımsızlık mücadelesi sürecini başlatmıştır.

2.4. Rusya Federasyonu Dönemi Abhazya (1991- ?)

28 Şubat 1991 tarihinde Abhazya ÖSSC Yüksek Sovyet'i, Sovyetler Birliği genelinde yapılacak olan referanduma katılım kararı almış (Açugba, 2015, s. 113)

ve bu referanduma katılan Abhazlar %98,6 oranında bağımsızlık yanlısı olmuştur. Aynı dönemde, Gürcistan, SSCB'nin referandum kararına katılmamıştır.

1991 yılında Birlik referandumunu boykot eden Gürcistan, daha sonra kendi bağımsızlık referandumunu düzenlemiş, Gürcü halk oylaması sonuçlarına göre, Gürcistan Yüksek Konseyi 9 Nisan 1991 günü bağımsızlıkla ilgili yasayı kabul ederek, 1918 yılındaki Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti anayasasına dönüş yapıldığını açıklamıştır (Zverev, 1996, s. 48). Böylece, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti topraklarından Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya olmak üzere üç ayrı bağımsız devlet ortaya çıkmıştır. Bu, aynı zamanda, Gürcülerin, Sovyetler dönemindeki anayasayı kabul etmesi ve Abhazya ve Güney Osetya'nın varlığını tanıması anlamına gelmektedir.

Abhazya, zaten SSCB'nin çöküşünden önce de Gürcistan'ın bağımsızlık referandumuna ve cumhurbaşkanlığı seçimlerine (26 Mayıs 1991) katılmamış, Sovyetler Birliği'nin bağımsız bir birimi olarak hareket etmiştir. Bu yüzden, SSCB'nin hukuki varlığının ortadan kaldırılması ile birlikte bağımsızlık statüsünü kendiliğinden geri elde etmiştir.

1991 yılında dönemin Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov'un istifa etmesiyle Sovyetler Birliği'nin dağılma süreci başlamıştır. Bu dönemde Batı bloğuna karşı silahlanma yarışı Sovyetler Birliği'ne büyük darbe vurmuştur. Yine de Glasnost (Açıklık) ve Perestroyka (Yeniden Yapılandırma) olarak kendini gösteren kimi politikalarla dağılmanın hızı kesilmeye çalışılmıştır. Ne var ki siyasal, sosyal ve ekonomik hakların verilmesi, birliği bir arada tutmaya yetmemiştir. Söz konusu politikalar parçalanmayı önleyemediği gibi süreci daha da hızlandırmıştır. Bu dönemde 14 ülke (Belarusya, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Estonya, Azerbaycan, Gürcistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan, Ukrayna, Litvanya, Moldova, Ermenistan) bağımsızlığını ilan etmiştir. SSCB'nin dağılması siyasi haritanın değişimine neden olmuştur. Dağılma sonucunda Baltık ve Asya bölgesinde yeni devletler ortaya çıkmıştır. Boris Yeltsin SSCB'nin dağılmasından sonra bölgede ABD'ye karşı önlem almak için Bağımsız Devletler Topluluğu'nu (BDT) kurmuştur. Yeltsin, bölgede yumuşak bir politika uygulamak için bu topluluğu oluşturmuş, Gürcistan bu topluluğa sonradan üye olmuştur.

Gürcistan'ın üye olma nedeni sosyalist bir yönetim anlayışı benimsemesi değil, Abhazya'yı tekrardan toprakları içerisinde tutma hedefini gerçekleştirmek

istemesisidir. Zaten Gürcistan hiçbir dönemde “Sosyalist” bir yönetim tarzını benimsememiştir.

1-2 Kasım 1991’de, KDHB (Kafkas Dağlı Halkları Birliği) III. Kongresi Sohum’da toplanmış, kongreye, Abazin, Abhaz, Avar, Adıge, Çeçen, Kabardey Dargin, Lak, Oset ve Şapsığ temsilcileri katılmıştır. Kongrede, Kafkasya Dağlı Halklar Konfederasyonu’nun (KDHK) kuruluş kararı da imza altına alınmış ve “Kafkasya Dağlı Halkları Konfederasyonu Bildirgesi” oybirliği ile kabul edilmiştir (Açugba, 2015, s. 114). Kongre, Kafkas Parlamentosunun kuruluşuna da onay vermiştir. Ayrıca, Yüksek Mahkeme, Savunma Komitesi ve diğer organların kuruluşu da karara bağlanarak, Konfederasyon Genel Merkezi olarak Sohum ilan edilmiş, yeni oluşturulan Kafkas Parlamentosu ise ilk toplantısını 3 Kasım 1991 tarihinde Likhni köyünde gerçekleştirmiştir (Açugba, 2015, s. 113).

Karşılıklı geliştirilen stratejiler Gürcistan ve Abhazya arasında ciddi siyasi krizlerin ortaya çıkması sebep olmuş ve 1992 yılında Gürcistan-Abhazya savaşıyla patlak vermiştir (Voronov & Florenski, 2002, s. 55). Bu savaş Abhazların bugünkü bağımsızlık temelini atmalarında önemli rol oynamıştır. Hatta bağımsızlıklarını bu savaşı kazanarak elde ettiklerini söylemek de mümkündür.

1992 yılında Gürcüler Abhazya’yı terk etmiş, 1994 yılında Moskova Ateşkes Antlaşmasıyla, Vladislav Ardzinba, Abhazya’yı terk etmek zorunda kalan “*Abhaz ve farklı etnik kökene sahip topluluklara geri dönüş hakkı*” maddesini imzalamış ve bu haklar böylece ilk defa verilmiştir.

3. GÜNEY OSETYA (ASETİNLER) TARİHÇESİ

3.1. Erken Dönem Güney Osetya Tarihi

Asetinlerin (Osetlerin) de Abazalar gibi eski çağlardan günümüze kadar süregelen geçmişi vardır. Bunu tarihî araştırmalar ve arkeolojik çalışmalar göstermektedir. Erken dönem Osetya’sında da Krallıklar ve Prenslükler yer almıştır.

Kafkasya kabilelerinden biri de *İron*lardır. Bunlar Kafkasya’nın Kabzek ve Elbruz gibi en yüksek dağlarının Kuzey ve Güney yamaçlarında yerleşik olup ulusal adları “İron”, tarihte tanınmaları ise “Os” veya “Osetin” adıyla olmuştur.

Çerkesler bunlara dağ başlarında yerleşik olmaları nedeniyle *Quşha/khuşha* demektedir. Kafkas halkları arasındaki adları budur.

Sıradağların Kuzeyinde yerleşik olan *Khuşhalar*, Doğudan *Çeçen*, Batıdan *Karaçay* ve *Balkarlar*, Kuzeyden *Kabardeyler* ve Güneyden *Havsue* ile *Pşawalılarla* çevrilidirler (Çünatıko & İzzet, 2009, s. 198).

Kafkas Dağlarının orta bölümünün Güney yamaçlarında ve bu yamaçların Güneyindeki düzlükte Asetinlerin ataları olan *Alanlar*, *Sarmatlar* ve *İskitler* yaşamıştır (Konak, 2017, s. 637). Alan Çarlığının hâkimiyet alanı bugünkü Güney Osetya topraklarını kapsamaktaydı. Güney Asetinler de tıpkı Kuzey Asetinleri gibi Alanların yerli Kafkas kavimleri ile kaynaşması sonucu ortaya çıkmıştır.

Asetinlerin en eski ataları olan İskitler, bugünkü Güney Osetya topraklarında M.Ö. 7. yüzyıldan itibaren yaşamaya başlamışlardı. Sarmatların burada görülmeleri M.Ö. 5. yüzyıla, Alanların burada görülmeleri ise M.S. 1. yüzyıla rastlamaktadır. Buradan, Alanların ataları olduğu Asetinlerin (Osetlerin) bugünkü coğrafi alanda otokton (yerli) bir millet olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tarihî Osetya'nın Güney kısmı *Kudar*, halkı da *Kudarlar* (*Kudaron*) olarak adlandırılmıştır. Bu ismi İskitlerin diğer adı olan *Kudar*'dan almışlardır. Dil ve topluluk etkileşimi Güney Osetya'nın değişik isimler ile çağrışım göstermesine neden olmuş, bu nedenle, Gürcücede, Güney Osetya'ya *Dvaletiya* veya *Ovsetiya*, halkına da *Dvaller*, *Oslar* veya *Ovslar* denilmiştir (Konak, 2017, s. 637). Bunların hepsi aynı halktır ve Asetinlerin etnik bir koludur (Konak, 2017, s. 637). Buradan Osetlerin, Gürcülerden farklı bir ırk olduğu da anlaşılmaktadır.

1865 yılında Tiflis Yönetiminin emri ile Gürcü tarihçiler tarafından "Gori Bölgesinin Tarihine Genel Bir Bakış" adlı bir belge hazırlanmıştır (Konak, 2017, s. 637). Bu tarihî belgede, Gürcü tarihçiler tarafından, Gürcülerin *İskitler* ve *Sarmatlarla* birlikte Doğu Gürcistan'da ve Güney Osetya'da, M.Ö. 4. yüzyılda *İberya* adlı bir birlik kurduğu yazılmıştır (Konak, 2017, s. 637). M.Ö. 4. yüzyılda kurulan İberya'da, M.S. 3. yüzyıl döneminde Os'ların etkinliği azalmıştır ve Gürcü politik gücü öne çıkmıştır. M.S. 5. yüzyılın ortalarında İberya, Pers hâkimiyetine; 6. yüzyıl ortalarında da Bizans hâkimiyetine girmiştir (Konak, 2017, s. 637).

Alan ülkesinin Kuzey kısımlarının, M.S. 4. yüzyılda Orta Asya'dan Avrupa'ya doğru ilerleyen Hunlar tarafından istila edilmesi sonrasında, Kuzey Kafkasya'da yaşayan Alanlar daha yoğun olarak Güney Kafkasya'ya inmeyi ve bugünkü Güney Osetya topraklarına yerleşmeyi sürdürmüşlerdir (Konak, 2017, s.637)

Aynı dönem içerisinde Moğol İstilasını Güney Kafkasya'nın jeopolitik yapısının bozulmasına neden olmuştur. Feodal yapıların birbiriyle mücadele etmesi siyasi birliğin oluşmasına da engel olmuştur. Bunun neticesinde, Kuzey Asetinler, Güney bölgesine göç etmek zorunda bırakılmıştır.

Osetler, söz konusu dönemler içerisindeki "toprak ve hâkimiyet alanı genişletme" politikalarından dolayı Doğu Gürcistan'daki Kartvel Krallığıyla beraber, diğer Krallıklar ve Prenslıklere karşı savaşmıştır. Osetlerin (Asetinler) yardımıyla Doğu Gürcistan Krallığı toprak ve hâkimiyet alanını genişletmiştir. 13. yüzyılda Kraliçe Tamara'nın ölümünden sonra çıkan taht kavgaları sonucunda Gürcü Feodal Devleti zayıflamış ve parçalanmıştır. Taht kavgaları dönemi konumuz bağlamında şöyle bir öneme sahiptir: Gürcü Feodal Devleti'nin ekonomisi taht kavgaları döneminde zayıflamıştır ve bu zayıflamanın sebebinin Güney Osetya'lılar (Asetinler) olduğu düşüncesi Gürcülerde egemen olmuştur. Gürcülerle Osetler arasında yaşanan sorunların başlangıç noktası burasıdır.

Gürcü Çar'larının iktidar güçlerini kaybetmesi, bölge yöneticileri olan feodal beylerin bölgelerinde daha bağımsız hareket etmelerine ve bölgelerindeki halkı yönetme hakkını tamamen kendi ellerine almalarına neden olmuştur. Bu feodal parçalanmışlık, Gürcistan'ı istila eden Moğolların da çıkarlarına uygun zemin oluşturduğundan Moğollar da feodal beyleri desteklemişlerdir.

14-17. yüzyıllarda, Güney Osetya'daki köylülerin bağlı olduğu feodal beylerin bir kısmı Asetinler olup jeopolitik konum olarak birbirine yakın olan bu feodal beylikler savaşmak yerine stratejik ilişkiler içerisinde olmayı tercih etmişlerdir. Feodal beylikler bu dönemde "Dinî, Siyasi, Sosyal ve Kültürel" alanlarda birleşim olgusunu ortaya atmışlar ve bunu gerçekleştirmişlerdir.

15. yüzyıla gelindiğinde Güney Kafkasya topraklarında Batıdan Doğuya doğru, Abhazya, Megreliya, Guriya, İmeretiya, Osetiya, Kartliya ve Kahetiya, adlı bağımsız prenslikler varsa da merkezî bir devlet söz konusu olmamıştır (Konak, 2017, s. 639).

16. yüzyılın başında Batıdaki İmeretiya Prensiği Osmanlı hâkimiyetine, Doğudaki Kartliya ve Kahetiya Prenslikleri de Pers hâkimiyetine girmiş, o tarihten itibaren Doğu Gürcistan'da (Pers İmparatorluğu hâkimiyetine giren bölgede) Pers modeli feodalizm (Doğu despotizmi tarzında) hâkim olmuştur.

Pers modeli feodalizm, Pers Şahlarına bağlı Gürcü feodal prenslerin yönettiği yeni bir toprak ve idari yönetim ilişkileri bütünüydü. Eski sistemde feodal beyler toprağın sahibi iken bu sistemde tüm ülke toprakları Şah'a aittir. Gürcü feodal beyler ise Şah'ın valileri konumunda olup toprağı, iktidarı ve unvanı Şah'tan almış ve bu haklar miras olarak bırakılmadığından sadece yaşadıkları süre boyunca onlara ait olmuştur (Konak, 2017, s. 639).

Gürcistan'ın feodal Çarlar tarafından yönetildiği dönemde, Çarlıklar Mourav²'liklere bölünmüş durumdaydı (Konak, 2017, s. 639). 18. yüzyıl başında Güney Asetinleri Aragva Eristavlığı ve Ksan Eristavlığı yönetiminde idiler (Konak, 2017, s. 640). 13. yüzyılda Aragva Eristavları Sidamonov soyundan, Ksan Eristavları da Bibilurov soyunun mensupları olan, Asetin idiler. Yani Asetin halkını, yine Asetin feodal beyler yönetmiştir (Konak, 2017, s. 640).

3.2. Çarlık Rusya'sı (Rus İmparatorluğu) Dönemi Güney Osetya

1700'lü yıllarda Perslerin hegemonyası altında bulunan Doğu Gürcistan (Güney Osetya dâhil), İran şahına karşı ayaklanmış ve Asetinlerin (Güney Osetya) feodal beyleri ile Çarlık Rusya'sından yardım istemiştir. Bunun üzerine Çarlık Rejimi ve Asetin feodal beyleri Doğu Gürcistan'a yardım etmişlerdir. Takiben, Pers'lerin burada hâkimiyeti son bulmuş ve Doğu Gürcistan (1801) Çarlık Rusya'sı hâkimiyetine girmeyi kabul etmiştir. Doğu Gürcistan Prensinin bunu kabul etmesindeki asıl amaç, Perslerin bölgeyi istila etme tehlikesini önlemektir.

1801 yılında Doğu Gürcistan Rus İmparatorluğuna katılınca, Ruslar bu bölgeyi Tiflis ve Kutaisi olmak üzere iki vilayete ayırmış, Goriyski, Racinski, Dusetski ve Tianetski adıyla da dört tane vilayet içi bölge oluşturulmuştur. Asetinler ilk bölge içinde kalmış, onlar için ayrı bir bölge kurulmamıştır (Konak, 2017, s. 641).

Tarihçiler 16. ve 18. Yüzyıllar arasında Gürcü Mouvraları, Perslerin kendilerine uyguladığı baskıcı ve dayatmacı tutumu, Asetinliler (Güney Osetya) üzerine uyguladığı olaylar perspektifinden anlatmışlardır.

Bu dönem içerisinde gelişen bir başka önemli politika ise; Rus İmparatorluğu yönetiminin Gürcistan'da feodal beylerin nüfuzlarını arttırmasına, iktidarlarının güçlenmesine, mülklerini genişletmelerine ve feodal beylerin vergi toplamaları gibi uygulamaları çıkarları doğrultusunda görmezden gelmiş olmasıdır.

² Temsilci, Yönetici, Sorumlu ve Bey anlamına gelir. Çar adına buldukları coğrafik alanda her şeyden sorumluydular.

Rus İmparatorluğu'nun buradaki çıkarları "siyasi birliğin" olmaması ve "dağınık bir yönetim" olgusu anlayışıyla yönetme şekline izin vermelerine neden olmuştur.

1800-1850 yılları arasında Rus Kolonyal sistemi ve Feodal beylerin baskıcı ve dayatmacı tutumu karşısında Asetinliler; 1802 1804, 1807, 1809, 1820, 1821, 1830, 1837, 1839, 1843, 1847 ve 1850 yıllarında (Konak, 2017, s. 642), sürekli denebilecek bir biçimde ayaklanmışlardır. Bu ayaklanmalar Rus ve Gürcü yönetimlerinde baskıcı ve dayatmacı yöntemlerle bastırılmıştır. Ayaklanmaların başarısız olmasındaki ana etkenler ise şunlardır: Ayaklanmaların lokal düzeyde kalması ve organize bir şekilde olmamasıdır. Bu ayaklanmaların belirli süreler içerisinde tekrar etmesi neticesinde Güney Osetya ikiye bölünmüş, bir bölümü Çarlık Rejimi tarafından güçlü Gürcü feodal beyliği Eristaylara, diğer bölümü ise köyler içerisinde Gürcü feodal soylarından gelen Macabelovların yönetimine verilmiştir.

Bu dönemde Rus İmparatorluğu'nun Gürcü Krallığı'nı yanında tutmak için Güney Osetya bölgesine gönderdiği komutanlar Gürcülerin politikalarını benimsemişlerdir. Fakat dönemsel yönetim değişiklikleri ve politikaların değişmesi nedeniyle farklı politikalar gerçekleşmiştir. Bundan dolayı Çarlık Rejimi kendi çıkarlarına göre kimi zaman Güney Osetya'yı korumuş, kimi zaman da Osetlerin Gürcü yönetiminin hâkimiyeti altında kalmasına müsaade etmiştir.

Tarihte ilk defa 1814 yılında Çar I. Aleksander Güney Osetya sorununu kökünden çözmek için çalışma yapılmasını istemiştir. Bu çalışmalar neticesinde Çarlık Rejimi, feodal Gürcü beylerinin, "Güney Osetleri asimile etme ve baskı kurma hakkının" olmadığına karar vermiştir. Bu karara rağmen Gürcü feodal beyleri, "Güney Osetya topraklarının hazineye devrinin durdurulması ve konunun Çar tarafından yeniden incelenmesi" için, Çar yönetimini etki altına almaya çalışmıştır. Nitekim bu politikalarında başarılı da olmuşlardır. Ayrıca bu dönem içerisinde bölgeye atanan komutanlar Gürcü yanlısı bir politika geliştirmiş ve Güney Osetya'nın Gürcistan hazinesine devredilmesi gerektiğini Çarlık rejimine beyan etmiştir.

Güney Osetleri, Kuzey Asetinlerine bahşedildiği gibi, 1774 yılından beri Çarlık Rusya'sının bir parçası olarak görülmemişlerdir. Dolayısıyla buna karşı bir politika geliştirememişlerdir. Gürcistan hâkimiyeti altında kalmaları kararı Çarlık Rejimi tarafından uygulamaya konulmuştur. Dönemin Gürcistan'a atanan Generali Yermelov, Çarlık Rusya'sının tahakkümünün Gürcistan üzerinde devam etmesi

için böyle bir durumu görmezden gelen raporunu Çarlık Rejimine sunmuştur. 1820 yılında alınan karar sonrası Gürcü birlikleri Güney Osetya'yı istila etmiştir.

Çarlık Rejiminin Osetya politikasının nedeni, kendi toprakları içerisinde bulunan Kuzey Asetinlerinin, Güney Asetinlerle birleşme politikasının önüne geçmektir. Çünkü Çarlık Rusyası hâkim olduğu topraklar üzerinde kendisinden başka güçlü bir devlet yapısını istememiştir. Ayrıca, yinelemek yerinde olacaktır, hâkimiyet alanı içerisindeki bu feodal yapıların çıkarlarını tehdit edecek bir boyuta taşınmaması için siyasi birliklerinin olmaması ve dağınık küçük devletçikler şeklinde kalmasını istemiştir.

Çar rejiminde lider değişikliği olmasından sonra yukarıda bahsedilen raporun aksine İmparator 1. Nikolay Güney Osetya politikasında keskin bir değişiklik yapmış ve "Güney Asetinlerin Gürcü feodal beylerden bağımsız hale getirilmesine" karar vermiştir. Çarlık Yönetiminin Güney Asetinler lehine aldığı bu kararın amacı, "onları memnun etmek veya adaleti sağlamak" değildir. Kararın nedeni, Gürcistan'ı da Rus İmparatorluğu içerisinde feodal modele adapte etmek ve Rus İmparatorluğu genelinde hazırlığına başlanan Köylü Reformunu gerçekleştirmektir. Bunu gerçekleştirmek için de Güney Kafkasya'da güçlü devletlerin olmaması gerekmektedir.

Söz konusu gelişmeler sonucunda 1859 yılında Güney ve Kuzey Osetya'nın idari sınırlarında Kafkasya Başkomutanı General Baryatinski tarafından bazı değişiklikler yapılmış, Güneydeki Asetin Okruğu'na bağlı Nar Bölgesi ve Mamison Bölgesi, Kuzeydeki Asetin Okruğu'na dâhil edilmiştir. Kabardin Okruğu'ndaki Digor Bölgesi de Kuzeydeki Asetin Okruğu'na dâhil edilmiş, dağlık Okruğu bünyesindeki Güneydoğu Osetya da Kuzeydeki Asetin Okruğu'na ilave edilmiştir (Konak, 2017, s. 658).

1774 yılından itibaren Kuzey ve Güney Osetya kendi istekleri doğrultusunda tek ve bütün bir Osetya olarak Rusya İmparatorluğuna dâhil olmuşlardır. Fakat Rus İmparatorluğu 1850 yılına kadar "Güney Osetya'yı kendi toprakları olarak görmemiş," bununla ilgili politikalar geliştirmiştir.

Burada şunu görmekteyiz: Büyük devletler çıkarlarını ve hedeflerini gerçekleştirmek için her dönem realist bir politika izlemişlerdir. 1780 – 1864 yılları arasında Çarlık rejiminin politikaları çerçevesinde Güney Kafkasya yönetilmiş, buralarda Krallık veya Prenslüklerin hâkimiyet için mücadele ettiğinden dolayı bölgenin siyasi birliğinin oluşumu engellenmiştir.

1864 yılında gerçekleşen “Çerkes Sürgünü” Kafkasya genelinde göçlerin ortaya çıkmasına, etnik temizlik yapılmasına ve aidiyet duygusunu yok etme olgularının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Rus İmparatorluğu bu politikaları gerçekleştirmek için “Böl, Parçala, Yönet” stratejisi üzerine bir siyaset izlemiş, bu süreç içerisinde kendi politikalarını uygulayan milletlere dokunulmamıştır. Bağımsızlık mücadelesi veren topluluklar ise asimilasyon politikalarına maruz kalmıştır.

1867 yılında toprak köleliğinin kaldırılmasından sonra, Rusya'nın iç bölgelerinde dağlık alanda yaşayan Güney Asetinler kitleler halinde ovaya yerleştirilmiş, bu göç 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında hızlanmıştır. Göç, genellikle Kahetiya'da olmuş, Lagodehski, Ahmetski ve Kvarelski bölgelerinde Asetin köyleri kurulmuştur.

20. yüzyılın başında Güney Osetya'da ve Gürcistan'ın diğer bölgelerinde toplam 78.000 Asetin yaşamış, köyler Goriyski, Dusetski, Racinski ve Porapinski bölgelerine yayılmıştır (Tiflis ve Kutaisi vilayetlerinde). Milli birliğin oluşmaması/oluşturulamaması için Asetin halkının dağınık şekilde yaşamasının sağlanması Çarlık Yönetiminin geçmişte uyguladığı politikaların bir benzeri olmuş fakat bu dönem içerisinde Çarlık yönetiminde yaşanan taht kavgaları ve ekonomik sorunlar uygulanan politikalarda bir gedik açmış, Kuzey ve Güney Kafkasya bölgelerinde ayaklanmaların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Kafkasya'daki ayaklanmaların başında Güney Osetya bölgesindeki isyan gelmiş, Çarlık Rejiminin değişken politikaları nedeniyle sürgün ve asimilasyon yaşayan Osetler, Gürcülerin hegemonyasından kurtulmak için Kuzey Asetinlerle birleşme fikrini yeniden ortaya atmışlardır. Fakat Rus İmparatorluğu dönemindeki politikalar Bolşevikler döneminde de Abhazlar ve Osetlere karşı değişmediği için bu ülkü gerçekleşmemiştir. Nitekim Ekim Devrimine doğru Gürcü feodal beyleri “Güney Osetya'da hazine malları olarak aldıkları toprakları” satıp Gürcistan içine yerleşmişlerdir.

3.3. SSCB Dönemi Güney Osetya

1917 Ekim devrimi ile Çarlık Rejimi altında bulunan feodal yapıya sahip toplulukların bağımsızlık mücadelesi başlamıştır fakat Bolşevik ve Menşeviklerin siyasi sahnede yer alması, bağımsızlık mücadelelerinin kısa sürmesine neden olmuştur. Güney Osetya bu süreçte devrimci-sol hareket olarak adlandırılan Bolşevikleri ve Sosyalist Sovyet iktidarının kurulmasını desteklemiştir. Çünkü

Bolşevizm'in savunduğu prensipler, Güney Osetya halkının Gürcü feodal yapıdan kurtulmasıyla ve milli bir bölge olma amacıyla uyuşmuştur.

Ekim devrimiyle beraber Güney Osetya'da Sovyet yanlısı organizasyonların artması, "Kuzey ve Güney Osetya" bağlamında tek ulus olma hayalini gerçekleştirme ülküsüne yardım edecek çalışmalar olarak nitelendirilmiştir. Bu süreçte Bolşevik hareketi yanlısı olan Osetler, Menşeviklere liderlik eden Gürcüler tarafından bastırılmak istenmiştir. 1920 yılında 1. Dünya Savaşı'nda Almanlardan alınan silahlarla Gürcü Menşevik hükümeti Osetya'ya girmiş ve stratejik yerleşim yerlerinde olan Osetleri Gürcistan içerisinde farklı bölgelere dağıtmışlardır. Ancak Bolşeviklerin, Menşevikleri organize bir savaşla bastırması ve dağıtması uygulanan dağıtma politikanın kısmî bir boyutun ötesine geçememesini beraberinde getirmiştir.

1920 yılı sonlarına doğru Kuzey Kafkasya'da Sovyet iktidarı kurulmuş, 5 Mart 1921 tarihinde Güney Osetleri de Güney Osetya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ni kurmuştur. İşçi ve emekçi kesiminin kurmuş olduğu bu Cumhuriyet, Gürcü Bolşeviklerin Sovyet yönetimi içerisinde üst kademelerde olması nedeniyle kabul görmemiş ve Gürcülerin toprakları içerisinde yer almasına karar verilmiştir. Bu durum GSSC için Abhazya, Acarya ve Güney Osetya'yı hâkimiyetleri altına alma fırsatı yaratmıştır.

Rusya'da Sovyet İhtilalini yapan ve iktidarı ele geçiren kadroların üst düzeyinde bulunan Gürcü politikacıların etkisiyle Güney Osetlere "Otonom Bölge" statüsü verilmiştir. 20 Nisan 1922 tarihli GSSC Merkezî Yüksek İcra Komitesi Kararnamesi ile Tshinval merkezli Güney Osetya Otonom bölgesi kurulmuştur. Asetin Bolşeviklerinin gerçekleştirmek istediği Kuzey ve Güney Osetya birleşimi için yaratılan tarihî fırsat böylece ortadan kaldırılmıştır.

Güney Osetya Gürcistan Sovyet Cumhuriyeti bünyesinde, Sovyetler Birliği yıkılıncaya kadar 70 yıl kalmış, bu süreçte Gürcistan'ın en geri bırakılan, bütçeden en az pay alan ve en az sanayileşmiş bölgesi olarak hâkimiyeti altında kalmıştır.

1956 yılına gelindiğinde, Sovyetler Birliği K.P. Merkez Komitesi Prezidyumunda alınan "Gürcistan Komünist Partisinin Çalışmalarındaki Hatalar ve Eksiklikler Hakkında Karar" da, ilk kez Gürcü Yönetiminin ülkedeki yanlı ve milliyetçi tutumu resmen dile getirilmiş ve eleştirilmişti. Ancak Gürcülere konuyla ilgili herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır.

1980'lerin sonlarına doğru Sovyetler Birliğinde "Siyasi, sosyal ve ekonomik" çöküş başlamış, yönetim içerisinde yolsuzlukların artması, üretimin azalması, yeni yatırımların modernleşmeye yönelik gelişim göstermemesi ve başarı sağlanamaması sonucunda özellikle Güney Kafkasya bölgesinde ayaklanmalar başlamıştır.

1988 yılında Gürcü Mikro Milliyetçiliği harekete geçince, Güney Osetya'da Milli Kurtuluş hareketi kurulmuştur. Bu hareketin amacı "Gürcistan Gürcülerindir!" sloganının somut politikadaki izdüşümü olan "azınlık ve otonom" söylemlerine karşı mücadele etmektir. Yeniden doğuş ülküsüyle Gürcüler, daha önce istila ederek hâkimiyeti altına aldığı toprakların kendilerine ait olduğunu savunmuş ve otonom bölgelerdeki azınlık halkların da Gürcü olduğunu beyan etmesi yeni bir savaşın başlangıcı olarak görülmüştür. Nitekim 1988 yılında Gürcü yönetimi ilk adımı atmıştır. Güney Osetya, Abhazy ve Acarya'daki bütün yazışmaların Gürcü diliyle yapılması kararını vermiştir.

Sovyetlerin yıkılma süreci içerisinde, Güney Kafkasya'da Gürcülerin himayelerine bırakılan Güney Osetleri, 1989 yılında statülerini değiştirmek adına ilk adım olarak Güney Osetya Yüksek Sovyet Konseyi olarak kendilerini tanımlamışlardır. Bu dönemde sadece Otonom olan statülerinin, Otonom Cumhuriyeti'ne çevrilmesi yönünde karar almışlardır. Bu kararı Gürcistan Yüksek Sovyet Konseyine göndermiş fakat bu talep Gürcüler tarafından kabul görmemiş ve otonom statüsünün kaldırılacağı da beyan edilmiştir. Gelgelelim M. Gorbaçov 7 Ocak 1991 tarihli kararname ile GOYSK'nin ve Gürcistan Yüksek Sovyet Konseyi'nin almış olduğu kararları geçersiz saymıştır. Süreç kısaca şöyle işlemiştir: Gürcüler otonom bölge statüsünün kaldırılacağı kararını almış ve bu karar üzerine Güney Osetyalılar ikiye bölünmüştür.

Bir kısım, otonom bölge olarak SSCB topraklarına dâhil olmayı istemiş, bir kısım da Kuzey Osetya ile birleşmeyi istemiştir. İkinci görüş ağır basınca Sovyetler Birliği Gürcülerin bu ülkeye girmelerine izin vermemişlerdir.

İlerleyen süreçte, Gürcistan, Sovyetler Birliğinin anayasasının geçerliliğini yitirdiği, bundan dolayı verilen otonom statüsünün yok hükmünde sayıldığı iddiaları üzerine Gürcistan ve Güney Osetya arasında savaş başlamıştır.

Savaşa kadar geçen sürede önemli olan bir diğer nokta ise şudur: Güney Osetya, GSSC bünyesinde, Sovyetler Birliği yıkılıncaya kadar 70 yıl kalmış, bu süreçte Gürcistan'ın en geri bırakılan, bütçeden en az pay alan ve en az sanayileşmiş bölgesi olmuştur.

3.4. Rusya Federasyonu Dönemi Güney Osetya (1991-?)

5 Ocak 1991 tarihinde Gürcüler Güney Osetya'ya saldırmış, buna karşın dönemin Rus İçişleri Bakanlığı'nın Osetlere destek vereceğini beyan etmesi üzerine, Kuzeyde ve Gürcistan içinde bulunan Osetler ülkelerine dönerek birlik oluşturmuştur. Ancak Rus birlikleri SSCB döneminde kalan olumsuzluklardan ötürü Osetlere herhangi bir destek sağlamamıştır. Buna paralel olarak, dönemin Lideri Gorbaçov'un özellikle iç sorunlar konusunda öncelikli çalışmalarının olduğunu beyan etmesi üzerine, GSSC, Güney Osetya'yı ilhak etmiştir.

1990 yılında Gürcistan Yüksek Sovyet'inde şartlı af yasası çıkarılmıştır. Çıkan af yasası kapsamında, cezaevinde bulunan suçlular polis ve asker kadrolarına alınmıştır. Böyle bir durum için Gürcistan hükümetinin şartı şudur: Suçlu olup asker ve polis kadrosuna girmek isteyenler, Güney Osetya'da yaşamaları ve Gürcü hükümetine hizmet etmeleri karşılığında serbest bırakılacaktır. Şartı kabul eden mahkûmlar bu düzen içerisinde bölgeye gönderilmişlerdir.

7 Ocak 1991 tarihinde Sovyetler birliğinin Devlet Başkanı M. S. Gorbaçov, "Gürcü silahlı güçlerinin 3 gün içinde Güney Osetya dışına çıkması" yönündeki kararnameyi imzalamış fakat bu kararname Gürcüler tarafından uygulanmamıştır. 26 Ocak 1991 günü SSCB devlet başkanının yazılı emriyle, Gürcüler Güney Osetya'dan çıkmak zorunda kalmışlardır.

16 Ocak 1991 tarihinde Rus ve Gürcü yetkililer arasında Tiflis'te yapılan bir mutabakat ile SSCB İçişleri Bakanlığı'na bağlı birliklerin Tshinvali'yi boşaltmaları karşılığında, Gürcü birliklerinin geri çekileceği yönünde karar almışlardır. Ayrıca Gürcü hükümeti Güney Osetya'nın SSCB İçişleri Bakanlığı hâkimiyetinde kalmasını da kabul etmiştir.

Gürcü silahlı güçleri Tshinvali'yi terk etmelerine rağmen Güney Osetya sınırları çevresinde mevzilenerek -dönem içerisinde- askerî saldırılarını ve ekonomik ambargoyu sürdürmüşlerdir. Bunun üzerine SSCB, askerî birliklerini Güney Osetya'ya sürünce Gürcü ablukası ortadan kalkmıştır. Ne var ki olayların yarattığı psikolojik tahribat ve bu tahribatı yaratan baskı ortamı, Osetlerin yerlerinden olmalarını/edilmelerini beraberinde getirmiştir. Çünkü Osetlerin ekonomik ve sosyal yapıları çökmüştür/çökertilmiştir.

Bu dönem içerisinde SSCB, Güney Osetya'da çok yönlü bir politika izlemiştir. Bir yandan Gürcülerin Osetlere karşı uyguladığı baskıcı ve dayatmacı politikalara seyirci kalırken, diğer yandan Osetleri Gürcü merkezî yönetimine karşı aktif bir tavır almaları konusunda desteklemiştir. Görülebileceği üzere, SSCB, Güney Osetya ve Gürcistan arasındaki sorunlarda çıkarlarına uyan bir denge politikasını kontrollü bir biçimde sürdürmüştür. Yine de Osetlere uygulanan politikalara SSCB'nin seyirci kalması, uluslararası alanda dönemin Gürcü devlet başkanı Gamsahurdia'nın gerçek yüzünün ortaya koymuştur ve bunu bütün dünyanın görmesini sağlamıştır.

4. GÜRCİSTAN TARİHÇESİ

4.1. Erken Dönem Gürcistan

Kafkasya tarihinin en eski yerli halklarından ve devletlerinden biri de Gürcistan'dır. Gürcülerin erken dönem tarihçesi M.Ö. 2000 yıllarına kadar dayanmaktadır. Gürcistan topraklarında ilk insan izlerine 400 bin yıl önce rastlanır. Gürcüler *Kartlos* adındaki kralın torunları olup Kartlos'tan türeyen neslin *Kartvel* milletini oluşturmasıyla ortaya çıkmıştır. Gürcüler milattan önce 7. yüzyıl ortalarına kadar *Kartvel* veya *Kartul* adıyla ve çeşitli kabileler halinde yaşamış ve bu kabileler de *Mamasahhlis* unvanı verilen başkanların yönetimi altında hayatlarını idame ettirmişlerdir. Gürcülerin en eski ve ilk başkenti ise *Mitshhat* şehridir (Çünatıko & İzzet, 2009, s. 31).

M.Ö. 2000 yıllık dönemde Gürcü kabilelerin önemli komşuları Güneyde ilk önce *Hitit* ve *Mitanlar*, daha sonra *Urartu* ve *Asurlular* olmuştur (Çünatıko & İzzet, 2009, s. 31).

Erken dönem Gürcistan tarihinde sürekli istilalar yaşanmıştır. Bu dönem içerisindeki Krallıklar ve Prenslükler güçlü devletlere karşı koyabilecek güce sahip olmadıkları için yıkılmışlardır. Gürcistan Krallığı, Selçuklular, Osmanlılar, Bizanslılar, Romalılar, Araplar ve İranlılar için sürekli çatışma alanı olmuştur. Aynı devletler, farklı dönemlerde Gürcistan'ın bulunduğu topraklara hâkim de

olmuşlardır. Batı Gürcistan Milattan sonra Roma hâkimiyeti altında 500 yıl, Roma'nın ikiye bölünmesinden sonra Bizans himayesi altında yaklaşık olarak 400 yıl kalırken, Doğu Gürcistan (Kartli ve İberya) ise İran merkezli Sasani Devletin hegemonyasında kalmıştır. Bunun en büyük nedeni şöyle ifade edilebilir: Gürcistan jeopolitik konum olarak Avrupa ve Asya kıtalarının transit geçiş merkezidir. Kuzeyi, Güneyi, Doğusu ve Batısı ile tarihî kervan ve ticaret yolları üzerinde bulunmaktadır. Ticaret yollarında -milattan sonraki ismiyle İpek Yolu güzergâhı üzerinde-bulunması dönemin büyük devletleri için mücadele ve savaş alanına dönüşmesine neden olmuştur. Gürcistan yönetimi istilalara uğramasına rağmen krallık prenslik geleneğini kaybetmemiş, sembolik de olsa kralları ve prensleri varlıklarını sürdürmüş, halkta bunun bir karşılığı her zaman olmuştur.

Gürcüler ilk dönemlerde Kafkasya'nın Güneyine kadar yayılmış güçlü bir halk olmuştur. Söz konusu dönemlerde Güney Kafkasya'nın dışına kadar genişlemişlerse de daha sonraları Ari kavimleri, Orta Asya, İran'dan gelen kuvvetlerin etkisiyle Kafkasya'nın Güney eteklerine geri çekilmişlerdir. Fransız Bilim insanı Jacque De Morgan Gürcülerin ülkemizde/Türkiye'de Van şehrine kadar yayıldıklarını belirtmiş ve bunu Asuriler ve Urartular'dan kalma kitabeler üzerindeki yazılarla ispatlama yoluna gitmiştir (Çünatıko & İzzet, 2009, s. 33).

Gürcistan tarihsel ilişkiler bağlamında devletler ve toplumlar tarafından farklı isimlerle anılmıştır. Gürcistan'ı Farmlar, *Gorcistan* (Kuvvet ve kudret memleketi); Araplar, *Curcistan* (Kur Nehri ülkesi); Fransızlar, *Jeorji*; İngilizler, *Jeorjiya*; Almanlar ve Ruslar *Gruzia* olarak adlandırmışlardır (Çünatıko & İzzet, 2009, s. 32). Günümüzde ise Avrupalılar Georgia demektedir. Bunun sebebi Hıristiyanlar için Kutsal olan Sen Jorj adlı azizin bu toprakların manevi koruyucusu olmasıdır. Ülkeye Kafkas halkları tarafından verilen isim ise Sakartvelo'dur. Morgan'a göre; İberyalılar yıkıldıktan sonra İberya adı ortadan kaldırılmış, yerine Gürcistan ismi geçmiştir (Çünatıko & İzzet, 2009, s. 34).

Erken dönem Gürcistan'ında soydan geçen bir krallık sistemi mevcut olup bu krallık altında halk sınıfsal/hiyerarşik bir biçimde 4 sınıfa ayrılmıştır: 1. sınıf, kral, hâkimler ve komutanlardan; 2. sınıf, ruhbanlardan; 3. sınıf, savaşçılar ve çiftçilerden; 4. sınıf ise tutsak ve tımarcılardan oluşmaktadır.

M.Ö. 4. yüzyılda Gürcüler tarihte ilk defa *Farnauz* veya *Farnavaz* adında Kartlos soyundan gelen bir feodal beyin etrafında kutsal bir amaç doğrultusunda toplanmaya ve özgürlük, bağımsızlık, birlik ve bütünlük düşüncesi ile

aydınlanmaya başlamış, böylece farklı Gürcü kabileleri tek bir çatı altında toplamayı başarmıştır. Farnavaz, bu dönemde büyük İskender'in vekili olan *Yazven*'i Gürcistan'dan kovmuş ve birleşmiş Gürcistan'ın ilk egemen kralı olmuştur. Gürcistan'da kurumsal bir yönetim anlayışını ortaya koyan Farnavaz ülkeyi 8 *Eristavlığa*, diğer anlamıyla vilayete bölmüş ve vali olarak *Eristavlar* atamıştır (Çünatıko & İzzet, 2009, s. 35).

MS 4. yüzyılın ilk yarısında Kartli Kralı olan Kral Mirian, Gürcistan'da Hristiyanlık dinini yaymaya çalışan Kapadokyalı Nino'nun telkinleri ile çok tanrılı inancı terk ederek Hristiyanlığı kabul etmiş ve ülkenin resmî dinini Hristiyanlık olarak ilan etmiştir. Bu döneminde Gürcü halkı Hristiyan olmaya başlamıştır. M.S. 7. yüzyılda Müslüman Araplar Güney Kafkasya'ya girerek bir barış anlaşması ile Tiflis'i ele geçirmiş, Kartli bölgesinde Tiflis Arap Emirliği kurulmuştur. Bu emirlik zamanla halifelikten ayrılıp bağımsız bir Müslüman Gürcistan Emirliğine dönüşmüş ve başarılı tebliğ faaliyetleri sonucunda Gürcistan halkının bir kısmı Müslüman olurken, İslamiyet de buradan Kuzey Kafkasya'ya yayılmıştır.

MS. 9. asırda Bagrat hanedanından I.Aşot, Bizans ve Arapların bölgedeki zayıflığından yararlanarak Kartli Kralı olmuş ve yine bu hanedandan III. Bagrat, Doğu ve Batı Gürcistan'daki prenslikleri bir devlet çatısı altında birleştirmiştir. Kutaisi şehri de bu devletin başkenti yapılmıştır. 11. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Gürcistan'ın Batı komşusu Bizans'ın yerini Selçuklular almış, 12. yüzyılda David Ağmaşenebeli, ülke bütünlüğünü sağlamıştır. David Ağmaşenebeli 1122 senesinde Tiflis'i Müslümanlardan geri almış ve Tiflis'i tekrardan başkent yapmıştır. Ülkenin kültürel ve ekonomik açıdan gelişmesi için çalışmalarda bulunan Kral David, ayrıca bilimsel çalışmalara ve sanata da önem vermiştir.

Gürcistan tarihinin en parlak devri ise, III. Georgi 'nin kızı Tamar'ın (1184-1213) hüküm sürdüğü dönemdir. Devletin sınırları Azerbaycan'dan Kuzey Kafkasya'ya, Erzurum'dan Gence'ye kadar genişlemiştir ve Gürcistan, neredeyse bir Kafkas imparatorluğu haline gelmiştir (Ateş, 2017, s. 363-390). Bu dönemde ülkenin refah düzeyi yükselmiş, mimarlık, heykeltçilik, resim alanında birçok eser ortaya konmuştur. Gürcü Krallığı'nın bu parlak devri Moğolların bölgeye gelişlerine kadar yaklaşık yüz yıllık bir süre boyunca devam etmiştir.

13. yüzyılın ilk yarısından itibaren Moğollar Gürcistan'a girmeye başlamıştır. Doğu Gürcistan, İran'daki Hülagu soyundan gelen İlhanlıların

egemenliğine girmiştir fakat İmereti bölgesi (Batı), Bagratlı prenslerin yönetiminde kalarak yarı bağımsız bir konumda kalmıştır.

Gürcistan tarihi 15. asrın ortalarından 19. asrın ortalarına kadar süren 350 yıla yakın bir dönemde Osmanlı ve İran tarihleri ile iç içe geçmiştir. Osmanlı ile İran arasında yaşanan savaşlarda Gürcü kral ve prensleri bazen Osmanlı'nın bazen de İran'ın yanında yer almış, özellikle Ahıska ve Acara bölgesinin Müslüman olmuş Gürcü beyleri ile Guria, İmereti ve Megrelya Hıristiyan beyleri Osmanlı tarafında yer almıştır. Hazar kıyısındaki Müslüman hanlıklar ile halkının çoğunluğu Hıristiyan olan Kartli ve Kakheti krallıklar ise İran hâkimiyetinde kalmıştır.

Gürcüler, Fatih Sultan Mehmet'in 1461 yılında Trabzon'u fethetmesiyle Osmanlılar ile sınır komşusu olmuştur. Yavuz Sultan Selim'in Trabzon valiliği döneminde Osmanlı-Gürcü ilişkileri olumlu yönde gelişmeye başlamış ve 1514 Çaldıran Seferi'nde Gürcistan beylerinden Mirza Çabuk, Osmanlı ordusuna lojistik destek vererek Osmanlılara dostluğunu bildirmiştir. Sultan II. Beyazıt, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde Kafkasya'nın Güney ve Güneybatı bölgeleri Osmanlı egemenliğine geçmiş, 1578 yılında Tiflis Osmanlılar tarafından alınmış ve eyalet merkezi yapılmıştır (Gürcistan Dostluk Derneği, 2019).

Gürcistan'da siyasi birliğin olmadığı ve Prenslüklerin dağıldığı dönem içerisinde, Rus İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki savaşlardan sonra, Çarlık Rusya'sı Gürcistan'ın Doğu ve Batısını hâkimiyeti altına almıştır.

4.2. Çarlık Rusya'sı Dönemi Gürcistan

14. yüzyılda krallık yapan V. Georgi ülke bütünlüğünü tekrar sağlamışsa da bu asrın son döneminde Gürcistan Timur'un hâkimiyetine geçmiştir. Gürcistan, özellikle 15. yüzyılda, içinde bulunduğu feodal savaşlar yüzünden merkezî bir yönetim altında birleşememiştir. Derebeylik yapısı nedeniyle Gürcü krallıkları tarih boyunca kısa süreli olmuştur. 15. yüzyılın ilk yarısında Gürcü kralı I. Aleksander, ülkesini üç oğlu arasında paylaştırarak İmereti, Kaheti ve Kartli olarak üçe ayırmıştır. 16. yüzyıla gelindiğinde ise ülke, Kartli (merkezi Tiflis), Kaheti (merkezi Zagemi), İmereti (merkezi Kutaisi) ve Samtshe-Saatabago (Samtshe, Cavaheti, Şavşet, Klarcet ve Tao) adlı krallıklara bölünmüştür (Gürcistan Dostluk Derneği, 2019).

16. yüzyıldan itibaren Batı Gürcistan halkı Müslüman olmuş ve yönetimine Acaralı yerel Müslüman Gürcüler getirilmiştir. Gürcistan, bu dönemde Osmanlılar

tarafından Tiflis, Kakheti, Ereş ve Sohum Eyaletleri olmak üzere dört eyalete ayrılmıştır. Doğu Gürcistan halkının bir kısmı 1615 ve 1616 yıllarında İran Hükümdarı Şah Abbas tarafından İran'a sürülmüştür. 1632-1744 yılları arasında ise Doğu Gürcistan, İran taraftarı Müslüman Gürcü krallar tarafından yönetilmiştir. 1746 yılında yapılan anlaşma ile İranlılar, Kartli'ye bölgenin Kralı olarak Teymurazı ve Kahetiye'ye de onun oğlu İrakli'yi geçirmiştir. 1762 yılında Nadir Şah'ın ölümü üzerine ortaya çıkan otorite boşluğundan yararlanan Kral İrakli (Herakliyüs) Kartli ve Kaheti krallıklarını tek bir idare altında birleştirmiştir (Gürcistan Dostluk Derneği, 2019).

18. yüzyıla kadar sürekli çatışma alanı olan Gürcistan, farklı etnik kökenleri kendi içinde barındırdığı için siyasi birliğe sahip olamamıştır. 15. 16. ve 17. yüzyılda Güney Kafkasya'da uzun yıllara yayılan, hâkimiyet alanı mücadeleleri yaşanmıştır. Bunun başlıca nedenleri, kısaca, dönemin güçlü devletlerinin güç kaybetmesi ve zayıflaması, buna karşılık güçlenen devletlerin farklı politikalar ortaya koyması ve bağımsızlığını isteyen Krallık veya Prenslüklerin sürekli saf değiştirmesidir.

Bölge dinamikleriyle ilgili olarak somut bir örnek de 1720 yılında yükselme dönemindeki Osmanlı İmparatorluğu'nun Gürcistan'ı da hâkimiyet altına almasıdır. Bu dönem içerisinde Osmanlı ve İran arasındaki mücadeleler Gürcistan üzerinden gerçekleşmiştir. Kuzey Kafkasya ve Güney Kafkasya içerisinde yaşanan gelişmelere bakıldığında, ayaklanmalar, iç savaşlar ve bağımsızlık mücadelelerine karşılık iç ihtilaller yüzünden Gürcistan Krallığı'nın güç kazanamadığı görülmektedir. Gürcistan'da farklı yüzyıllar içerisinde savaşların olması, Gürcistan'ın sadece Jeopolitik konumundan dolayı değildir. Aynı zamanda Jeostratejik ve dinî hâkimiyeti sağlama alanı olarak da görülmesi nedeniyle bölgede savaşlar yaşanmıştır. Bu yüzden bölgesel çatışmalar bazı zamanlarda yerini buluşsal çatışmalara bırakmıştır.

Gürcistan tarihinde Merkezî Gürcistan Devleti (Karteli) 18. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür. Bu varlığını her dönem yönetme olgusu üzerinden değil, istila eden devletin politikalarına göre hareket etmesi sebebiyle devam ettirmiştir. Örneğin, 17. yüzyılda Kafkasya'da parçalanmış devletçikler Kafkas toplumunun yapısını bozmuştur. Bu siyasi değişken yapı aynı zamanda Gürcülerin de zaafı olmuştur.

1762 yılına gelindiğinde, Çar Rejiminde tahta II. Katerina çıkmıştır. II. Katerina, I. Çar Petro dönemindeki yayılmacı politikayı devam ettirmek için Hazar kıyılarına inmiş ve buranın Rus İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altına alınması yönünde politika geliştirmiştir. II. Katerina bunu gerçekleştirmek için din olgusunu kullanmış ve Güney Kafkasya'nın Hıristiyan halklarından destek istemiştir. Bu talebin Güney Kafkasya halklarında karşılık bulması için elçi göndermiş ve Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Hıristiyan Gürcüleri ayaklandırma politikası başarılı olmuştur.

Dönemin Gürcü Kralı Irakli, İran ve Osmanlı'ya sınırdaş olduğundan dolayı Çarlık rejiminin himayelerine girmek istemiş, bunun için II. Katerina'ya mektup göndermiştir. Buna karşılık Çariçe Katerina bazı şartlar ileri sürmüştür. Bu şartlar, Orta Asya geleneklerine göre oğullarından birinin kendilerine verilmesi ve her yıl 14 atla 2000 kova şarabın Petersburg'a gönderilmesidir. Söz konusu şartlar Irakli tarafından kabul edilmiştir. Böylece, 24 Temmuz 1783 tarihinde Georgiyevski Antlaşması, Çarlık Rusya'sı ve Gürcistan devletleri arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma sonucunda Gürcüler otonom bir devlet olarak Çarlık Rejimine bağlanmıştır. Çarlık Rejimi Güney Kafkasya'ya hâkim olmuş, bundan sonra 70 yıl boyunca Gürcistan'ın kendi hiyerarşik sistemini ve hükümdarlarını ortadan kaldırıp devlet yapısını hiçe sayarak mahalli idareler kurmuştur.

Gürcü prens ve asilleri, Gürcistan krallığını tekrar inşa etmeye çalışmış, fakat bozulan hiyerarşik sistem, taht kavgaları ve kaybolan hâkimiyet alanını toparlamak zor olunca herhangi bir sonuç alamamışlardır. 19. yüzyılın ilk yarısında Gürcüler tarafından Rus yönetimine karşı başlatılan ayaklanmalar başarısızlıkla sonuçlanmış, Rusya yönetimi Gürcistan'ı tamamen kontrolü altına almak için Gürcü krallık ve prenslikleri lağvetmiş, Gürcü hanedan üyelerini de Rusya'nın çeşitli bölgelerine sürmüş ve bir kısmını da idam ettirmiştir. Ruslar, Gürcü dilini ortadan kaldırmaya çalışarak Gürcü okullarını ve kiliseleri kapatmıştır. Gürcüler bu sefer de uygulanan politikalara karşı ayaklanmışlardır. Bu ayaklanmalar, sırasıyla, 1812 tarihinde Kaheti, 1820 tarihinde İmereti, 1828 tarihinde Guria, 1832 tarihinde tüm Gürcistan içerisinde Çarlık Rusya'ya karşı gelişmiştir. Fakat bunların hiçbiri başarılı olmamıştır.

İlerleyen süreçteki gelişmelerden önem arz eden birisi şudur: Osmanlı ile Ruslar arasında yaşanan 1828–1829 savaşı Osmanlı aleyhinde sonuçlanmış ve 1829 yılında yapılan Edirne antlaşması ile Batum'a kadar olan Gürcistan ve Kafkasya bölgeleri Ruslara bırakılmıştır. Rusların eli de böylece güçlenmiştir.

Yine elli yıla yakın bir sürenin ardından,1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonrasında, savaşı kaybeden Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya arasında 3 Mart 1878 tarihinde Ayastefanos Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Kars, Ardahan, Batum şehirleri (Elviye-i Selase) savaş tazminatı olarak Ruslara bırakılmıştır. Tarihler 3 Mart 1918'i gösterdiğinde ise Brest-Litovski Antlaşması ile Gürcistan'ın Batısı tekrar Osmanlı egemenliğine girmiştir. Tüm bunlar, bölgedeki hâkim güç dengelerinin değişimini ve Gürcistan'ın belirsiz aralıklarla mecbur kaldığı politika hamleleri açısından açıklayıcı bir nitelik taşımaktadır.

4.3. SSCB Dönemi Gürcistan

Çarlık rejiminin, Ekim devrimiyle yıkılması sonucunda Gürcistan'da durum farklı bir boyut almıştır. Burada Sağ hareketin Milliyetçiliğe teşne yapısı nedeniyle Gürcü Sağcılarını Menşevikleri desteklerken, Sol hareketi benimsemiş Gürcüler ise Rusya'daki Bolşevik ile beraber ihtilali desteklemişlerdir. Aynı dönemde 1. Cihan Harbi yaşanmış, Gürcistan bu süreçte Almanya'nın korumasına girmiştir. 1915-1916 yıllarında Gürcü, Azeri ve Kuzey Kafkasyalı delegelerden oluşan Kafkasya Komitesi, başta Berlin ve Viyana olmak üzere Avrupa'da temaslarda bulunmuş, Kafkasya'nın kurtuluşu için Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ve Kuzey Kafkasya'dan oluşan bir konfederatif devlet çalışmasını başlatmıştır. 9 Nisan 1918'de Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'dan oluşan Maveray-ı Kafkasya Federatif Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan etmiş fakat bu Federasyon uzun süre ayakta kalamamıştır.

Güney Kafkasya bölgesinde bu dönemde Gürcü Menşevikler, Ermeni Daşnaklar ve Azeri Musavarçılar birleşip Anti-Bolşevik hükümetini kurmuştur. Bu güçler Güney Kafkasya Komiserliği altında birleşerek, Geçici Güney Kafkasya Özel Komitesi'ni de kurmuştur. 26 Mayıs 1918 tarihinde Güney Kafkasya Demokratik Federasyonu 3 bölgeye ayrılmıştır. Aynı tarihte Gürcistan bağımsızlığını ilan etmiş, Noe Jordania başkanlığında Menşevik bir hükümet kurulmuştur (Aslan, 2017). Ek olarak, Ermenistan ve Azerbaycan da bağımsızlıklarını ilan etmiştir.

7 Mayıs 1920'de Bolşevik Rusya ile yapılan antlaşma ile Gürcistan'ın bağımsızlığı Rusya tarafından tanınmış, buna rağmen Gürcistan, 25 Şubat 1921 tarihinde Sovyet yönetimi tarafından ilhak edilmiştir. Sovyet yönetimine karşı 1922'de Svaneti, 1923'te Mtilueti, 1924'te ise Batı Gürcistan içerisinde bağımsızlık için ayaklanmalar çıkmış fakat ayaklanmalar bir neticeye ulaşmamıştır.

Sovyetler Birliği döneminde komünizme karşı ilk mücadeleyi Gürcüler vermiş, 1924 tarihinden sonraki tarihlerde ayaklanmalar devam etmiş, 6-10 Mart 1956'da başlatılan büyük isyan hareketi Ruslar tarafından kanlı bir şekilde bastırılmıştır. Böylece SSCB dağılına kadar Gürcüler Sovyet hâkimiyeti altında kalmıştır.

Etnik grupları çatısı altında tutmaya çalışan Sovyet rejimi, komünizmin gücünü ve Rus İmparatorluk dönemine ait ekonomik ve politik unsurları kullanmıştır. Sovyet Hükümetlerinde halkların kontrol altında tutulması için büyük bir başarı ile uygulanan bu siyaset, Sovyetlerin yıkılışıyla birlikte tüm Avrasya coğrafyasında çözümü oldukça zor olan ayrılıkçı etnik çatışmaların doğmasına sebep olmuştur. Başka bir ifadeyle, Sovyetler Birliği döneminde Güney Kafkasya'da sağlanan barış ortamı Sovyetler Birliği sonrasında yerini şiddetli siyasi, etnik ve askerî çatışmaya bırakmıştır. Sovyet sonrası dönemde etnik menşeli ayrılıkçı sorunların yaşandığı bölgelerden birisi de Gürcistan olmuştur. Uzun yıllar karşılıklı saygı ve ılımlı politikalarla devam eden Rus-Gürcü ilişkileri Sovyetler Birliği sonrasında her iki devletin değişen statüleriyle yeni bir döneme girmiştir. Rusya'nın Kafkasya'daki menfaatlerinin kilit noktasını oluşturan Gürcistan, Rus dış politikasının odak noktası haline gelmiştir.

4.4. Rusya Federasyonu Dönemi Gürcistan

1990 yılı başından itibaren Gürcistan'da güçlü bir bağımsızlık hareketi başlamıştır. SSCB'nin dağılması üzerine, Gürcistan Yüksek Sovyet'ince 1921 Gürcistan-SSCB Anlaşması ile 1922 Birlik Antlaşmasının geçersizliğini ilan eden kararlar alınmış ve 9 Mart 1990'da bağımsızlık ilan edilmiştir.

31 Mart 1991'de Gürcistan'da referanduma gidilmiş ve 9 Nisan 1991 tarihinde Gürcistan Bağımsızlık Deklarasyonu kabul edilmiştir. 26 Mayıs 1991'de Zviad Gamsahurdia, halkoyuyla cumhurbaşkanı seçilmiş. 6 Ocak 1992 tarihinde Gamsahurdia, çıkan olaylar (İç çatışma ve askerî darbe) sonucu ülkeyi terk etmek zorunda kalmış ve Mart 1992'de Edvard Şevardnadze devlet başkanlığına getirilmiştir.

Edvard Şevardnadze döneminde, Gürcistan'ın dış politikada Batıya yönelmesi, Rusya Federasyonu ile gerilen ilişkiler, ayrılıkçı bölgeler üzerindeki fikir ayrılıkları nedeniyle sıcak çatışma ortamı oluşmuştur. Çatışmaların boyutunun artmasının diğer nedenleri de önem arz etmektedir.

Gürcistan, etnik açıdan Transkafkasya'nın en karmaşık yapısına sahip ülkedir ve bu durum SSCB döneminde ülkede çok sayıda özerk yapılaşmaya neden olmuştur. Gürcistan, bölge devletleri arasında ülke içerisinde ana etnik unsurun (Gürcülerin), tüm ülke nüfusuna oranının en az olduğu devlettir. Bu karmaşık etnik yapının etkisiyle ortaya çıkan gerginlikler, bağımsızlık sonrası, önce Güney Osetya, daha sonra da Abhazya'da çatışmaya dönüşmüş ve merkezî yönetim bu bölgeler üzerindeki hâkimiyetini kaybetmiştir. Cevaheti ve Acaristan ise potansiyel gerilim bölgeleri olarak sürekli gündemde yer almıştır. Gürcistan'ın dezavantajlarından bir diğeri ise, etnik azınlıkların, coğrafi olarak sınır bölgelerinde yoğunlaşmış olmasıdır. Örneğin, Tiflis ile Rusya Federasyonu'nu birleştiren yollar, Abhaz ve Osetlerin denetim altındadır.

SSCB döneminde refah seviyesi yüksek devletlerden olan Gürcistan, bağımsızlığının ilk yıllarında ekonomide büyük bir çöküntü yaşamıştır. Yüksek enflasyon, sanayi ve tarım ürünleri üretiminde azalma, ülkeye gelen turist sayısında düşüş ve işsizlik oranında artış görülmüştür.

21 Aralık 1991 tarihinde BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) kurulmuştur. SSCB resmen yıkılınca, Litvanya, Letonya, Ukrayna, Estonya ve Gürcistan dışındaki eski Sovyet cumhuriyetleri BDT antlaşmasını imzalamıştır. Gürcistan ise iki yıl sonra, 1993 yılında bu antlaşmaya imzalamıştır. Söz konusu antlaşmayı imzalamasının nedeni "sosyalist" bir yönetim tarzını benimsemesi değildir; Abhazya ve Güney Osetya sorununda BDT'ye üye ülkelerden destek almak amacıyla imzalanmıştır. Bu konuda destek bulunamayınca, Gürcistan, 2008 yılında BDT'den ayrılmıştır.

ii. BÖLÜM

5. TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA GÜRCİSTAN'IN ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA POLİTİKALARI (1990-1993)

SSCB'de, 1980'lerden sonra ekonomik kriz ve iç karışıklıklardan dolayı bölgede yeni süreçler başlamıştır. Sovyetler Birliği'nin son dönemlerinde, birliğe bağlı Cumhuriyetler bağımsızlık isteklerini dile getirmişlerdir. Özerk ve otonom olanlar Sovyetler Birliği'nin yıkılmasını istememişlerdir. Çünkü bu bölgelerin tamamı “sorunlu alanlardan” oluşmaktadır. Bu sorunlu alanların yönetilmesi hususunda Sovyetler Birliği'nin caydırıcı gücünün olması, otokton olmalarına rağmen kendi toprakları üzerinde hak iddia eden devletlerin “saldırgan” politika geliştirmesine engel olmuştur. Bunun en somut örneklerinden biri de Abhazya ve Güney Osetya'dır.

Kafkasya bölgesinde Abhazya ve Güney Osetya sorunu çok ciddi krizlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1988 yıllarında özellikle Sovyetlere bağlı GSSC'de etnik milliyetçilik politikaları yükselişe geçmiştir. Bu durum sonucunda özerk ve otonom statüsüne sahip bölgelerin ortadan kaldırılması fikri gündeme gelmiştir. Dolayısıyla olayın boyutu söz konusu bölgelerin statülerinin sorgulanmasına kadar ilerlemiştir. Bu politikalar neticesinde Abhazya'nın özerklik, Güney Osetya'nın otonom statüsü hukuki hiçbir dayanak olmadan kaldırılmıştır.

1989-1992 yılları arasında Sovyetler Birliği'nin güç kaybına uğraması, bağımsızlık hareketlerini ve isteklerini ortaya çıkarmıştır. Sovyetlerin dağılma süreci döneminde ilk bağımsızlık hareketi Gürcistan'da başlamıştır. Bağımsızlığın ilk adımı Gürcistan Yüksek Sovyet'i tarafından atılmıştır. GYS, Sovyetlerle yapılan 1921 SSCB ve Gürcistan Antlaşması ile 1922 Birlik Antlaşmalarını yok hükmünde sayan bir karar almıştır.

31 Mart 1991 tarihinde referanduma giderek bağımsızlık yetkisi alan Gürcistan Yüksek Sovyet'i, 28 Nisan 1991 tarihinde Gürcistan Parlamentosunun aldığı karara binaen Gürcistan'ın bağımsızlığını ilan etmişlerdir. Gürcistan'da 1991 yılının Mayıs ayında ilk seçimler yapılmıştır. “Bağımsızlığı ve radikal milliyetçi düşüncüyü” savunan Gamsahurdia, yeni kurulan Gürcistan Cumhuriyetinin başkanı seçilmiştir.

Gürcistan, Çarlık ve SSCB dönemlerinde Abhazya ve Güney Osetya'yı kendi toprakları içerisinde tutmayı başarmıştır. Bunun en önemli nedenleri, daha önce de sözü edildiği üzere, hem Abhazya ve Güney Osetya'nın em de Gürcistan'ın hâkimiyeti altına girdiği Çarlık Rejimi ve SSCB yönetiminde Gürcü bürokratların olması ve uygulanan politikaların hiçbirine karşı çıkmamasıdır.

Abhazya – Güney Osetya bağlamında, Lenin döneminde *eşitlik ilkesi* üzerine geliştirilen *birlik politikası*, Stalin döneminde “keyfî uygulama”ya dönüşmüştür. Lenin, Çarlık Rejiminin gücünü bir arada tutmayı hedeflemiş ve realist bir tutum sergilemiştir. Stalin ise oryantalist bir yaklaşımla Sovyetleri yönetmiştir. Bunun en somut örneği Abhazya ve Güney Osetya olmuştur. Stalin, Abhazya ve Güney Osetya politikasında milliyetçi bir tutum sergilemiştir. Stalin'in Gürcü kökenli olması, “Abhazya ve Güney Osetya'nın Gürcistan toprağı olarak görülmesine neden olmuştur. Çünkü Stalin bu konuda dayatmacı ve baskıcı bir politika izlemiştir.

Gürcüler, Çarlık Rejimi ve Lenin dönemi Sovyet'inde, Abhazya ve Güney Osetya statüleri üzerine verilen siyasi kararlara karşı, zayıf bir siyasi oluşum ve ekonomiye sahip oldukları için karşı bir politika geliştirememişlerdir. Ancak Stalin'in etnik aidiyet duygusuyla yönetime aldığı Gürcüler “zayıf olan siyasi oluşum ve ekonomi” pozisyonlarından sıyrılmayı başarmış ve bu konuda farklı bir politika uygulanmasını sağlamışlardır.

Gürcistan, 1990 yılından itibaren saldırgan bir tutumla Abhazya ve Güney Osetya'ya savaş açmıştır. Bunun bir nedeni, soğuk savaş sonrası güçlenen tarafın ABD ve AB'nin olması, hâkimiyetini kaybeden Sovyetler Birliği'nin bölgedeki etkinliğinin azalmasıdır. Diğer bir nedeni ise, özellikle Stalin döneminde yakalanan rüzgârın etkilerinin hâlâ sürmesidir.

5.1. Gürcistan-Güney Osetya Savaşı (1990-1992)

Güney Osetya 1988 ve 1990 yılları arasında çok sakin ve sessiz bir politika izlemiştir. Öyle ki, geçmişte sıklıkla dile getirdikleri ve dönemsel değişimlere göre belirtmiş oldukları “Kuzey Osetya ile birleşme veya Rusya Federasyonu'na bağlanma” fikirlerini dahi ortaya koymamışlardır. Aynı dönemde Güney Kafkasya'da etnik milliyetçilik artmasına rağmen, Güney Osetya'da etnik milliyetçiliğe dayalı bir oluşum ortaya çıkmamıştır. Bahsi geçen “milliyetçi tutum”, ilk defa Gamsahurdia döneminde ortaya çıkmıştır.

Zviad Gamsahurdia'nın Güney Osetlerin otonom statüsünün kaldırılması fikrini gündeme getirmesi, Güney Osetlerde, "milliyetçilik" ve "ayrılıkçı" söylemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. İlk adım 1990 yılında Gürcü seçimlerini boykot ederek atılmıştır.

Gamsahurdia, iç ve dış politika stratejilerini "Yuvarlak Masa – Özgür Gürcistan" söylemleri üzerine inşa ettiği için bölgesel çatışma kaçınılmaz olmuştur. Bu çatışmaların ilk başlangıç noktası Güney Osetya olmuştur. Seçimi boykot ettikleri için Gamsahurdia tarafından önce Osetlerin otonom statüsü ortadan kaldırılmış, daha sonra Osetlere savaş ilan edilmiştir.

Savaş öncesi Gamsahurdia'nın Gürcistan Yüksek Sovyet'i, Güney Osetya'nın Otonomi İptal Kararı'nı almıştır. Osetlerin misilleme politikası ise "Güney Osetya'nın Rusya Federasyonu'na bağlanması ve Kuzey Osetya ile birleşme" kararını almasıyla neticelenmiştir. Fakat SSCB yönetimi tarafından her iki politik adım da Sovyet Anayasasına aykırı bulunmuş ve reddedilmiştir.

GSSC'nin attığı politik adımın kabul edilmemesi 1924 anayasasına aykırı bir adım olarak değerlendirilebilir. Ancak Osetlerin SSCB'ye bağlanmak istemesi veya SSCB toprağı olan Kuzey Osetlerle birleşmesi önünde herhangi bir anayasal engel bulunmamaktaydı. Buna rağmen Sovyet yönetimi atılan adımları ayırım gözetmeksizin eşdeğer olarak kabul etmiştir. Sonuç itibariyle iki politik yaklaşım da bir sonuca varamamıştır.

Osetlerin politik yaklaşımları önünde anayasal engel olmamasına rağmen, Sovyetlerin bunu kabul etmemesi sonraki dönemlerde Gürcülerin Güney Osetya'yı işgal etmesinin önünü açmıştır. 1991 yılında Gürcistan Güney Osetya'ya saldırmıştır. Bu saldırı fiilî bir başarıyla sonuçlanmamıştır. Ne var ki söz konusu saldırı Güney Osetya'da ciddi bir toplumsal erozyona sebep olmuştur. Bu toplumsal erozyon Güney Osetlerinin, Kuzey Osetya'ya göç etmesiyle başlamıştır.

Gürcülerin 90'lar bölge politikası, Abhaz ve Osetlerin bulunduğu toprakları kendi toprağı sayması, "Gürcistan Gürcülerindir.", "Gürcistan toprakları içerisinde özerk ve otonom bölge kalmayacaktır.", "Gürcistan'da resmî dil Gürcü dilidir başka dil kullanılmayacaktır," gibi radikal ve milliyetçi söylemleri bölgede çatışmaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

SSCB'nin bölgede kontrolü kaybetmiş olması ve güçlü olduğu yıllarda gücüne dayanarak uygulattığı/uyguladığı politikaların sona ermesi, 90'lı yıllarda farklı boyutlar ortaya çıkarmıştır. Osetlerin ve Abhazların kendi kaderlerini tayin edecek bir sonuca Sovyetler döneminde varamaması, Sovyet sonrası için de büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Aynı dönemde Güney Osetya ve Gürcistan'da radikal milliyetçilerin yönetime gelmesi ve diplomasi dili yerine çatışmacı söylemlerin gelişmesi, "dayatmacı ve baskıcı" bir tutumla olaylara yaklaşılması durumunu ortaya çıkartmıştır. Böylece, sorunun güç ile çözümlenebileceği kanısı güçlenmiştir.

Gürcüler'in çatışmacı tavrı, güç unsuru üzerinden bölge hâkimiyetinin sağlanabileceği olgusunu ortaya koyarken bir itirafın nüvelerini de gözler önüne sermiştir: Gürcülerin, Abhaz ve Osetlerle anlaşmak yerine savaşmayı tercih etmeleri, geçmiş dönemde Rusların bölgedeki gücüne yaslanarak kendilerine uyguladığı politikanın sonuç verdiği ya da bu politikaları meşru kabul ettiklerinin bir itirafıdır. Buna rağmen Gürcüler, Rusların her dönem kendi çıkarları ve stratejileri doğrultusunda Gürcistan'ı 3 parçaya böldüğünü ve bugünkü sorunların ortaya çıkmasının asıl müsebbibinin onlar olduğunu iddia etmiş ve savunmuştur. Bu iddialarını 1783 yılındaki Georgiyevski Antlaşması'yla Çarlık Rejiminin Gürcistan'ı ilhak etmesine ve 1921 yılındaki Sovyetlerin Menşevik Gürcülerini bastırmaları durumlarına dayandırmaktadırlar. Gürcülerin Rusların politikalarına yönelik iddialarının kapsamına Abhazya ve Güney Osetya'yı dâhil etmedikleri, Abhaz ve Osetlere saldırma nedenlerini ortaya koyarken aynı iddialardan güç almalarına bakılarak anlaşılabilir.

1990-1992 savaş krizinde yaşanan gelişmeler sonucunda Güney Osetler ve Gürcüler fiilî ve hukuki planda arzuladıkları hedefe ulaşamamışlardır. Yine de Gürcistan bu dönemde Güney Osetya'yı fiilen kaybetmiştir. Sovyetlerin, bu dönemde Gürcülerin Güney Osetya'yı terk etmesini, buna karşılık kendilerinin de Tshinval'i meydanını boş bırakacağını belirtmesiyle, Gürcüler bölgeden çekilmiştir.

Haziran 1992 yılında "Gürcistan ve Güney Osetya" savaşının sonlanması için, "Rusya, Gürcistan, Güney Osetya ve Kuzey Osetya" temsilcilerinin Moskova'da bir araya gelmesi neticesinde prensip anlaşmasına varılmıştır. Bu toplantıya Rusya Federasyonu adına Devlet Başkanı Boris Yeltsin, Gürcistan Cumhuriyeti adına Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Kuzey Osetya Cumhuriyeti adına Galazov, Güney Osetya adına Ludgiv Çibirov katılmıştır.

Taraflar arasında yapılan antlaşmalar ile çatışmalar sona erdirilmiştir. Bölgede, Rus, Gürcü ve Osetlerden oluşan askerî gücün bulunmasına ve AGİT gözetiminde bir barış gücünün de ayrıca buraya yerleştirilmesine karar verilmiştir.

5.2. Gürcistan-Abhazya Savaşı (1992-1993)

Çarlık rejiminin yıkılmasından sonra 25 Ocak 1921 tarihinde GSSC, 31 Mart 1921 tarihinde ASSC kurulmuştur. 16 Mart 1921 tarihinde Abhazya ve Gürcistan arasında "ittifak akdi" antlaşması yapılmış ve 21 Mayıs 1921 tarihinde "karşılıklı tanınma ve bağımsızlık" deklarasyonu imzalanmıştır. 1922 yılında Abhazya ve Gürcistan ayrı egemen devletler olarak "Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyet" üyesi olma kararını almışlardır. 1925 Anayasasında bu statüler belirtilmiştir.

1985 yılındaki Glasnost ve Perestroyka politikaları, SSCB'nin yıkılmasını önlemek için çıkarılmış bir reform paketidir. Bu reform paketi hâkimiyet altındaki uluslara karşı "yumuşak" bir politik yöntem geliştirilmesini öngörmüştür. Fakat program başarılı olmamış ve SSCB dağılmıştır.

1980-1988 yılları arasında Gürcüler, Abhazya'ya siyasi, sosyal ve ekonomik anlamda ambargo uygulamıştır. Siyasi ambargo kapsamında, bölgeye kendi belirlediği valileri göndermiştir. Sosyal ambargo kapsamında, 1989 yılında Abhazya'nın başkenti Sohum'da Tiflis Üniversitesinin şubesini açma yetkisi vermiş, nüfus müdürlüklerinde Abhazların Gürcü diye kaydedilmesi kararı alınmıştır. Ekonomik ambargonun kapsamında ise, ülkeye yapılan gıda ve para yardımlarını engellemişlerdir.

Abhaz aydınları, Gürcü mezaliminden kurtulmak için Abhazya'nın Gürcistan'dan ayrılmak zorunda olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır. Çözüm olarak Abhazya'nın 1931 öncesi statüye döndürülmesini temel alan bir yasa rapor hazırlayıp Moskova'ya gönderme kararı almışlardır. Bu raporun hazırlanmasını Abhazya Milli Müze Müdürü A. Abrekov üstlenmiştir. Abhaz gençleri ise onu materyaller ile desteklemişlerdir. Hazırlanan geniş kapsamlı rapor bir kitap haline getirilmiştir ve bu metine 60 Abhaz aydını imza atmıştır. Tarihte "Abhaz Mektubu" veya "Altmışların Mektubu" olarak geçen bu metin, 17 Haziran 1988'de Moskova'ya, SSCB Komünist Partisi XIX. Genel Kuruluna gönderilmiştir (Sımsım, 2018, s. 27)

Abhaz Mektubu veya Altmışlar Mektubu'nda Abhaz halkının Sovyet politikalarının her zaman yanında yer aldığı, Sovyetlere sadık bu milletin yapısının korunmasının gerekliliği ve Abhazya'nın "Sosyalist Cumhuriyet" olarak statüsünün yenilenmesi konuları ifade edilmektedir. Fakat bu dönemde SSCB'de ortaya çıkan yolsuzluklar ve ekonomik krizlerden dolayı herhangi bir adım atılamamıştır.

SSCB meclisinde Abhazya milletvekili olan Vladislav Ardzinba 1. Kurultay konuşmasında şunları ifade etmektedir: "Sovyet Rejimi Abhazya'da 4 Mart 1921'de tesis edilmiş ve Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ilan edilmiştir (Derluguan, 1999, s. 263). Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Aralık 1921'de Stalin'in baskısı ile Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ile 1931 yılına kadar geçerliliğini koruyan bir 'Birlik Anlaşması' akdetmiştir. Söz konusu Birlik Anlaşması, hukuken her iki devletin egemenliği ve eşit haklara dayalı bir federasyonun kurulmasını öngörmüştür. Örneğin, Abhazya Anayasasının 4. Maddesi'nde şöyle denilmektedir. 'Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kendi topraklarındaki devlet otoritesini, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ile anlaşmalı ilişkiler ve Transkafkasya Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyeti ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Anayasaları ile sınırlandırılmadığı kapsamında, özgürce ve bağımsız gerçekleşecektir (Sımsım, 2018, s. 38). Egemenlik ayrıca, kendi devlet arması ve bayrağının, belirli kanun ve yasal düzenlemelerin bulunmasını gerektirmektedir. Anlaşmalı Abhazya SSC, 1931 yılında Gürcistan SSC'ye özerk devlet olarak yeniden yapılandırıldı. Böylece Abhazya, siyasi statüsü Stalin'in takdir yetkisiyle alt seviyeye indirilen tek devlet olmuştur (Sımsım, 2018, s. 39) (SSCB Abhazya Milletvekili Vladislav Ardzinba, 2 Haziran 1989, Moskova). (Konuşma Metninin Tamamı Ek'tedir)

SSCB'nin Abhazya milletvekili ve Abhazların Temsilcisi olan Vladislav Ardzinba, SSCB meclisinde Stalin dönemi politikaları eleştirmiş ve Gürcülerin Abhazlara karşı haksız bir şekilde "etnik temizlik, baskı ve dayatma" politikalarını değiştirmesi konusunda Sovyetlerin üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerekliliğini beyan etmiştir. Bu konuyu meclis kürsüsünde açıklarken "Sovyetleri kışkırtma" amaçlı bir konuşma yapmamıştır. Bilakis, bu sorunların diplomasi ve barışçıl yollarla çözülmesi gerekliliğini ifade etmiştir. Ancak hiçbir sonuç alınamamıştır. Bundan dolayı, V. Ardzinba, Abhazların kendi kaderlerini belirlemelerinin kendi ellerinde olduğu kanısına varmıştır.

Vladislav Ardzinba, Abhazya tarihinin mihenk taşıdır. 1990 yılında Abhaz Yüksek Sovyet'i başkanlığına seçilmiştir.

Bu dönemde Abhazya'nın bağımsızlık temellerinin atılmasında öncü olmuştur. 14 Ağustos 1992 yılında Gürcistan'ın Abhazya'ya karşı başlattığı savaş döneminde, Ardzinba, Abhazya Ulusal Seferberlik ve Savunma Komitesi Başkanı olarak savaşı yönetmiştir. Onun komutasında Abhazlar 30 Eylül 1993 yılında savaştan galip ayrılmıştır (Cicioğlu, Saran, & Babakuş, 2012, s. 501).

Savaş öncesinde ne tür gelişmelerin yaşandığı da çalışmanın bağlamında önem arz etmektedir. Savaş öncesinde ilk adım olarak Kafkaslar arasında siyasi birlik sağlanmıştır. Somut adımlar için Kafkas Dağlı Halklar Meclisi Sohum'da toplanmıştır. Bu süreç içerisinde Abhazya, sistematik devlet yapısını KDHA'nın yardımıyla oluşturmaya başlamıştır. 1989 yılında yapımına başlanan kurumların tamamlanması 1992 yılını bulmuştur.

1990 yılında Abhazya Ulusal forumu *Aydgıllara*, II. Olağanüstü Kongresinde, Sovyet Gürcistan'ının Abhaz halkına karşı Stalinist dönem politikalarını uygulama çabalarını şiddetle kınayan bir bildirge yayımlamıştır.

Gürcistan'ın SSCB'den ayrılması, 1925 anayasasındaki 4. Maddenin devreye girmesi demektir. Yani 1931 öncesi anayasasına dönüş demektir. Bu da SSCB tarafından uygulanan politikaları yok hükmüne düşürmektedir. Dolayısıyla Abhazya da Abhazya ÖSSC 1978 Anayasasının geçerliliğini yitirmesinin ardından Egemenlik Kararnamesi'yle 23 Temmuz 1992 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir (Aydın M. , 2016).

Sosyal anlamda Tiflis Devlet Üniversitesinin Sohum'da şube açmak istemesi olayların çatışma boyutuna geçmesine neden olmuştur. Bu üniversite sorunu taraflar arasında "küçük savaş" olarak adlandırılmıştır. Büyük savaş 14 Ağustos 1992 yılında Gürcülerin Abhazya'ya saldırmasıyla başlamıştır. 13 ay süren Gürcü – Abhaz Savaşı, Abhazların savaşı kazanmasıyla sonuçlanmıştır. (30 Eylül 1993) Bu tarihten itibaren Gürcüler Abhazya'dan geri çekilmiştir.

Rusya Federasyonu Başkanı Boris Yeltsin taraflara ateşkes çağrısı yapmış ve tarafları Moskova'ya davet etmiştir. Daha önce de ifade edilen, Gürcistan'ın BDT'ye üyeliği tam da bu tarihe denk gelmektedir. Gürcistan, Boris Yeltsin'in yaptığı çağrıdan önce BDT üyesi değildir ve masada elini güçlendirmek için bu adımı atmıştır.

14 Mayıs 1994 yılında ateşkes antlaşması taraflarca Moskova'da imzalanmıştır. Rusya Federasyonu bu ateşkes antlaşmasında Gürcistan'ın yanında yer almıştır.

Bu bağlamda Bağımsız Devletler Barış Gücü, Abhazya'ya gönderilmiştir. Gürcüler ve Abhazlar arasındaki ilişkiler en asgari şekle indirilmiştir. 4 Nisan 1994 yılında Rusya Dışişleri Bakanı Andrey Kozyrev ve BM Genel Sekreteri Boutros Boutros-Ghali'nin temsiliyle BM, AGİT ve Rusya temsilcileri arasında Gürcistan-Abhazya sorununun siyasi çözümüne yönelik belge imzalanmıştır. Bu belge tarihî açıdan önem arz etmektedir. Çünkü Gürcülerin kabul etmediği eşitlik ilkesine ilk defa burada vurgu yapılmıştır.

Garantörler, Gürcü ve Abhazlar arasında siyasi ve hukuki ilişkilerin yeniden yapılanması ve Abhazya'nın bağımsızlık pozisyonundan geri adım atması gerektiğini belirten içeriklerle sözü edilen antlaşmayı garanti altına almışlardır. Buna rağmen, aynı dönemde, Abhazya'nın BDT tarafından ekonomik ve siyasi yaptırımlara maruz kalması, uluslararası toplum tarafından da Gürcistan toprağı olarak görülmeye devam etmesi ve çözümü diplomatik baskı yöntemiyle gerçekleştirmek istemeleri tamamen "şantaj" politikalarının bir göstergesi niteliği taşımaktadır.

Savaşın bittiği 30 Eylül 1993 tarihinden 2001 yılının ortalarına kadar Abhazya-Gürcistan anlaşmazlığı ile ilgili 350'den fazla toplantı yapılmıştır ve 400'e yakın belge imzalanmıştır. Bu görüşmelerde sorunun siyasi çözümüne ilişkin somut bir ilerleme sağlanamamıştır. Üstelik Çeçenistan'daki askerî faaliyetleri dikkate alan Rusya Hükümeti, Aralık 1994'te Abhazya ile ekonomik ilişkilerde abluka rejimi kararı almıştır.

5.3. Abhazya ve Güney Osetya Değerlendirmesi

SSCB'nin yıkılma süreci içinde olduğu dönemde, hegemonyası altında bulunan ulusların bağımsızlık yanlısı politik söylemleri ve isteklerinin artması sonucunda isyanlar Kuzey ve Güney Kafkasya'da yayılmıştır. Komünizm sisteminin yıkılmasıyla birlikte milli hareketler ve milli liderler ortaya çıkmış, bu süreç içerisinde bağımsızlığını ilan eden ilk ulus Gürcistan Cumhuriyeti olmuştur.

Gürcülerin bağımsızlığını elde eden ilk millet olması, tarihsel süreç içerisinde hiçbir zaman Sovyet yönetim şeklini benimsemediklerinin bir göstergesi niteliği taşımaktadır. Batılı ülkelerle Siyasi, Sosyal ve kültürel bağlamda ilişkiler geliştirmesi, Batının gücüne dayanarak Abhazya ve Güney Osetya sorununu

çözme hedefini ortaya koyması, bu politik yaklaşımın başarısızlıkla neticelenmesine sebep olmuştur.

Gürcülerin, farklı etnik yapı diye adlandırdığı Abhazlar ve Osetinler, buldukları coğrafik konumun otokton halklarıdır. Ne Rusların sonradan getirip buraya yerleştirdiği ne de Gürcülerin sahip olduğu topraklara sonradan geldikleri tarihsel araştırmalarla kanıtlanmıştır.

Gürcüler, “Abhazların” ve “Osetlerin” bulunduğu coğrafik konumun kendilerine ait olduğu iddialarını ortaya atarak hak iddia etmişlerdir fakat 1924 Sovyet Anayasası incelendiğinde bu iddianın gerçeklikle bağdaşmadığı görülmektedir. Ek olarak Çarlık Rejimi ve Sovyetler bu milletleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanmış ve statülerini kendi politikalarına göre şekillendirmişlerdir. Bu yüzden 1990 yılından sonra savaşlar olmuştur. Savaşların ne tür bir boyutta yaşandığı da konu bağlamında önem arz etmektedir. 1990 ve 1993 yılları arasındaki Gürcistan - Abhazya ve Gürcistan - Güney Osetya savaşında, Gürcüler Cenevre Konvansiyonunda yasaklanan “Kasırga Füzeleri” ve “Grad Füzelerini” kullanmıştır. Bunun sonucunda Osetinlerin köy ve şehirlerini hayalet bir bölgeye çevirmiştir.

6. TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA RUSYA’NIN YAKIN ÇEVRE DOKTRİNİ VE GÜRCİSTAN’IN UZAK ÇEVRE DOKTRİNİ ÇERÇEVESİNDE ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA ÇATIŞMA ALANLARI

SSCB, *Glasnost* ve *Perestroyka* reformlarını, hegemonyası altındaki Cumhuriyetlere karşı “soft” bir politika izlemek ve bir dizi yenilik yapmak, aynı zamanda Batı ile iyi ilişkiler geliştirmek ve ekonomik krizi atlatmak için gerçekleştirmiştir. Ancak bu politikaları uygulamakta başarılı olamamıştır. SSCB’nin yıkılmasından sonra kurulan Rusya Federasyonu 8 Aralık 1991 yılında Bağımsız Devletler Topluluğu’nu kurarak *Yakın Çevre* politikasının temellerini atmıştır. 1993 yılında Rusya Federasyonunun Dışişleri Bakanı Kozyrev, Milli Savunma Bakanı Graçev ve Dış ilişkilerden sorumlu Başkan Evgeni Ambartsumov tarafından bir dizi kurum değişikliklerinin ardından *Yakın Çevre* politikası uygulamaya konulmuştur.

SSCB’nin son döneminde *Glasnost* ve *Perestroyka* ile Batıya yönelim gösteren Sovyetler, daha sonra Rusya Federasyonu döneminde *Yakın Çevre Doktrini* olarak adlandırılan Avrasyacı politikayı benimsemiştir.

Bu doktrin ile Rusya Federasyonu'nun toprak bütünlüğünü korumak, SSCB döneminden sonra dağılan birliği tekrar oluşturmak, iç çatışmaları sona erdirmek, Rusça konuşanların temel hak ve hürriyetlerini güvence altına almak, güvenlik perspektifi üzerinden komşu ülkelere Rus Barış Gücünü yerleştirmek, yakın çevre politikası gereği güvenli bölgeler oluşturmak, Sovyetlerin dağılmasından sonra dahi bu boşluğun herhangi bir uluslararası örgüt tarafından doldurulmayacağını dünyaya bildirmek, nükleer silahların ve füze teknolojilerinin ihracatını kontrol altına almak, Bağımsız Devletler Topluluğuna üye devletlerin çıkarlarına göre hareket etmek ve topluluğun gücünün artırmak, START II Antlaşması ile Sovyet döneminden kalan nükleer silahların bölgede tehdit unsuru olmasını minimuma indirmek, bölgede silahsızlanma çalışmalarının Rusya Federasyonu öncülüğünde yapılmasını sağlamak ve dış politikada da dünya ülkeleriyle ekonomik ve siyasi işbirliğini geliştirmek hedeflenmiştir. Dönem içerisindeki bu uygulamalar kısmen başarıya ulaşmıştır.

Gevşek kutuplu dönemden sonra kurulan Bağımsız Devletler Topluluğu'nda, Rusya Federasyonu liderliğinde kendi bölgesindeki ülkelerle "iyi komşuluk ve dostluk, karşılıklı saygı bütünlüğü ve içişlerine karışılmaması"; uzak çevrelerle "ekonomik işbirliği" gibi konularda antlaşmalar yapılmış ve bu antlaşmalar imza altına alınmıştır. Rusya Federasyonu bu bağlamda Abhazya ve Güney Osetya sorununu "Yakın Çevre Doktrini" perspektifinden ele almıştır.

Yine aynı dönemde Rusya Federasyonu bölgesel sorunları iç politika sorunları olarak değerlendirmiştir. Bu yüzden sınır ülkelerini birlik altında toplamayı hedeflemiş ve güçlü ilişkilerin inovasyon eksenine geliştirilebileceğini savunmuştur.

Bağımsız Devletler Topluluğu'na üye olmayan Gürcistan'ın 1993 yılında Abhazya ve Güney Osetya sorununu çözmek ve bu konuda çevre ülkelerden destek almak için topluluğa üye olduğu daha önce ifade edilmişti. Bu bağlamda Gürcistan, ilk dönemde başarılı bir diplomasi yürüterek Abhazya ve Güney Osetya üzerine 6 yıllık ambargo uygulamayı başarmıştır. Daha sonraki dönemde, 2000 yılında, Vladimir Putin'in başa geçmesiyle birlikte Abhazya ve Güney Osetya üzerindeki ambargolar kaldırılmıştır. Gürcüler, 2008 yılında Abhazya ve Güney Osetya politikasında istedikleri hedefe ulaşamamaları neticesinde üyelikten çekilmiştir. Rusya Federasyonu da bu çekilmeyi onaylamıştır.

Çarlık ve Sovyet yönetimleri döneminde Gürcistan siyasi, sosyal ve kültürel alanda yüzünü Batıya dönmüştür. Özellikle Kraliçe Tamar'ın Fransız sanatına olan hayranlığı ve ülkesinde de Batı sanatını teşvik etmesi, Gürcü toplumunun gözünde Batının çok modern bir konuma yerleşmesine ön ayak olmuştur. Bu gelişmelerin artması, Batı politikalarının bölge politikalarının önüne geçmesine neden olmuştur. Rusya ve Gürcistan arasındaki temel sorun da yine bu politika yüzünden ortaya çıkmıştır.

Rusya Federasyonu'nun söz konusu dönem içerisinde uyguladığı politikalar, kendini hâlâ SSCB'nin mirasçısı olarak görmesinden kaynaklanmıştır. Boris Yeltsin döneminde böyle stratejik bir kabulü benimsemiştir. Rusya Federasyonu, Yeltsin döneminde yalnızca "soft" bir politika ile hareket etmemiş, "hard" politikaları da uygulamıştır. Bu "hard" politikalarının başında SSCB döneminden sonra bağımsızlığını kazanmış ülkelerin iç sorunlarını şantaj aracı olarak kullanmak gelmektedir. Bu yöntem, "çevre ülkeleri hegemonya altında tutmak ve itaat ettirmek" için kullanılmıştır. Gücünü bu dönemde böyle kabul ettirmek istemiştir. Söz konusu politikanın etki alanlarının kimi örnekleri şunlardır: Azerbaycan Karabağ'ında Ermenileri, Moldova'da Tacikistan'daki hükümet karşıtı eylemlerde Transdnyester'i, Gürcistan'da "Abhazlar ve Osetleri" konjonktür siyasetine göre desteklemiştir. Böylece hâkimiyetini yakın çevre ülkelerine kabul ettirmeyi başarmıştır.

Siyasi, sosyal ve ekonomik baskılar Yeltsin döneminde artış göstermesi üzerine, Kazakistan'ın bilge lideri Nazarbayev akıllı bir politika ile 1994 yılında Avrasya Birliği'nin kurulmasını teklifi etmiştir. Bu teklif, Avrasya birliği içerisinde "ekonomik bağımlılığı azaltmak, eşitlik ilkesini artırmak ve Rusya Federasyonu'nun üstün politika" amacını ortadan kaldırmak için yapılmıştır.

İlerleyen süreçte, Vladimir Putin döneminde de Yeltsin dönemindekine benzer politikalar uygulanmış fakat Putin daha farklı bir siyaset izlemiştir. Putin, Avrasya birliği politikasına yönelik olarak, "siyasi birliğin, ekonomik işbirliğiyle" gelişim gösterebileceğini ve bu yönde atılacak adımların başarıya ulaşabileceğini belirtmiştir. Putin Abhazya ve Güney Osetya konusunda Yeltsin'den farklı bir politika izlediğini daha önce ifade edildiği gibi Abhazya ve Güney Osetya'ya uygulanan ambargoyu 2000 yılında kaldırarak da göstermiştir.

Batının günümüz Rusya'sındaki komünizm algısına bakış açısı SSCB yıkılmasına rağmen hâlâ devam etmektedir. Batılı devletler, söz konusu algıdan

hareketle, Rusya Federasyon'unun hâkimiyet alanını dar tutmak ve Rusya Federasyonu'na sınır ülkelerin Batıcı politikalarını geliştiren adımlarını desteklemek yönünde bir politika benimsemişlerdir. Gürcistan'ın attığı politik adımların yanında yer almalarının sebebi de budur.

Gürcistan'ın Uzak Çevre politikasını uygulamasının başlıca nedenleri ise şunlardır: "Batının bölgedeki çıkarlarını ön planda tutmak, Sovyet dönemindeki ülkenin geri bırakılma tehlikesini ortadan kaldırmak, Batının modern ve gelişmişlik düzeyini toplumu içerisinde inşa etmek, Abhazy ve Güney Osetya konusunda Batının desteğini almak," olmuştur. Gürcistan'da Sovyetler Birliği sonrasında gelen liderlerin tamamı bu politikayı uygulamıştır.

Gürcüler Çarlık rejiminden günümüze kadar Sovyet yönetim anlayışını benimsememişlerdir. Sürekli Anti-Sovyet karşıtlığını devlet sistemlerine gündemde tutmuşlar ve bunu toplumlarına da dayatmışlardır. Dolayısıyla, Batıya yönelik politikaların ülke içerisinde gelişim göstermesini sürekli desteklemişlerdir. 1990 - 1993 yıllarında Gürcü-Abhazy ve Gürcü-Güney Osetya savaşlarında, Gürcülerin bölgeye NATO müdahale desteğini istemesi ve BM'yi devreye sokma çabaları, Gürcistan'ın Batı yanlısı tutumunun bir kanıtı işlevi görmektedir. Batı da (AB ve ABD) Gürcülere Güney Kafkasya'daki sorunlarda destek çıkmıştır. Bu destekleme politikaları kendi çıkarları doğrultusunda gelişim göstermiştir.

Gürcistan'ın Uzak Çevre politikasının en temel işlevlerinden birisi, bölgesel çatışmaların yoğun olduğu dönemde BM'ye üye yapılmasıdır. Daimi üye olan Rusların da veto etmeden bunu kabul etmesi aslında çift taraflı bir politika geliştirdiğinin göstergesidir. Bölge'de iç karışıkların olduğu bir dönemde bunun yapılması sorunların çözümünü zorlaştıracak süreçlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Gürcülerin, sorunlar içerisinde üye yapılmasının amacı, Rusya'nın hem bölgesindeki hem de Ortadoğu'daki politikasına yön verme hedefini Gürcüler üzerinden kesmek, ABD ve AB'nin bölgesel çıkarlarını korumak ve komünizm tehlikesinin bir daha yaşanmaması için önlem almak olarak açıklanabilir. Görülmektedir ki Batının politik çıkarları ve Gürcülerin Anti-Rus politikalarının birbiriyle örtüşmesi, Gürcüler için *Uzak Çevre Doktrinini* daha cazip hale getirmiştir.

7.TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA'NIN KAFKASYA'DAKİ JEOPOLİTİK DENGELERE ETKİSİ

Jeopolitik Denge, coğrafi konum üzerine geliştirilmiş olan politik bilimdir. Süper güç devletler coğrafi önemi olan bölgelerde egemenliğini sürdürmek ve kontrolü sağlamak için bir hâkimiyet alanı elde etmeyi hedeflemişlerdir. Bu yüzden jeopolitik denge etkileri her zaman “süper güçler” arasında gözlemlenmiştir.

Uluslararası ilişkiler perspektifinden *jeopolitik denge etkilerinin* 2. Dünya Harbi'nden sonra *iki kutuplu dünya düzeni* üzerine inşa edildiğini ifade etmek mümkündür. Buradan hareketle, şöyle bir kabul sürekli hissedilmektedir: Jeopolitik denge etkisi olan bölgeler içerisindeki halkların ne dediği, ne söylediği önemli değildir, büyük devletler ne karar vermiş ise o olacaktır. Abhazya ve Güney Osetya sorununu da bu perspektiften ele alabiliriz. Çünkü Gürcistan Abhazya ve Güney Osetya sorununda ABD ve AB yanlısı bir politika izlemiş ve Rusya ile güç mücadelesine girmiştir. Tam da bu nedenden dolayı Abhaz ve Oset halkları her zaman baskı ve savaşla karşı karşıya bırakılmıştır.

Coğrafi konum olarak Abhazya'nın Karadeniz'e kıyısı olması, Osetlerin transit geçiş merkezi yolları üzerinde bulunması denge politikalarının temel sorun kaynağı olmuştur. Kafkasya yer altı kaynakları olarak Ortadoğu'dan sonra zenginlikleri en fazla olan bölgedir. Daha ziyade Asya ve Avrupa arasındaki bağlantı geçiş noktası olması Abhazya ve Güney Osetya'nın önemini artırmıştır. Bu nedenle bölge halkları büyük devletlerin politikaları yüzünden harcanmışlardır.

Kafkasya'da bağımsız bir ülke olmak, denge politikalarını etkilemek için yeterli bir durumdur. Bu durumdan dolayı, Abhazya ve Güney Osetya özelinde Batının neden Gürcistan'ın yanında yer aldığını sorgulamak gerekmektedir. Uzak çevre ülkelerinin jeopolitik denge kurma hedefleri realist bir politikanın paradigmasıdır. Bölge özelinde devletlerin çıkarlarının ön planda tutulması, Kafkas halklarının toplumsal erozyona uğramasına ve kendi kaderlerine terk edilmelerine neden olmuştur. Batının demokrasi ile ilgili “kaygılarının” bu bölgede de emperyalist tutum sergilemesi, aslında ikiyüzlü tavrını ortaya koymaktadır. Abhazya ve Güney Osetya'nın jeopolitik dengelere etkisi bölgelerin coğrafi konumları nedeniyle her zaman yüksek olmuştur. Bundan sonra da böyle olmaya devam edecektir.

8. TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA RUSYA VE GÜRCİSTAN'IN ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA ÇATIŞMALARINA YÖNELİK DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMLARI

2008 yılına kadar Rusya'da ortaya çıkan rejimler Abhazya ve Güney Osetya sorununu çözmek yerine bu sorunu dış politikada tehdit amaçlı kullanmıştır. Özellikle ABD ve AB'nin Gürcülere yaklaşımı bu konunun her zaman masada bir dayatma olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Gürcistan, Sovyetlerden günümüze kadar diplomasi dilini başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bunun nedeni Batılı devletlerin kuruluşlar ve kurumlar içerisinde Gürcülere ayrıcalıklar tanımasıdır. Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsız olmasının Gürcistan'ın Karadeniz'deki hâkimiyet alanını sınırladığı söylenebilir. Oysa uluslar, kendilerini tanımlarken aidiyet olgusu çerçevesinde tanımlamaktadır. Bu aidiyet olgusuna sahip olmayan ya da bu olguyla hareket etmeyen topluluğun/devletin bir bölge halkını alanlarını işgal etmiş gibi göstermesi, her dönemde toplumsal çatışmayı ve bölgesel ayrışmayı beraberinde getirmiştir.

Gürcistan'ın 1992 yılında BM'ye üye edilmesi NATO'ya üyeliğinin ortaya konması bölgesel parçalanmışlığı beraberinde getirmiştir. Nitekim Batı politikalarını gerçekleştiremeyen liderler de askerî darbelerle devrilmiştir.

Rusya'ya baktığımızda, Rusya'nın dış politikada ABD ve AB yanlısı bir tutum içerisine girmediği gözükmektedir. Nedeni ise kendini "büyük güçler" arasında görmesidir. Bu yanlış bir söylem veya tutum değildir. Rusya'nın uluslararası alanda uyumsuzlukların artmasına sebebiyet vermesi de bunun bir göstergesidir. Dünya milletleri bunu en derinden hissetmiştir.

8.1. Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'yı Neden Tanımıştır?

ABD ve AB'nin bir dönem Rusya'nın hegemonyası altında olan Yugoslavya'dan ayrılan Kosova'yı tanıyacaklarını ortaya koymasına karşılık, Ruslar da Abhazya ve Güney Osetya'yı tanıyacaklarını belirtmişlerdir. Böylece tarihte ilk defa "bağımsızlık" vurgusunun bir büyük devlet tarafından ortaya atıldığına şahit olunmuştur.

Kosova, 17 Şubat 2008 tarihinde ABD ve AB tarafından tanınmıştır (Colarusso, 2010, s. 45). Kosova'nın tanınmasının ardından, Rusya Devlet Başkanı Medvedev'in açıklamalarıyla Abhazya ve Güney Osetya'nın tanınma

vaktinin geldiği ortaya konmuştur. Bu konuda yapılan anlaşmalar neticesinde, statü belirsizliğini koruyan ve kendi kaderine terk edilmiş milletlerin “Bağımsız Ülke” olmaları sonucu doğmuştur.

Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından dünyada 6 ülke Abhazya ve Güney Osetya'yı tanıdıklarını açıklamıştır. Bunlar, Rusya Federasyonu, Venezuela, Nikaragua, Nauru, Vanuatu ve Tuvalu ülkeleridir. Ancak Tuvalu daha sonra Gürcistan ile yaptığı ticari anlaşmalar sonucunda Abhazya ve Güney Osetya'yı tanımadığını, bölgenin Gürcü toprakları olduğunu açıklamıştır.

Özetle, Abhazya ve Güney Osetya, Kosova meselesine misilleme olarak tanınmıştır. Uluslararası normlarda ve hukuk alanında en az 2 ülkenin tanıdığı bir yer, artık “bağımsız ülke” konumundadır.

iii. BÖLÜM

9.TARİHÇE VE İLİŞKİLER BAĞLAMINDA 2000-2018 YILLARI ARASINDA ABHAZYA VE OSETYA (KUZEY - GÜNEY) SORUNU

9.1. 1988-2000 Yılları Arasında Abhazya Ve Güney Osetya'daki Gelişmeler

SSCB'nin dağılmasının ardından, SSCB döneminde kesin çözüme kavuşturul(a)mayan bazı sorunlar tekrar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların en başında Abhazya ve Güney Osetya gelmektedir. Sovyetler Birliği döneminde baskı yöntemiyle dondurulan Abhazya ve Güney Osetya sorunu, daha sonra farklı problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunları, “etnik çatışmalar, statülerin belirsizliği, asimilasyon, toprak bütünlüğü mücadeleleri, çözümsüzlük, liderlerin dönemlerine göre değişken politikalar” şeklinde sıralamak mümkündür.

1990'lı yıllardan sonra dünya konjonktürü üzerinde önemli gelişmeler yaşanmış ve Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla yenedünya düzeninde “bağımsız devletler” ortaya çıkmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bölgedeki askerî üsler ve silah araç gereçleri tamamen bağımsız devletlerin envanterlerine girmiş ve bu bağlamda kendini Sovyet mirasçısı olarak gören Rusya Federasyonu çevre ülkeleri yanında tutma amacıyla bazı ülkelerle antlaşma imzalamıştır.

1988 yılında Gürcistan'daki siyasi hareketlere bakıldığında, ideolojik eylemlerin yapılması, Sovyetler Birliği karşıtı mitingler düzenlenmesi, Abhazya ve Güney Osetya'nın da Sovyetler Birliği'ne karşı politikalarda yer almasının teşvik edilmesi ve yeni politikaların geliştirilmesi noktasında adımlar atıldığı görülmektedir. Gürcülerin iteklemesine/teşvik etmesine rağmen bu dönemde Abhazya ve Güney Osetya Sovyetler Birliği karşıtı politik adımlar içerisinde yer almamıştır. Aksine, Tiflis hegemonyasından kurtulmak için Sovyet politikalarının yanında yer almışlardır.

1989 yılına gelindiğinde, Abhazya ve Güney Osetya içerisinde bazı gelişmeler olmuştur. Başlangıç olarak, Abhazlar ve Güney Osetleri siyasi statülerinin belirlenmesi için adımlar atmışlardır.

Abhazlar, 1989 yılında kendileri açısından tarihî adım olarak nitelendirdikleri, Abhazya'nın siyasi statüsünün belirlenmesi ile ilgili öneri tasarısı olan Lıkhni Halk Toplantısı'nı gerçekleştirmişlerdir.

Sonuç bildirgesi olarak Likhni Deklarasyonu'nu, otokton ve Kafkas halkları içerisinde Abhazya'da yaşayan 35 bin kişi (5 bin Abhaz olmayan) imzalamıştır (Hewitt, 1993, s. 284) Bu belgeyi dönemin SSKP Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov'a sunmuşlardır (Sımsım, 2018, s. 34). Güney Osetyalılar böyle bir toplantı düzenlememiş fakat diplomatik girişimlerde bulunmuşlardır. Dönemin Gürcistan Komünist Partisi 1. Sekreteri D. Patiaşvili, GSSC Yüksek Şura kürsüsünde yaptığı konuşmada Abhazların Likhni Deklarasyonu'nu ve Osetlerin diplomatik adımlarını "Gürcü halkına iftira ve ihbar" olarak tanımlamıştır (Sımsım, 2018, s. 34). Bu süreçten sonra Gürcistan tarafından hem Abhazya hem de Güney Osetya'ya karşı asimilasyon politikaları uygulanmaya başlamıştır.

Sözü edilen gelişmeleri takiben, Vladislav Ardzinba'nın Sovyetler Birliği meclisinde konuşması, Abhazya Devlet Üniversitesinin; Tiflis Üniversitesinin yerleşkesi olması, buraya bağlanması ve müfredatın Gürcü diline çevrilmesi, şehirlerin isimlerinin Gürcüceye çevrilmesi, Osetler için diplomatik ilişkilerde bulunanlara suikastların yapılması, Kafkas Dağlı Halkları Asamblesi'nin kurulması, Abhazya ve Güney Osetya'nın savunulması için Kafkasya Dağlı halkların kongre kararı alması ve Abhazlar (1993) ile Osetlerin (1992) bağımsızlık referandumuna gitmesi gibi bazı gelişmeler yaşanmıştır.

Sovyetler Birliği döneminde, bölgedeki cumhuriyetlerin savunma sistemleri ve askerî gücü Sovyetler Birliği tarafından karşılanmaktadır ve bu cumhuriyetlerden biri de Gürcistan'dır. Daha sonra, 1992 yılında Gürcistan ve Rusya Federasyonu arasında "Taşkent Antlaşması" yapılmıştır ve bu antlaşma ile Sovyetler Birliğinden kalan askerî araç ve gereçler Gürcülere bırakılmıştır. Bu gelişme, ileride, Gürcülerin iç politika meselesi olarak gördükleri Abhazya ve Güney Osetya için atılmış bir adım ve hazırlık evresi olmuştur. Şevardnadze, 1991 yılında Güney Osetya'ya saldırmış oldukları dönemde kendi silahlarının yetersiz olduğu düşüncesiyle, Sovyet silahlarını kullanmak için böyle bir antlaşma yapmıştır. Söz konusu silahlar sonradan atılacak olan adımlar için güç kazanımı olmuştur. Gürcüler, ek olarak, siyasi adımlar da atmış, Abhazya ve Güney Osetya problemi için Gürcistan'da dönemin Lideri Şevardnadze, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Boris Yeltsin ile Soçi'de görüşmüş ve bu konuda kendisini ikna etmiştir. Sonuç itibarıyla, Gürcüler, 16 Ağustos 1992 tarihinde Abhazya'ya saldırmışlardır.

Rusya, dönem içerisinde yaşanan savaşları ilk başta Gürcistan'ın "içişleri sorunu" olarak adlandırmış ve tarafsız olduğu izlenimini vermiştir. Ancak daha sonra Gürcülerin askerî gücü ve siyasi yaklaşımı dönemin Rusya yönetimine yakın

olduğu için Ruslar Gürcü yanlısı bir tutumu sergilemeye itilmiştir. Ruslar bu konuda Batı ile aynı tutum içerisinde olmuştur.

Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya arasında çatışma ve hukuki anlaşmazlıkların olduğu dönemde BM'ye üye yapılmıştır. BM, Gürcistan'ı Sovyetler Birliği dönemindeki topraklarıyla tanımıştır. (1931 yılında Abhazya ve Güney Osetya Stalin politikalarıyla Gürcistan'ın toprak parçası olmuştur.) Bunun üzerine ABD ve AB, Abhazya ve Güney Osetya için mücadele edenleri "ayrılıkçı grup" olarak nitelendirmişlerdir.

Gürcistan, "toprak bütünlüğü" olarak gördüğü, Sovyet döneminde belirlenen sınırlara kavuşmak için 1991 yılında Güney Osetya'yla, 1992 yılında Abhazya ile savaşmış fakat başarılı olamamıştır. Bunun en önemli nedeni, Kafkasya halkları arasında siyasi birlik sağlanması ve halkların Gürcülere karşı birliktelik içinde hareket etmiş olmalarıdır; Gürcü savaşlarında, neredeyse bütün Kafkas halkları Abhazların ve Osetlerin yanında yer almıştır.

Gürcüler, Abhazya ve Güney Osetya savaşları öncesinde uluslararası alanda destek bulmak ve bu bölgelerin kendilerine ait olduğunu kabul ettirmek için Sovyetler Birliği döneminde gerçekleştirdikleri nüfus dağılımını kanıt olarak sunmaya çalışmışlardır. Bunun yanı sıra Abhazya ve Güney Osetya'da yaşayan Gürcüleri kendi propagandalarıyla ayaklandırmış ve ayaklanmaları bahane ederek buraları ele geçirmeyi hedeflemişlerdir. Çok geçmeden Gürcüler bu politik yaklaşımlarını pratiğe dökmüşler ve neticesinde Abhazya ve Güney Osetya'yı işgal etmeye çalışmışlardır.

1992 yılında Şevardnadze döneminde "toprak bütünlüğü" ilkesi yerini "etnik milliyetçiliğe" bırakmıştır. Bunun üzerine Kafkas Halkları Konfederasyonları bir çatı altında toplanılacak olan kararnameyi imzalamışlardır. Aynı dönem içerisinde Abhazya'da yaşayan halklara Abhaz Parlamentosu tarafsız kalmaları ve Gürcistan Devlet Konseyi'nin yaptığı propagandalara inanmamaları çağrısını yapmıştır. Ancak bu çağrı, "milliyetçilik" akımının ağır basmasından dolayı karşılık bulamamıştır.

16 Ağustos 1992 tarihinde Abhazya'ya saldıran Gürcü kuvvetleri komutanı Albay G. Karkaraşvili, Abhaz televizyonu ve radyosunda, Abhazlara gözdağı vermek için; "100 bin Gürcü askerini feda etme pahasına da olsa 97 bin

Abhazı ortadan kaldıracaklarını” açıklamıştır. Bunun üzerine, Şevardnadze tarafından Albay G.Karkaraşvili’ye “Gürcü Şövalyesi” unvanı, daha sonra generallik rütbesi ve son olarak Gürcistan Savunma Bakanlığı konumu verilmiştir. Bu gelişmeler, aslında diplomasi yoluyla çözülebilecek bir tutumun ortaya konmayacağını ve Abhazlara karşı soykırımın uygulanacağını göstermiştir.

Milliyetçilik soslu soykırım söylemlerine karşılık başka ülkelerde yaşayan ve bir çatı oluşturan Abhaz Diasporaları, Abhazların ülkelerine dönmeleri ve ülkelerinin savunulması gerektiğini beyan etmişlerdir. Bu çağrı başka ülkelerde yaşayan Abhazlarda karşılık bulmuş ve Türkiye dâhil dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan Abhazlar, ülkelerine dönerek Gürcülere karşı savaşa girmişlerdir.

16 Ağustos Gürcistan-Abhazya Savaşı’nda Abhazlar galip gelse de aslında her iki taraf da istedikleri hedeflere ulaşamamışlardır. Abhazlar çok ciddi bir direniş göstermiş olsalar da ekonomik ve siyasi anlamda yıkıma uğramışlardır. Devam eden süreçte, 3 Eylül 1992 tarihinde Kuzey Kafkasya Cumhuriyet liderlerinin de katılımıyla, Gürcistan ve Abhazya arasındaki silahlı çatışmaların sona erdirilmesi çağrısı yapılmış ve Boris Yeltsin aracılığıyla taraflara Moskova’da görüşme yapmaları önerilmiştir. Böylece çatışmanın karara bağlanması için çağrı niteliğinde bir deklarasyon yayınlanmıştır. Bu çağrı 30 Eylül tarihinde karşılık bulmuştur. Abhazlar savaşarak ve bedel ödeyerek ülke sınırlarını korumuş ve Gürcü birlikleri buldukları konumlara geri çekilmişlerdir.

Rusya’nın garantörlüğüyle Gürcistan ve Güney Osetya (1991)-Abhazya (1993) arasında sonuçlanan ateşkes sonrası, Abhazlar ve Osetler, Sovyetler Birliği döneminde ortadan kaldırılan “hiyerarşik yapılarını ve devlet yönetim sistemlerini” tekrar tesis etmeye başlamışlardır. Fakat 1993-2008 yılları arasında devlet kurumlarının oluşumları dış faktörlere bağlı olarak sekteye uğramıştır. 1993 yılında Bağımsız Devletler Topluluğu’nun ilk toplantısında Abhazya’ya karşı siyasi, ekonomik ve enformasyon ambargosunun uygulanması kararı alınmıştır (Yalçınkaya, 2006, s. 89). Ambargonun nedeni, Çeçenistan savaşında Abhazların Çeçenlere yardım etmesidir. Ambargo kararını, Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Moldova, Tacikistan, Özbekistan, Ukrayna ve Ermenistan devlet başkanları imzalamıştır. Belarusya (Beyaz Rusya) ve Türkmenistan ise bu belgeyi imzalamamışlardır.

Böylece Rusya’nın BDT’nin ve Gürcistan’ın ulusal çıkarlarını önceleyen bir tutum sergilediği ortaya çıkmıştır. Bu ambargo ekonomik bağlamda yaptırım

alma kararıdır. Bu yüzden 2000 yılına kadar Abhazya ve Güney Osetya, Kızılay, Kızılhaç ve Diaspora yardımlarıyla ayakta kalmayı çalışmış ve bunu başarmıştır.

1993 yılından 2008 yılına kadar, BM himayesinde AGİT temsilcileri ve Rusya Temsilcisi, Cenevre, New York, Moskova, Washington, Cenova, İstanbul ve Atina gibi merkezlerde Gürcistan-Abhazya ve Güney Osetya sorununun çözümü için toplantılar düzenlemişler ve tarafları antlaşmaya çağırmışlardır. İlk görüşme, 1993 yılının Aralık ayında, Cenevre’de gerçekleşmiştir. Görüşmede Rusya tarafından sağlanan ateşkesin devam ettirilmesi ve Abhazya ve Güney Osetya’da çatışma alanlarının olduğu yerlerde izleme mekanizmalarının geliştirilmesi konularında anlaşmaya varılmış, tarafların müzakereler sürecinde birbirlerine karşı herhangi bir “kuvvet veya tehdit” unsuru kullanmayacağına dair Ortak Mutabakat Antlaşması yapılmıştır.

1994 yılının Mart ayında BM Genel Sekreteri, AGİT temsilcileri ve Rusya Dışişleri Bakanı, Gürcü-Abhaz ve Güney Osetya çatışmaları için siyasi çözüm ve önlemler bildirgesini imzalamış ve taraflarca anlaşmaya varılmıştır. Bunun yanı sıra çözümsüzlük süreci bitene kadar, Gürcistan ile Abhazya ve Güney Osetya tarafları arasında Birleşmiş Milletler ve Bağımsız Devletler Topluluğu’na ait barış gücünün bölgede gözlem görevlerini sürdürmeye devam etmeleri ve taraflar arasında eşit haklar çerçevesinde sorunun çözüme kavuşturulması kararlaştırılmıştır.

Çatışma taraflarının bazı konularda çözüme ulaşması için Koordinasyon Kurulu kurulmuştur. Bu kurul, taraflar arasında, enerji, ulaşım, haberleşme ve ekonomi gibi konularda temel ihtiyaçların pratik bir şekilde giderilmesi görevini üstlenmiştir. Abhazya ve Güney Osetya içerisindeki gelişmeler de diğer gelişmelere paralel olarak aynı yıllarda gelişim göstermiştir. Savaşan taraflar arasında antlaşma yapılmış ve saldırıda en fazla darbe alan tarafa askerî ve insani yardım desteği kabul edilmiştir.

1994 yılında Abhazya’da Vladislav Ardzınba ilk Cumhurbaşkanlığına (Stanislav, 2014, s. 369), Güney Osetya’da Ludvig Alekseyeviç Çibirov Güney Osetya Yüksek Sovyet başkanlığına seçilmiştir. Güney Osetya başkanlık sistemine 7 Eylül 1996 tarihinde geçmiştir. Kasım ayında yapılan Güney Osetya Devlet Başkanlığı seçiminde Ludvig A. Çibirov seçilmiştir (Özbay, 2008).

Abhazya, kurum ve kuruluşlar, yönetsel sistemlerin oluşması bakımından Güney Osetya’ya öncülük etmiştir. Çünkü Abhazya, Güney Osetya’ya

göre daha hızlı bir şekilde toparlanmıştır. Bunun en büyük nedeni jeopolitik konum ve diplomasi çalışmalarıdır. Bu konuda Güney Osetya büyük bir dezavantaja sahiptir.

1994-1999 yılları, Abhazya ve Güney Osetya'da hükümet sistemlerindeki bakanlıkların kurulması, eğitim alanında milli çalışmaların yapılması, milli bankaların güçlendirilmesi, doğalgaz ve elektrik sistemlerinin Rusya Federasyonu tarafından tekrar faaliyete geçirilmesi ve müzakerelerin devam edilmesi süreciyle geçilmiştir. Bu konuda önemli bir bilgi de şudur: 1993 yılında Rusya Güney Osetya'ya doğalgazı kesmiştir. Altı yıl boyunca süren bu ekonomik ve sosyal yaptırım, 1999 yılında tarafların anlaşması ile son bulmuş, Ruslar, Güney Osetya'ya doğalgaz akışını sağlamışlardır.

1994-1999 yılları arasında Gürcüler Abhazya'nın Kodor Vadisi'ne ve Güney Osetya'nın Tshinvali kentlerine birkaç defa saldırı girişiminde bulunmuş fakat antlaşmalar gereği geri çekilmek zorunda bırakılmışlardır.

1997-2000 yılları arasında Abhazya ve Güney Osetya hükümetlerinin aldığı kararlarla şu gelişmeler yaşanmıştır: "Kafkas savaşlarında sürgüne gönderilenlerin geri dönüş yasasıyla dönüşlerin önünü açılması, Cumhuriyet hükümetlerin bağımsızlık bildiremelerini halkın onayına sunması ve kabul edilmesi, yeni bir anayasanın oluşturulması ve devlet sınırlarının kabul edilmesi."

İlerleyen dönemde, uluslararası alanda İstanbul ve Atina'da yapılan görüşmelerde, BM himayesi altında Gürcü-Abhaz ve Osetinler arasında güvenliğin artırılması ve güven artırıcı adımların atılması süreçlerine geçilmiştir.

Abhazya ve Güney Osetya'nın kaderini değiştirecek tarihî adımları atan lider Vladimir Putin, 9 Ağustos 1999 tarihinde Rusya Federasyonu Başbakanlığına vekâleten atanmış, daha sonra 2000 yılındaki seçimde Rusya Devlet Başkanı olarak seçilmiştir.

9.2. 2000-2018 Yılları Arasında Abhazya ve Güney Osetya'daki Gelişmeler

2000'li yıllar Abhazya ve Güney Osetya için tarihî dönüm noktası olmuştur. Bu dönem içerisinde BDT'nin 1993 yılında imzalamış olduğu siyasi, ekonomik ve enformasyon ambargoları Vladimir Putin tarafından kaldırılmıştır. Aynı yıllar içerisinde de Gürcistan'da siyasi krizler baş göstermiştir. Şevardnadze'nin yolsuzluk yapması ve ülkeyi yönetememesi gibi propagandalar -

Batının da desteğiyle- yerli politikacı ve medya grupları tarafından yapılmaya başlanmıştır. Bu propagandaların 2 temel önemi vardır. Birincisi Batının politikalarını sorgulamadan uygulayacak bir liderin olmamasıdır. İkincisi Batının reform adı altında Rusya'ya karşı geliştirmiş olduğu politikaların tam anlamıyla uygulanmamış olmasıdır.

2000-2003 yılları arasında Şevardnadze daha ılımlı bir politika amaçlamıştır (Yapıcı, 2004, s. 79). Rusya ile dengeleri gözetmiştir. Dolayısıyla politik dengeyi bozacak politikaları uygulamaktan imtina etmiştir. Bunun en açık örneği, Batının reform için göndermiş olduğu ekonomik yardımları reformlar için kullanmaması ve reformların gerçekleştirilmesinin doğuracağı sıkıntıları fark etmiş olmasıdır. Şevardnadze'nin bu politik yaklaşımları "Gül Devrimi" darbesiyle koltuğunu kaybetmesine neden olmuştur. Şevardnadze döneminde Gürcistan'ın yoksullaşması ve yolsuzlukların artması, yaşam standartlarının düşmesi, Abhazya, Güney Osetya ve Acaristan konusunda tutuk bir politika sürmesi de Gül Devrimi'nin gerçekleşmesinin diğer somut nedenleri olmuştur. Bölgede gerçekleşen devrimler genellikle "Kadife Devrim" olarak adlandırılmıştır. Bu söylem devrilen lider yerine daha iyi bir lider geleceğini belirten simgesel bir söylemdir fakat Gürcistan'da bu süreç Gül Devrimi ismini almıştır.

9.2.1. Neden Kadife Devrimi Değil, Gül Devrimi?

Gül Devrimi'nin gerçekleşmesini Batılı devletler istemiştir. Bu yüzden 1991 Yılında Batı yanlısı politikaları ülkesinde uygulayan Zviad Gamsahurdia'nın sloganı olan "Düşmanlarımıza Mermi Değil, Gül atacağız!" söylemine atıfta bulunulmuş/ithaf edilmiş ve kansız olduğundan dolayı devrime bu isim verilmiştir.

Şevardnadze'nin politik "yanlışı", "Sam Amca" olarak adlandırılan "lobilerin" çıkarlarına karşı gelmek, Washington'un gözünde Şevardnadze'nin, Rusya Federasyonu ile sıkı ilişkiler içerisinde olması ve ABD petrol boru hattını engellemiş olmasıdır. Buradan hareketle, Rusya Federasyonu ile ABD arasında, Hazar havzasında rekabeti artıran hile ve ekonomik oyunların olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çünkü Güney Kafkasya için önemli bir ekonomik getirisi olan Petrol, yabancı ülkelerdeki lobilerin şirketleri tarafından işletilmek istenmiştir. Bu yüzden tarafların bürokrasisindeki gelişmeler hile ve entrikalarla sonuçlanmıştır (Margolis, 2003).

2004 yılında Gürcistan ve Abhazya içerisinde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Gürcistan'da yaşanan Gül Devrimi'yle Şevardnadze'nin devrilip

yerine Batılı politikacı Mihail Saakaşvili gelmesini takiben, Abhazya'da Vladislav Ardzinba'nın aday olmadığı seçim sürecinde 5 aday yarışmış ve bu adaylardan hiçbiri salt çoğunluğu sağlayamamıştır. Fakat seçim Rusya Karşısı Sergey Bagapş ile Vladislav Ardzinba tarafından desteklenen Raul Hacimba arasında geçmiş ve sonuçların birbirine yakın olmasından dolayı siyasi atmosfer gerginleşmiştir. Bu siyasi kriz süreci, ortak bir yol bulunarak çözüme kavuşturulmuştur. Seçime ortak girmeleri koşuluyla, yarışı önde bitiren Sergey Bagapş Cumhurbaşkanı, Raul Hacimba da Cumhurbaşkanı 1. yardımcısı olmuştur. Böylece çözüleceği umulan siyasi kriz, Cumhurbaşkanı 1. yardımcısının yetkileri belirsiz olduğu için daha da artmıştır. Bu kriz Abhazya Parlamentosu'nun düzenlediği "Abhazya Cumhuriyeti Başkan Yardımcısının Fonksiyonları" konulu bir protokol ile aşılmış ve bu düzenleme mecliste kanun tasarısı olarak geçirilmiştir.

2004 yılında Gürcistan'da başa gelen Batıcı politikacı Mihail Saakaşvili'nin Abhazya, Güney Osetya ve Acara Özerk Cumhuriyeti bölgelerinin Gürcistan'ın toprakları içerisinde olduğunu, bu konuda ivedilikle çalışma yapılacağını belirtmesi, "savaş sinyali" olarak algılanmıştır. Nitekim 2004 yılında Saakaşvili, ilk adımı atmış Acara Özerk Cumhuriyeti'ni garantör devletlere rağmen işgal etmiş, bölgenin özerklik statüsünü kaldırmış ve bütün kurumları Gürcü merkezî hükümetine bağlamıştır. Daha sonra Gürcistan ile Güney Osetya arasında 1992 yılında yapılan Dagomıs Ateşkes Antlaşması'nı ihlal ederek bölgeye saldırmıştır. Bu antlaşmanın garantörü Rusya Federasyonu olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Devam eden süreçte, 2004 yılında, Gürcüler Güney Osetya'nın sınırlarını taciz edecek şekilde bölgeye asker ve askerî teçhizat yığmışlardır (Diplomatik Gözlem, 2004). Bu savaşta Rusya Federasyonu Güney Osetya'nın yanında yer almıştır. Rusya'nın taraf olmasıyla birlikte, Ruslar ve Gürcüler arasında tekrar ateşkes anlaşması yapılmıştır. Sürece dâhil edilmesi gereken önemli bir olay da şudur: Dönemin Güney Osetya Başbakanı Zurab Jvaniya evinde ölü bulunmuştur. Suikast sonucu öldürüldüğü daha sonra ortaya çıkmış, bunu Gürcülerin yaptığı açıklanmış olsa da Gürcüler bunu kabul etmemiştir.

2006 yılında Rusya Federasyonu kendi içerisinde Osetlerin belirlemiş oldukları statünün Duma Meclisinde görüşülmesini gündeme getirmiştir. Uluslararası alanda ise Rusya, statü belirsizliği yaşayan Güney Osetya için "bekle ve gör" politikasını uygulamıştır.

Karadağ'ın Sırbistan'dan ayrılıp bağımsızlığını ilan etmesine üzerine, Rusya Federasyonu, "Güney Osetya halklarının kendi kaderlerini belirleme hakkı

vardır,” politik söylemiyle Osetlerden yana olduğunu belirtmiştir. Bu dönemde Rusya devlet kurumları, “Rusya’nın garantörlük hakkının saklı olduğunu” açıklamasıyla bölgesel sorunların artık “Gürcistan-Güney Osetya” değil, “Rusya-Gürcistan” arasında gelişeceğini ortaya koymuşlardır.

2006-2008 yılları arasında Abhazya ve Güney Osetya, Rusya Duma meclisine mektup yazarak “bağımsızlıklarının tanınması” gerektiğini ifade eden bir açıklama kaleme almışlardır. Aynı dönem içerisinde Gürcistan yönetimindeki Saakaşvili, ülke tarihine geçecek askerî harcamalar yapmıştır. (*SIPRI Yearbook 2009*, Tablo 5A.4; aynı yıl askerî harcama oranı Ermenistan’da yüzde 3.0, Azerbaycan’da yüzde 3.4, Türkiye’de yüzde 2.1, Rusya’da yüzde 3.5 ve İran’da yüzde 2.9 oldu (Taymaz, 2009)) Söz konusu harcamalar, Abhazya ve Güney Osetya’yı ele geçirmek için yapılmıştır. Nitekim Gürcistan 8 Ağustos 2008 tarihinde Güney Osetya’ya saldırarak, Rusya’ya açıkça savaş ilan etmiştir. Bunun üzerine *5 Gün Savaşları* başlamıştır. “Abhazlar ve Osetler arasındaki hangi devlete saldırı olursa diğeri yardımcı olacak,” şeklinde ifade edilebilecek antlaşma maddesi burada devreye girmiştir. Abhazlar, Osetlerle aralarında koridor olan Kodor Vadisi’ni Gürcülerden almış ve Osetya için savaş gönüllüleri göndermiştir.

Abhazya ve Güney Osetya sorunu artık Rusya-Gürcistan savaşına dönüşmüştür. 5 Gün Savaşları’ndan sonra Gürcüler geri çekilmiştir. Rusya, Gürcistan’ın Gori kentini 5 gün boyunca bombalamıştır. Savaş, Batı tarafından görevlendirilen Fransa Devlet Başkanı Nicolas Sarkozy’nin Moskova’ya gidip Medvedev ile görüşmesiyle sona ermiştir.

Aynı dönemde Avrupa, içerisinde bulunan Kosova, Karadağ gibi ülkelerin bağımsızlığını tanımaya başlamıştır. Böylece Ruslar, Batı toprakları üzerindeki çıkarlarını ve hâkimiyetlerini kaybetmiştir.

26 Ağustos 2008 tarihine gelindiğinde ise Dmitriy Medvedev tarafından bir kararname ile Rusya Federasyonu, Abhazya ve Güney Osetya’nın bağımsızlığını resmen tanımıştır (Çelikpala, 2012, s. 96).

2008-2019 yılları arasında Rusya ile Abhazya ve Güney Osetya ilişkileri yeni bir döneme girmiştir. Taraflar arasında “Dostluk ilişkisi, karşılıklı yardımlaşma, sınırlarının ortak korunması, savunma işbirliği” üzerine antlaşmalar imzalanmıştır.

Abhazya’yı, 2009 yılında Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin, Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve Rusya Duma Meclisi Başkanı Boris

Grizlov, 2010 yılında ise Rusya Devlet Başkanı olan Dmitry Medvedev ziyaret etmiştir.

Ziyaretler sonrasında Liderler, Abhazya ve Güney Osetya'nın geliştirilmeleri, tanınmaları için uluslararası alanda çalışmalar yapılması noktasında mutabakata varmışlardır. Ayrıca Rusya Federasyonu tarafından Abhazya ve Güney Osetya'nın politikalarının her zaman yanında yer alınacağı açıklamaları yapılmıştır.

Günümüzde uluslararası alanda Abhazlar ve Güney Osetleri birçok seminer ve sempozyumlara katılarak yaşadıklarını ve yasal olarak tanınmaları gerektiğini anlatmaya devam etmektedirler.

IV. BÖLÜM

10. ZVIAD GAMSAHURDIA - EDUARD ŞEVARDNADZE - MIHAIL SAAKAŞVILI DÖNEMİNDE ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA'YI GÜRCİSTAN TOPRAKLARINDA TUTMA YAKLAŞIMLARI

10.1. Zviad Gamsahurdia Dönemi Abhazya ve Güney Osetya Politikaları

Zviad Gamsahurdia, SSCB yıkıldıktan sonra bağımsızlık adımlarının atıldığı ilk dönemde, seçimle yönetime gelen ilk Gürcistan Devlet başkanıdır. 8 Ekim 1990 tarihinde Gürcistan Yüksek Sovyet'i (Meclis) Seçimlerinde, Komünist Parti'ye karşı "Yuvarlak Masa-Özgür Gürcistan" adı altında 6 muhalefet partisiyle birleşip seçimlere girmiş ve komünist olmayan ilk hükümet Gürcistan'da kurulmuştur.

Seçim sonrası Gamsahurdia Gürcistan Parlamentosu'nun Yüksek Konseyinde oy birliğiyle Konsey başkanı seçilmiştir. Gamsahurdia, Gürcistan'ın bağımsızlık referandumunu kendi döneminde gerçekleştirmiş ve 31 Mart 1991 yılında yapılan referandumun sonucunun %90 oranında bağımsızlık yönünde çıkması neticesinde 9 Nisan 1991 tarihinde Gürcistan Cumhuriyetinin kurulması kararını almıştır. 1921 Yılında Bolşevik İhtilaliyle egemenlik hakları ve bağımsızlığı ortadan kaldırılan Gürcistan, SSCB sonrasında bağımsızlığını kazanmıştır.

14 Nisan 1991 tarihinde Yüksek Konsey Başkanlığına getirilen Gamsahurdia, 26 Mayıs'ta yapılan seçimlerde yaklaşık olarak %88 oranında bir oy alarak Devlet Başkanı olmuştur.

Gamsahurdia, Batı Edebiyatına hayranlık duyan ve bu konuda çalışma yapan bir ailenin çocuğudur. Eylemlerinde de böyle bir temelden gelmesinin etkileri hissedilmektedir. Gamsahurdia 15-16 yaşlarında Sovyet rejimi tarafından "insan hakları ihlalleri"nin yapıldığını beyan eden bildirimler yayınlamış ve Sovyetler Birliği karşıtı toplantıların yapılmasına öncülük etmiştir. Dönem içerisinde Sovyetler Birliği'nin güçlü devlet yapılanması olan KGB tarafından tutuklanmış, yaşı küçük olduğu için bırakılmıştır. Ancak Gamsahurdia artık Rusların radarına girmiş ve bu dönemden sonra sürekli izlenmiştir.

Gürcistan'da, Abhazya ve Güney Osetya savaşından sonra iç karışıklıklar artmıştır.

Dönemin başbakanı Tengiz Sigua ve beraberindeki Caba İoselyani ve Tengiz Kitovani önderliğinde bir askerî konsey kurulmuş, iç düzenin sağlanması için de *Mkhedrioni* üyesi Temur Khaçışvili İçişleri Bakanı olarak atanmıştır. Fakat Khaçışvili o dönem içerisinde Milli Demokrat Partisi Başkanı Giya Çanturiya'nın katlini tertip etmiştir. İç düzen içerisinde yaşanan bu karışıklıklar sonucunda Askerî Konsey tarafından Eduard Şevardnadze ülkeye davet edilmiştir. Mart 1992 yılında Şevardnadze Askerî Konsey Devlet Başkanı olmuştur (Aydın M. , 2013, s. 417).

1992 yılında göreve gelen Şevardnadze, Batı Gürcistan'da ayaklanan Zviad Gamsahurdia taraftarlarının Samagredo bölgesini ele geçirmesinden sonra ilk yetkisini burada kullanmıştır. Bölgenin hâkimiyeti askerî harekâtla sağlanmış ve Gamsahurdia taraftarları olarak adlandırılan Zviadistlerin ayaklanmaları bastırılmıştır. Bu dönemde Zviad Gamsahurdia'nın bu gruba öncülük etmesi nedeniyle Gürcistan ikiye bölünme tehlikesi yaşamıştır. Ancak Şevardnadze'nin akıllı stratejik hamleleri sonucunda Gamsahurdia Gürcistan'dan ayrılmış ve 1994 yılında şüpheli bir ölüm sonucunda hayatını kaybetmiştir. Ensesine isabet eden tek kurşunla öldürülmüş halde bulunmuştur. Bu durumun ortaya çıkmaması için cesedi 2007 yılında Gürcistan'dan Çeçenistan'a götürülmüş, aynı dönemde Rus yanlısı Kadırov, Gamsahurdia'nın cesedinin Grozni'de olduğunu ve yerinin tespit edildiğini beyan etmiştir. Daha sonra 2007 yılında Mtatsminda Kilisesindeki Panteona'a defnedilmiştir.

Gamsahurdia'nın Abhazya ve Güney Osetya yaklaşımı sonraki liderlerden hedef olarak değilse de yöntem olarak farklı olmuştur. Gamsahurdia seçildiği dönemde ilk iş olarak Güney Osetya'nın otonom statüsünü kaldırmıştır. 1991 yılında Abhazlar içerisindeki bazı gelişmelere karşı esnek bir politika izlemiştir. Bunun nedeni Abhazlara tanıdığı ayrıcalık değil, SSCB sonrası ekonominin iyi olmaması ve iki alanda cephe açmanın ciddi bir kaynak gerektirdiğinin farkında olması nedeniyle Abhazya'ya göz yummasıdır. Öte yandan Güney Osetya sorununu çözmeyi hedeflemiş, bunu gerçekleştirmek için Güney Osetya'ya savaş ilan etmiş, bu savaş sonucunda istediği amaca ulaşamayan Gamsahurdia, Gürcistan Askerî Konseyi tarafından 2 Ocak 1992'de devrilmiştir (Cornell, 2003, s. 142).

Devlet başkanlığı döneminde Sovyet karşıtı politikalar uygulayan Gamsahurdia, Batılı devletlerin Kafkasya'daki bağımsızlıkları tanımalarına yönelik acil adımlar atmaları gerektiği söylemi üzerine ilk olarak Çeçenistan İçkerya

Cumhuriyetini tanımıştır. Bu da askerî darbeye indirilmesinin ana etkenlerinden birisidir.

Ek olarak, Güney Osetya'daki savaşta yaşanan başarısızlık Gamsahurdia'nın yolun sonuna gelmesinin bir başka nedenidir. Gürcü tarihçiler Gamsahurdia'nın bu savaşta başarısız olmasının başlıca nedenleri olarak, Sovyetler karşıtı bir politika ortaya koymasını ve Gürcü komünistlerin ordu yönetiminde güçlü bir yer işgal etmelerini gösterirler.

10.2. Eduard Şevardnadze Dönemi Abhazya ve Güney Osetya Politikaları

Gamsahurdia'nın askerî darbeye devrilmesinden sonra Gürcistan Devlet Konseyinin kararıyla parlamento seçimleri yapılmış ve alınan karar neticesinde 11 Ekim 1992'de yapılan parlamento seçimlerine 35 parti katılmıştır. Barış Bloku adı altında seçime giren grup, seçimlerden birinci olarak çıkmıştır. Bunun sonucunda, 1972-1985 yılları arasında Gürcistan Komünist Partisi Birinci Sekreterliği yapmış olan Edvard Şevardnadze, Parlamento Sözcülüğüne getirilmiştir (Aydın, 2005).

Eduard Şevardnadze Gürcistan'ın 2. Devlet Başkanı olup soğuk savaşın sona ermesinde rol oynayan öncülerden biridir. Parçalanan Gürcistan'ı toparlayan lider olarak da görülebilir. Şevardnadze, SSCB döneminde açılan Komünist okullarında yetişmiş ve 1985 yılından itibaren SSCB Dışişleri Bakanlığı'na getirilmiştir. Gorbaçov'un o dönemki dış politikalarında etkin bir bürokrat olarak görev yapmıştır. SSCB'deki Glasnost ve Perestroyka politikalarının, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'dan çekilmesinin, ABD ile silahsızlanma antlaşmalarının ve Doğu Avrupa ülkelerindeki gelişmelere karşı esnek politikanın uygulanmasının en etkin savunuculuğunu ve öncülüğünü yapmıştır. SSCB'nin yıkılma sürecinde komünistlerin Sovyet Birliği yönetimi üzerindeki etkilerinin artması sonucunda protesto amaçlı istifa etmiştir. Tutucuların SSCB'de darbe girişimine kalkışmaları ve başarısız olmaları sonucunda tekrar görevine dönmüştür. SSCB'nin yıkılmasının ardından görevi sona ermiştir. Gamsahurdia'dan sonra 1992 yılında ülkesine davet edilmiş ve Gürcistan Devlet Konseyi başkanı olmuştur. Şevardnadze "komünist" geleneğe sahip bir politikacı olsa da bu dönem içerisinde Abhazya ve Güney Osetya sorununa karşı sert politikalar izlemiştir. Şevardnadze, Sovyet kökenin etkisiyle Abhazya ve Güney Osetya probleminde "milliyetçi" bir tutum sergilemiştir. Bölgeyi Gürcü toprağı kabul ettiği için bölgenin Gürcistan toprakları içerisinde olması gerektiğini beyan etmiş ve iki cephede birden savaşmıştır. Şevardnadze, SSCB döneminde Dışişleri Bakanı iken Sovyetler

Birliği'nin Gürcistan'da bulunan silahlarının Gürcü yönetimine bırakıldığını açıklamıştır.

Gürcistan'ın ayrılıkçı bölgeler olarak tanımladığı Abhazya ve Güney Osetya'ya karşı askeri teizatının güçlü olmasının ve silah konusunda sorun yaşamamasından dolayı iki cephede savaşabilmesinin önünü bu gelişme açmıştır. Ek olarak, şevardnadze Gürcistan'da Devlet Başkanlığı görevine getirildiğinde bugünkü Gürcistan'ın yapısını da korumuştur. şevardnadze dönem içerisinde siyasi nüfuz alanını kullanmamış olsaydı, Gürcistan diye bir ülke bugün olmayacaktı. Özetle, şevardnadze, Gürcistan'ın yıkılmasını engellemiştir.

şevardnadze, Yeltsin döneminde Abhazya ve Güney Osetya'yı savaşarak almaya çalışmış, Ruslar bu politik yaklaşımından dolayı herhangi bir zorluk çıkarmamış fakat problemin Kafkasya geneline yayılması sonucunda Ruslar önem almışlardır. Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'nın statülerini belirlemeden taraflar arasındaki ateşkeste rol almış ve bunu uygulamıştır. 1992 yılına gelindiğinde, Abhazya'nın bağımsızlığını ilan etmesi üzerine, şevardnadze bölgede Ruslarla savaştıklarını beyan etmiştir. ncesinde de Abhazya'ya saldırmış ve Abhazya'yı kısa sürede ele geçirmiştir. Daha sonra Kafkas halklarının birleşmesiyle savaş tekrar başlamış ve Gürcüler Abhazya'dan bu dönem içerisinde çıkarılmıştır.

şevardnadze döneminde Gürcistan BDT'ye ye olmuş, savaşarak alamadıkları Abhazya ve Güney Osetya topraklarını masada alma hedefine odaklanmış, ancak bu gerçekleşmemiştir. Gürcistan yalnızca Abhazya ve Güney Osetya problemi için BDT'ye ye olmamıştır. Ruslara rağmen burada siyaset yapılamayacağını bildikleri ve ülkenin kalan toprak bütünlüğünü korumak için BDT yeliğini kabul etmek zorunda kalmışlardır (Demirağ, 2005, s. 130). Gürcistan 1993 yılında Abhazya ve Güney Osetya zerine uygulanan siyasi ve ekonomik ambargoları konusunda iyi bir diplomasi geliştirmiş ve bu konuda başarılı olmuştur.

Abhazya ve Osetya konusunda şevardnadze Batı yanlısı politikasını sürdürmüş, Bu bağlamda Ruslara karşı ABD ve Batıdan yardım istemiştir. ABD ve Batının ilk hamlesi 31 Haziran 1992 yılında Gürcistan'ı BM yeliği için desteklemek olmuştur. Böylece Gürcistan, Eduard şevardnadze döneminde BM'ye ye olmuştur.

ABD'nin ve Batı'nın desteğini alan şevardnadze, Abhazya ve Güney Osetya üzerinde etnik temizlik başlatmıştır. "Abhazsız Abhazya ve Gürcistan

Gürcülerindir!" sloganıyla siyasi ve askerî adımlar atmıştır. Şevardnadze Abhazya ve Güney Osetya sorununda "şovenist" söylemler üzerinden bir politika gütmüştür. Tüm bunlar, komünist okullarında okumuş olsa da Şevardnadze'nin komünizm ideolojisini benimsememiş olduğunu, Batı yanlısı bir tutum sergilediğini göstermektedir.

Abhazlar ve Osetlerin bu dönemde "etnik ve demografik" soykırımı uğradığı söylenebilir. Şevardnadze kendi döneminde ulusal af çıkarmış ve suçluları Abhazya ve Güney Osetya'ya savaşmaya göndermiştir. Kontrolsüz ve saldırgan bir tutumla savaşan Şevardnadze, Cenevre Konvansiyonu'nda yasaklı olan "Kasırga ve Grad füzelerini" bu iki savaşta da kullanmıştır. Amaç Abhazya ve Güney Osetya'yı ele geçirmek değil, tamamen yok etmek ve yeniden inşa etmektir. Etnik temizliğin yanı sıra siyasi ve sosyal bağlamda Abhazya ve Güney Osetya'yı sıfırdan inşa etme hedefini taşımıştır. Bu politikaları sayesinde iki dönem Gürcistan devlet başkanlığına seçilmiştir.

Şevardnadze Abhazya ve Güney Osetya'yı almak için Ruslarla askerî işbirliğine imza atmış ve 1998 yılında 2 defa suikasta uğramıştır. Bu yüzden sınırlı olan Cumhurbaşkanlığı yetkilerini de genişletmiştir. Bu suikastların, Şevardnadze Rusya ile antlaşma yaptığı için Gürcü derin devleti içerisindeki ABD yanlıları tarafından yapıldığı ortaya çıkarılmıştır. Bu suikastlar Şevardnadze'nin Uzak Çevre Doktrini politikalarından vazgeçmesi ve Yakın Çevre Doktrini önceliğinden dolayı gerçekleşmiştir.

Şevardnadze her ne kadar saldırgan bir tutum içerisinde toprak bütünlüğü mücadelesini vermişse de Rusya Federasyonu'nun bölgeyle ilgili aldığı kararlara karşı gelen bir adım atmamıştır. Bu yüzden ateşkeslere uyan bir yönetim olgusu üzerine ilerlemiş ve yönetim anlayışı sergilemiştir.

İlerleyen süreçte, Edvard Şevardnadze'nin 2 Kasım 2003 Parlamento seçimlerine muhalefet itiraz etmiştir. Muhalefet "seçimin eşit şartlarda olmadığını ve hileli olarak sonuçlandığını" beyan etmiş ve Şevardnadze'nin görevinden ayrılması durumunda protestoların son bulacağını açıklamıştır. 23 Kasım 2003 tarihinde Şevardnadze'nin istifa etmesinin bir nedeni budur.

Şevardnadze'nin devrilmesiyle dönemin Abhazya Başbakanı Anri Cergenya, Acara Özerk Cumhuriyeti Başkanı Arslan Abaşidze ve Güney Osetya

Devlet Başkanı Eduard Kokoyti 2004 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarını tanımayacaklarını açıklamışlardır.

Abhazya ve Güney Osetya sorununda saldırgan bir tutum sergilemiş olan Şevardnadze, Acara Otonom Cumhuriyeti'ne karşı yumuşak politik adımlar atmıştır. Çünkü burada Müslüman Acaralar çoğunluktadır, dinin bir üst yapı kurumu olduğu ve her üst yapı kurumu gibi dinin de toplumu kendi anlayışı ve çıkarına yönelik etkileyeceği gerçeğinden dolayı Şevardnadze'nin bölgeye yapacağı müdahalenin dinî savaflara sebebiyet verme ihtimali onu konu özelinde herhangi bir adım atmamaya itmiştir (Yücekök, 1983, s. 5). Acara Otonom Cumhuriyeti de bu dönem içerisinde Şevardnadze ile iyi ilişkiler içerisinde bulunmuştur. Acara Otonom Cumhuriyeti bundan dolayı Şevardnadze sonrasında "Tiflis Yönetimini" tanımayacağını beyan etmiştir.

Şevardnadze'nin istifasının diğer nedenlerini kavramak için dönemindeki kimi gelişmeler açıklayıcı olacaktır. Şevardnadze kendi döneminde Batıda okuyan öğrencilerin ülkelerine hizmet etmelerinin vaktinin geldiğini açıklamıştır. Bu öğrenciler tespit edildikten sonra ülkelere getirilmiştir ve o öğrencilerden biri de Saakaşvili'dir. Saakaşvili'nin Adalet Bakanlığı döneminde istifa etmesi ve Şevardnadze'ye karşı olan muhaliflere liderlik etmesi Şevardnadze'nin devrilmesinin bir diğer nedenidir. Şevardnadze'nin kendi eliyle siyasete soktuğu Saakaşvili, onun siyasi hayatının bitmesinin en büyük nedenlerinden birisi olmuştur. Şevardnadze, Saakaşvili'nin büyük etkisi ve muhalefetin protestolarına ek olarak Rusya'nın da araya girmesiyle yönetimi bırakmıştır. Ardından Rusya'ya gitmiştir. 7 Temmuz 2014 günü hayatını kaybetmiş, 13 Temmuz 2014 tarihinde Kutsal Üçlü Sameba Katedrali'ndeki devlet töreninden sonra yaşadığı konuta götürülmüş ve konutunun bahçesine gömülmüştür.

10.3. Mihail Saakaşvili Dönemi Abhazya ve Güney Osetya Politikaları

Mihail Saakaşvili'ye Batı yanlısı politikacı demek doğru bir söylem olmaz. Çünkü Batı yanlısı olanlar zaman içerisinde Batı karşıtı bazı siyasi ve politik hamleler gerçekleştirebilirler. Bu yüzden Saakaşvili'ye doğrudan "Batılı politikacı" demek gerçeğe daha uygun bir söylem olur. Çünkü Saakaşvili, tamamen Batının siyasi ve sosyal kültürünü benimsemiştir. Batının uygulamak/uygulatmak istediği bütün politikaları uygulamış, yani Batının karşıtı hiçbir politika geliştirmemiştir.

Yönetime geldiğinde Batılı birçok sosyal politika uygulamış olsa da siyasi anlamda ciddi atılımlar yapamamıştır.

Mihail Saakaşvili, Şevardnadze'nin 1999 politikalarında, Batıda okuyan öğrencilerin ülkelerine hizmet etmesi gerektiğini açıklaması ve Şevardnadze'nin de daveti üzerine ülkesine dönmüştür.

2000 yılında Şevardnadze tarafından Adalet Bakanlığı görevine getirilmiştir. Ancak 2001 yılında ülkesinde yolsuzlukların arttığını açıkladıktan sonra görevinden istifa etmiştir.

Saakaşvili 2002 yılında "Birleşik Ulusal Hareketi" adlı partiyi kurmuş o dönemki seçimlerde başarılı bir sonuç elde etmiştir. Bu seçimlerden sonra Tiflis Konsey Başkanlığını kazanmış fakat bununla yetinmemiş ve 2003 yılında ülkedeki protestolara öncülük ederek Şevardnadze'yi devirmiştir.

Batılı vakıflar devrim yanlısı oldukları için devrimi desteklemişler ve bunu "Renk ve Tekstil" kavramıyla betimlemişlerdir. Renk ve Tekstil kavramı üzerine geliştirilen "siyasi devrimler veya renkli devrimler"; Kafkasya, Orta Asya ve Ortadoğu bölgelerinde her zaman işlevsellik kazanmıştır. Saakaşvili de "Gül Devrimi" olarak adlandırılan bir siyasi devrimle yönetime geçmiştir.

Renkli Devrimler, esas olarak, 2003 yılı sonunda Gürcistan'daki genel seçimlerde Şevardnadze'ye karşı yarışan Saakaşvili'nin taraftarlarının seçim sonuçlarına itirazı ile başlayan, sokak eylemleri ile süren ve daha sonra da bir grup genç destekçinin parlamentoya "barışçı" bir biçimde yürümesiyle Saakaşvili'nin yolunu açan süreçle başlamıştır. Saakaşvili'nin hükümete geleceğinin ilk göstergesinin nüvelerini de içinde barındırmaktadır. Bu devrimle Saakaşvili yönetime gelmiştir.

Özellikle eski Sovyetler Birliği topraklarında yaşanan, ekranlara ve basına büyük kitlesele kalkışmalar olarak yansıtılan olaylar, kitlelerin siyasi hayata müdahalesinin azaldığı ve kapitalist ideologların, artık böyle müdahalelerin çağının geçtiğini söylediği 1990'lı yılların ardından, dikkatleri bu ülkelere yöneltmiştir (Sancar, 2016).

Mihail Saakaşvili, 4 Ocak 2004 tarihindeki seçimlerde ABD ve AB'nin desteklediği bir siyasi lider olarak %96 oranında bir oyla Cumhurbaşkanı seçilmiştir (Çelikpala, 2012, s. 13). Saakaşvili'nin "toprak bütünlüğü" siyaseti bölgeyi tamamen bir kaosa

sürüklemiştir. Çünkü Batı politikalarını birebir uygulaması ve Batılı bir politikacı olarak Rusya yönetimine karşı “savaş” açmış olması “diplomasi” dilini tamamen ortadan kaldırmıştır.

Saakaşvili, Abhazya, Güney Osetya ve Acara Özerk Cumhuriyeti statülerinin ortadan kaldırılmasını istemiştir. Bunu savaş yöntemiyle elde etmeye çalışmış fakat önceki liderler gibi o da başarısız olmuştur.

1992 ve 1993 yıllarında Abhazya ve Güney Osetya ile yapılan ateşkes antlaşmalarını yok saymış, bunun sonucunda Rusların Gürcistan’a kadar girmelerine neden olmuştur.

Saakaşvili ilk hamle olarak Acara Özerk Cumhuriyeti’nin özerklik statüsünün kaldırılması için bölgenin üzerine yürümüştür. Garantör ülkeler olan Rusya ve Türkiye herhangi bir misillemede bulunmamıştır. Bundan güç alan Saakaşvili, 2008 yılında Güney Osetya’ya saldırmış fakat bu sefer Rusya Federasyonu devreye girmiştir.

Saakaşvili’nin, Güney Osetya’nın tamamen alındığını açıklaması üzerine savaş bölgesel olmaktan çıkmış ve iki ülke (Rusya-Gürcistan) savaşına dönüşmüştür. Takiben, Ruslar, Güney Osetya ve Gürcistan arasındaki Gori bölgesini bombalamış, Gürcülerin geri çekilmesi için gözdağı vermiştir. Saakaşvili ateşkes çağrısında bulunmasına rağmen Rusya Federasyonu tarafından dikkate alınmamıştır. Bunun üzerine Batılı devletler, söz konusu yıllar içerisinde AB dönem başkanlığını elinde bulunduran Fransa’yı devreye sokmuşlardır.

Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Medvedev ve Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy’nin görüşmesinde Güney Osetya Savaşı üzerine 6 maddelik bir ateşkes antlaşması yapılmıştır. Buna göre, ilk olarak taraflar arasındaki şiddet eylemlerine ivedilikle son verilecektir. İki, askerî eylemler sona erecektir. Üç, bölgedeki savaşta mağdur olan insanlara yardım koridoru açılacaktır. Dört, Gürcü güçleri kalıcı konumlarına geri dönecektir (Daha önceki sınırlarına geri çekilecektir). Beş, Ruslar çatışmadan önceki durumlarına döneceklerdir. Altı, Rusya Federasyonu, Güney Osetya içerisinde güvenlik tedbirlerini artıracaktır.

Savaş öncesi dönemdeki gelişmelere bir parantez açmak gerekirse; devrim yapan partilerin lideri olarak Saakaşvili, 4 Ocak 2004’te düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yüzde 96.27 oy alarak 36 yaşında, o dönemde

Avrupa'nın en genç devlet başkanı seçilmiş ve ülkede birçok alanda etkili reformları uygulamaya başlamıştır. Yolsuzluğa karşı etkili mücadelesinin sonucunda Gürcistan kısa sürede yabancı yatırımcılar için güvenilir ülke gelmiştir (Cura & Kachkachisvili, 2018).

Yıllar geçtikçe muhalefetin büyük kısmı Saakaşvili'yi artan otoriterlikle suçlayarak istifa etme çağrısında bulunmaya başlamış, önceleri Saakaşvili'ye destek sağlayan iş adamı milyarder Badzi Patarkacişvili, 2007'de Saakaşvili'ye karşı düzenlenen protestolara destek sağlamış ve binlerce insan sokaklara dökülmüştür. Saakaşvili ise protestoları düzenleyenleri Rusya'nın talimatıyla ülkede karışıklık yaratmakla suçladıktan sonra protestocuları dağıtıp bazı muhalif televizyon kanallarını kapattırarak, ülkede olağanüstü hal ilan ederek 25 Kasım 2007 tarihinde görevinden istifa etmiştir. Yapılan seçimlerde Saakaşvili yüzde 53,47 oy alarak ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilse de ülkedeki desteğinin düşmeye başladığı görülmüştür (Cura & Kachkachisvili, 2018).

Rusya ve Gürcistan arasında 2008'de yaşanan Güney Osetya savaşının ardından, Moskova yönetimi Abhazya ve Güney Osetya'yı bağımsız devletler olarak tanımıştır.

İş adamı İvanişvili, 2011'de açık bir şekilde Saakaşvili'ye karşı siyasete adım atmış ve ülkedeki muhalefet güçlerinin büyük kısmını birleştirerek 2012'deki genel seçimleri kazanmıştır (Cura & Kachkachisvili, 2018).

Başbakan seçilen İvanişvili ile Cumhurbaşkanı Saakaşvili arasında başlayan siyasi savaşın sonunda Saakaşvili, 2013'te Cumhurbaşkanlığı görev süresinin dolmasının ardından ülkeden ayrılarak ABD'ye gitmiştir. Bu dönem içerisinde Gürcistan Savcılığı, 2007'de muhaliflerin mitingini dağıtmak, İmedi televizyon kanalının kurucusu Badri Patarkaçişvili'nin mal varlığına el koymak, yolsuzluk ve görevi kötüye kullanmak ve bir milletvekilini dövdürmekle suçladığı Saakaşvili hakkında tutuklama kararı çıkarmıştır. Son olarak 2018 yılında Tiflis Şehir Mahkemesi, eski Gürcistan Cumhurbaşkanı Saakaşvili'ye bir cinayet davasında af yetkisini kötüye kullandığı gerekçesiyle 3 yıl hapis cezası vermiştir (Cura & Kachkachisvili, 2018).

Saakaşvili'nin politikaları Gürcistan'ın o dönemde tamamen parçalanmasının neredeyse önünü açmış fakat dayandığı güç olan Batı, bunun olmasını engellemiştir. Güney Osetya yenilgisi sonrasında Saakaşvili'ye olan

destek halk içerisinde azalmıştır. 2 Dönem kuralına takıldığı için de aday olamamış, 2013 yılında desteklediği David Bakradze de seçimi kazanamamıştır.

Saakaşvili, Gürcistan'ın Avrupa Birliği üyesi olduğunu ve Avrupa Birliği stratejileriyle hareket ettiğini belirtmiştir. Nitekim bunu söylemleriyle beraber fiilî olarak da gerçekleştirmiştir.

NATO üslerinin 2008 Gürcistan-Güney Osetya savaşından sonra ülke içerisindeki gücünün önünü açmış ve ulusa sesleniş veya röportajlarında arkasında Gürcistan bayrağının yanı sıra Avrupa Birliği bayrağını da bulundurarak Rusya'ya mesaj vermiştir. Ne olursa olsun Batılı bir ülke olma hedefinin olduğu izlenimini ortaya koymuştur.

Saakaşvili, Kafkasya bölgesi için bir projeydi dersek, yanlış tanım yapmış olmayız. Nitekim ülkesinde siyasi hayatı bittikten sonra ABD'ye yerleşmiş ve daha sonra Ukrayna ile Rusya arasındaki siyasi anlaşmazlıklar sürecinde siyaset sahnesindeki yerini tekrar almıştır. 2014 yılında Rusya yanlısı Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç'in devrilmesine neden olan, Batı yanlısı Onur Devrimi'nde rol üstlenmiştir. Bu dönem içerisinde Gürcistan vatandaşlığından çıkarılmış, Ukrayna Pasaportu almıştır. Ukrayna Devlet Başkanı Poroşenko tarafından Odessa valiliğine atanmış, Batılı yatırımcıları bu bölgelere çekme görevi de kendisine verilmiştir.

Saakaşvili, dünya üzerinde vatandaşlığı bulunmayan bir kişidir. Eşi 'nin Hollandalı olması nedeniyle oturma hakkı almış ve Hollanda'da yaşamaya başlamıştır.

10.4. Liderlerin Genel Değerlendirmesi

Bağımsızlık sonrası Gürcistan'da yönetime gelen devlet başkanları "dış politikada bağımsızlığı güçlendirmek ve toprak bütünlüğü" ilkeleri üzerine bir siyasi yol haritası çizmişlerdir.

Gamsahurdia'nın 1 yıldan az bir sürede askerî darbeye başa gelmesi ve görevinden alınması sonrası, Eduard Şevardnadze'nin iktidara başlamıştır. Eduard Şevardnadze Rusya ve Batı yanlısı politikaların arasında dengeli bir siyaset izlemiştir. Ancak döneminde ekonomik krizlerin olması ve merkezî otoriteyi tesis edememesi sonucunda, Saakaşvili tarafından devrilmiştir. Gül Devrimi sonucunda seçimlerle göreve gelen Saakaşvili de Gürcistan'ın üniter yapısı içerisinde *ayrılıkçı bölge* olarak adlandırdığı Abhazya, Güney Osetya ve Acara Özerk Cumhuriyeti'ni kontrol altına al-

mayı hedeflemiştir. Bunların içerisinde sadece Acara'yı işgal edebilmiştir. Güney Osetya ile ilgili atılan adımlar Rusya-Gürcistan savaşına dönüşmüştür.

Dönem içerisindeki gelişmelerden olan, Avrupa'nın, Rusya'nın hegemonyası altındaki Yugoslavya'dan ayrılan Kosova'nın bağımsızlığını tanıması, böylece bölgede Rusya'yı biraz daha sıkıştırma stratejisini pratiğe dökmüş olması; Rusya Federasyonunun da karşı hamle olarak Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanıyan deklarasyonu imzalaması dönemin Gürcü liderlerinin izledikleri politikaların dış dünyada neleri değiştirebildiğinin göstergesidir.

Liderler arasında kıyaslama yaptığımızda Şevardnadze'nin daha akılcı politikalarla ülkeyi yönettiğini söyleyebiliriz. Savaşla başlayan adımları daha sonra diplomasi diliyle çözüme yoluna gitmiştir. Fakat diplomasi dili de belli bir noktadan sonra başarılı olmamıştır.

Çalışmanın konusu bağlamında, sözü edilen liderlerin ortak özellikleri, Abhazya ve Güney Osetya'nın yeraltı kaynakları ve jeopolitik konumuna hâkimiyet sağlama hedefleridir. Gürcistan ekonomisine ciddi katkı sağlayacaklarını düşündükleri için söz konusu bölgeleri ülke sınırları içinde tutma politikasını geliştirmeye çalışmışlardır.

11. ABD'NİN GÜRCİSTAN POLİTİKASINDA ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA'YA POLİTİK BAKIŞI VE RUSYA'NIN BÖLGEYE İLİŞKİN POLİTİK ÇIKARLARI

Rusya Devleti, Gürcülerin Batı eksenli bir politikaya yönelmemesi için 1993 yılından 2000'li yıllara kadar Abhazya ve Güney Osetya sorununda "esnek" politika uygulamıştır. Buna rağmen Gürcü yönetimine gelen liderlerin hepsi Batı politikalarına yönelmişlerdir. Rusya Federasyonu 1993 yılından günümüze kadar Abhazya ve Güney Osetya sorununu, hem Batıya karşı hem de Gürcistan'ın Batılı politik adımlarına karşı elinde koz olarak bulundurmıştır.

Rusya, Sovyetler Birliği sonrasında 2008 yılına kadar bölgesel çıkarlarıyla birlikte Gürcistan'ı da yanında tutma politikalarını beraber yürütmeye çalışmıştır. Çünkü hâkimiyeti altında tuttuğu bir Gürcistan'ı istediği politikalarla yönlendirebilme ve yönetme gücüne sahip olacağının farkındadır. Bu yüzden 2000'li yıllara kadar Abhazya ve Güney Osetya sorunuyla ilgili ciddi bir atılım

yapmamıştır. Bu çerçevede ilk ciddi politik adım Putin döneminde atılmıştır. Gürcistan'ın 1992'de Güney Osetya ve 1993'te Abhazya ile yaptığı ateşkes antlaşmalarını yok sayması sonucunda, Rusya garantör devlet olarak Gürcistan'a saldırmıştır.

Rusya kendisine rağmen bu bölgede Gürcistan'ın herhangi bir politika gerçekleştirmeyeceğini, savaşa müdahil olarak, hem Batı'ya hem de Gürcülere göstermiş ve kabul ettirmiştir. Rusya devleti uluslararası alanda Kafkasya bölgesinin "liderliğini" bu olaylar bağlamında tescillemiştir. Hâkimiyeti altında bulunan bölgede kendisine rağmen bir dış politika geliştirilemeyeceğini ve kararlar alınamayacağını Abhazya ve Güney Osetya üzerinden ortaya koymuştur. Bunu kendisinden ayrılan ülkeleri denetlemek ve bölgesel varlığını devam ettirmek için Bağımsız Devletler Topluluğu üzerinden sürdürmüştür. Günümüze kadar, Güney Kafkasya'daki siyasetlerini başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir.

Rusya'nın dış politikada her zaman rakip olarak gördüğü bir ABD gerçeği vardır. Rusya attığı adımları ABD faktörüne göre hesaplamakta, şekillendirmektedir. Kendi güdümünde olan Güney Kafkasya'yı da yine bu politikalar perspektifinde yönetme eğiliminde olmuştur.

Elbette ABD de Rusya'nın stratejisine karşılık olabilecek stratejiler geliştirmiş, tıpkı Gürcistan'ın politikalarının yanında yer alması gibi yaklaşımlar içerisinde olmuş ve dünyaya demokrasi dersi verme hakkını her zaman kendisinde görmüştür. Oysa iç politikadaki demokratik uygulama, dış politikada yerini "güç ve kendi çıkarlarını önde tutma" olgusuna bırakmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla soğuk savaşın bitmesi üzerine Tek Kutuplu Yeni Dünya Düzeni'yle dış politikasını şekillendirmiş, bu yüzden uzak ülkelerde kendi politikalarını siyasetçileri başa getirmeyi hedef edinmiştir. Bunu bazı ülkelerde gerçekleştirmiştir ki bunlardan biri de Gürcistan olmuştur.

ABD ve Batı, Gürcistan'ın, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlığını ilan etmesinin ardından BM'ye üye olması konusunda öncülük etmişlerdir. Rusya'ya rağmen bunu gerçekleştirmişlerdir. O dönemde Rusya'nın toparlanma süreci içerisinde olması bu durum karşısında hamle yapmasına engel olmuştur. 2 Mart 1992 tarihinde Sovyetler Birliği'nden ayrılan cumhuriyetler bağımsızlıklarını ilan edip BM'ye üye olmuşlardır. Bu gelişmeler, Kuzey ve Güney Kafkasya'nın bölgesel sorunlarının artık uluslararası alanda çözüme kavuşturulabileceğini ortaya koymuştur.

ABD, komünizm yayılmacılığına karşın her zaman stratejiler geliştirmiştir. Gürcistan'daki adımları da bu stratejilerinin hem bir örneği hem de göstergesidir. Gürcistan'ın, BM'ye üye yapılmasındaki rolünü, NATO üslerini kurarak geliştirmiştir.

Bu bağlamda ABD, Gürcistan'ın politikalarını doğru-yanlış ayırt etmeksizin savunmuştur. Ayrıca ABD, Gürcistan'ı Abhazya, Güney Osetya ve Acara Özerk Cumhuriyeti'ne saldırması noktasında da cesaretlendirmiştir. Nitekim Saakaşvili döneminde bu saldırılar gerçekleşmiş, Acara Özerk Cumhuriyeti dışında herhangi bir başarı elde edilememiştir. Rusya Federasyonu'na karşın atılan engelleme adımlarını, ABD her zaman desteklemiştir. Bu konuda Kafkasya ve Ortadoğu'da atılan adımlar kanıt niteliği taşımaktadır.

12. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN VE BİRLEŞMİŞ MİLLETKERİN (BM) ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA SORUNUNDA ÜSTLENMİŞ OLDUKLARI ROLLER NELERDİR?

Uluslararası örgütler, savaşlar sonucunda siyasi, sosyal ve ekonomik bağlamda barışçıl yöntemler üzerinden sonuç odaklı çalışmaların yapılması için kurulmuştur. Uluslararası kuruluşlar/örgütler/organizasyonlar bunları gerçekleştirirken "herhangi bir kâr elde etme" amacı gütmemektedirler. Bunlar kendi aralarında, Hükümetlerarası Örgütler ve Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları olarak iki önemli gruba ayrılmışlardır.

Hükümetlerarası Örgütler (Uluslararası Örgütler), egemen ve süper güç devletlerinin uluslararası kuruluşlardaki güçlerinin ön planda olduğu örgütlenmelerdir. Egemen devletler, uluslararası gündemlerin belirlenmesi adına, siyasi anlaşmazlıklarda arabuluculuk görevini yerine getirerek, hükümetlerin öncelikli olarak karar vermesi gereken konuları belirleyerek, diğer hükümetlerin de yapılan düzenlemeler ışığında çalışmalarına önyak olmaktadır. AB, ASEAN, AGİK ve WTO bu çalışmalara örnek olarak gösterilir.

Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları, uluslararası alanda ticari bir beklenti olmadan gelişmelere göre harekete geçen bir yapıya sahiptirler. UNICEF, Kızılhaç gibi kuruluşlar, bunlara örnek olarak verilebilir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), UNICEF, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) teknik desteği ile ilgili projeler Uluslararası Sivil Toplum kuruluşlarından birkaçına örnektir.

Hükümetlerarası Örgütler ve Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Gürcistan- Abhazya (1993) ve Güney Osetya (1992) savaşlarının Moskova'da ateşkesle sonuçlanmaları sonucunda bölgeye giderek raporlar düzenlemişlerdir.

Uluslararası kuruluşlarla birlikte Türkiye de aynı dönem içerisinde raporlar hazırlamıştır. Gürcistan - Abhazya ve Güney Osetya savaşlarının ateşkesle sonuçlanmaları sonucunda, kronolojik sıralarına göre;

- 12-20 Eylül 1992 tarihinde BM İyi Niyet Raporu,
- 10 Kasım 1992 ve 15 Mayıs 1992 tarihinde UNPO (Temsil Edilmeyen Milletler Örgütü) Bölge Raporu,
- 14 Temmuz 1992 UNPO Şevardnadze Uyarı Raporu
- 19 Aralık 1992 tarihinde AGİK Kafkasya Raporu,
- 22 Kasım- 4 Aralık 1992 ziyaretleri Ocak 1993'de yayınlanan International Alert Raporu,
- 15-16 Aralık Moskova'da, BM'nin, AGİK'in ve Rusya Federasyonu'nun Statü tavsiyeleri
- 11-13 Ocak 1994 Cenevre Görüşmeleri Raporu
- 04 Nisan 1994 Sığınmacıların ve Yer Değiştiren Kişilerin Gönüllü Olarak Dönüşü hakkında 4'lü anlaşma raporları yayınlanmıştır. (Ekler içerisinde bunların Türkçeye çevrilmiş asılları mevcuttur.)

Türkiye'de Kafkasya bağlamında ise;

- 13 Ekim 1992 TBMM Kafkasya ve Abhazya'da meydana gelen olaylarla ilgili genel görüşme tutanakları,
- 31 Ağustos 1993 İnsan Hakları Derneği, Abhazya Raporları yayınlanmıştır.
Bu raporların ve görüşmelerin ortak amacı/noktaları şunlardır:
- Gürcistan-Abhazya ve Güney Osetya savaşlarından sonra tarafların itidali davranması gerekliliğine vurgu yapılması,
- Taraflar arasında Ateşkes yürürlüğe konulması ve buna uyulması,
- Abhazya ve Güney Osetya'nın gelecekteki statülerini belirleme ve Gürcistan ile ilişkilerinde Abhazya ve Güney Osetya'ya uzun vadeli garantiler verilmesi,
- Savaşların etnik ve dinî boyuta dönüşmeden engellenmesi,
- Tüm taraflara uygun bir politik uzlaşmanın hazırlanması,
- Şiddet içeren ve silahlı eylemlerden kaçınılması,
- İnsan hakları kurallarına riayet edilmesi,

- İnsani yardım koridorlarının açılması,
- Abhazya ve Güney Osetya bölgelerinden göç edenlerin güvenli bir şekilde geri dönmesinin sağlanması,
- Nüfus yapısının öz haline çevrilmesi,
- Ulusların kendi kaderini tayin etme hakkının görüşülmesi
- Bölge'de BM ve BDT unsurlarına bağlı barış gücünün bulundurulması,
- Abhaz gönüllülerinin ve Gürcü askerî güçlerinin daha önceki konumlarına dönmeleri
- Liderlerin görüşmeleri sürdürmesi,
- Etnik aidiyet yapıları sorununun çözülmesi,
- Savaşta ağır tahribat gören Abhazya ve Güney Osetya'nın eğitim ve sosyal kalkınmalarının gerçekleşmesi için adımların atılması.

Bu raporlar içerisinde *International Alert Raporu* tarafsız bir şekilde hazırlanmamıştır. Çünkü raporun içerisinde Gürcistan'ın siyasi, sosyal ve askerî yapısını güçlendirmesi için hızlı adımlar atması gerektiği açıkça ifade edilmektedir. Rapor, Gürcistan'ın Batı yanlısı bir politikaya devam etmesini ve Rusya'ya karşı bölge ülkelerle işbirliği içerisine girmesini önermektedir. Yaşanan sorunlarla ilgili sadece "gerginlikten kaçınılmalı" ifadesi tavsiyeler bölümünde yer almıştır.

BM ve Rusya, taraflar arasında genel olarak sayılan maddelere uyulması ve sorumluluk anlayışı içerisinde hareket edilmesi çağrısında bulunmuşlardır. Bu dönem içerisinde ateşkesler Gürcüler tarafından sürekli ihlal edilmiştir. Fakat bu ihlaller kısa sürmüştür. Uluslararası kuruluşların bu konuda yaptırım gücünün olması, Gürcülerin geri adım atmalarını sağlamıştır.

13. TÜRKİYE'NİN KAFKASYA BAĞLAMINDA ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA SORUNUNA BAKIŞ AÇISI VE GARANTÖRLÜĞÜ ALTINDAKİ ACARYA ÖZERK CUMHURİYETİ YAKLAŞIMI

Türkiye, Kafkasya halklarının nüfus olarak en fazla yaşadığı ülkelerin başında gelmektedir. Kafkas halkları savaş dönemlerinin sıklığından dolayı dünyanın birçok bölgesine ve ülkesine göç etmişlerdir. Dünyanın değişik ülkelerine göç etme oranı ile Türkiye'ye yapılan göç oranlarını karşılaştırdığımızda, ülkemizde bu oran diğer ülkelere göre fazladır. Bunun en temel nedenleri, Osmanlı İmparatorluğu döneminde bu coğrafyayla sınır komşuluğunun mevcudiyeti ve hoşgörü politikalarının uygulanmış olmasıdır.

Kafkas halklarının çok çeşitli olması ve çok kültürlü bir coğrafi konuma sahip olmaları sayesinde göç ettikleri ülkelerde de kültürlerini yaşatmaları “kolayca” sürdürülebilir bir durum değildir. Ancak Kafkas halkları söz konusu korumayı ve yaşatmayı Türkiye’de uygulayabilmiş, bu konuda başarılı olmuştur.

Kafkas halklarının toplam nüfusunun yaklaşık %50’si Türkiye’de yaşamaktadır. Dolayısıyla Türkiye, Kafkasya’da yaşanan gelişmelere karşın dışarıda kalan bir politika izleme şansına sahip ülke konumunda değildir. Yine, Türkiye’nin, Kafkasya’da yaşanan olaylardan bağımsız bir şekilde politika izleme şansı da yoktur. Bu, Kafkasya’nın, Türkiye’nin arka bahçesi olduğu anlamını taşımamaktadır. Türkiye’nin Kafkasya’daki sorunlara kayıtsız kalamayacak olmasının bir diğer sebebi de Türkiye ile Kafkasya halkları arasındaki 200 yılı bulan gönül bağıdır.

Türkiye’nin, tarihi boyunca Kafkasya’ya ve Kafkas halklarına karşı sorumluluğu vardır. Sonuçta Türkiye’ye göç eden Kafkas halkları hem kendi kültürlerini hem de yerleştikleri ülkenin kültürünü beraber yaşamış ve yaşatmıştır. Kafkasya’nın tarihî oluşumundan ve bugünkü içtimai siyasi yapısından uzak kalmamamız gerektiğini, Kafkasya ile güçlü tarihsel bağlarımızın olması üzerinden anlamlandırabiliriz. Yeni Türkiye’nin adımlarının atıldığı dönemden günümüze kadar, Rusya’nın veya Batıdaki devletlerin çatışma nedenlerine karşı politik eğilimlerimiz son derece muhafazakâr ve mesafeli olmaya zorlanmıştır. Mesafeli olmaya zorlansa da konu Kafkasya olduğunda Türkiye her zaman muhafazakâr bir yaklaşıma sahiptir, çünkü Kafkasların kendi ülkelerindeki asli unsurlardan birisi olduğunu bilmekte ve gönüllere seslenme mecburiyeti hissetmektedir.

Türkiye-Kafkasya ilişkilerine sadece Abhazya ve Güney Osetya sorunuyla bakmak bölgeyi eksik okumak anlamına gelmektedir. Bu problemlerin çözümü için atılacak olan adımlar faydalı politikaları ve katkıları beraberinde getirebilir.

Kafkaslar tarih boyunca büyük devletler tarafından her dönem istilaya uğramıştır. Ancak büyük devletlerin birçoğuna karşı ayaklanırken, Osmanlı İmparatorluğu’na karşı ayaklanmamışlardır. Bunda Osmanlı İmparatorluğu’nun hoşgörü politikaları oldukça etkilidir. Kafkasya’da bugün İslam dininin varlığını ve kültürünü devam ettirmesi, Osmanlı döneminde uygulanmış olan hoşgörü ve tebliğ faaliyetleri sayesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye’nin, Kafkasya politikaları dış politikanın alanında değil, iç politikanın alanında değerlendirilmelidir. Abhazya ve Güney Osetya sorununa

yaklaşımımız, ABD'nin dış politika yaklaşımından farklı bir boyutta olmalıdır. Sadece böyle bir noktayla da sınırlı kalınmamalı ve Türkiye, çıkarlarını da Güney Kafkasya'da ön planda tutmalıdır. Türkiye'nin büyük devlet olmak için gerekli tüm niteliklere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Bu durumda, Kafkasya'nın kalkınması ve Türkiye'ye ekonomik gelir getirecek çalışmalara dâhil edilmesi Türkiye'nin kendi faydasıdır. Kafkasya'ya Batı devletleri politikalarıyla bakmamız, ilerde oluşacak sorunları okumamız ve çözüm bulmamız noktasında sıkıntı yaşamamıza sebebiyet verecektir.

Uluslararası ilişkilerde devletlerin birbiriyle olan ilişkileri *realist* bir politika üzerinden gerçekleşmektedir. Bu realist yaklaşım siyasi ve ekonomik unsurlar etrafında şekillenmektedir. 21. yüzyıl dünya konjonktüründe Türkiye gibi bir ülke de karşılıklı çıkar ilişkilerini göz ardı etmemelidir. Ancak bunu karşılıklı rıza çerçevesi içerisinde gerçekleştirmelidir.

Osmanlı İmparatorluğu ile Türkiye'nin bölge üzerindeki politikaları kıyaslandığında, Osmanlı İmparatorluğu'nun fetih politikası nedeniyle Kafkasya'yı uzun süre hâkimiyeti altında tuttuğu görülmektedir. Değişen konjonktür akılda tutularak yeni Türkiye'nin hangi politikaları geliştirmesi gerektiğine yönelik düşünüldüğünde ise bu politikaların karşılıklı katkı ve fayda üzerinden şekillenmesinin en uygun seçeneklerden birisi olduğunu söylemek mümkün hâle gelmektedir.

Kafkasya bölgesi yer altı zenginliklerine sahiptir. Özellikle Abhazya ile deniz sınırlarımızın olması bu yer altı kaynaklarından faydalanabilmemiz açısından bir imkânın olduğunu göstermektedir. Ekonomik ilişkilerde realist bir tutum, karşılıklı faydayı beraberinde getirir. Toplumsal ilişkilerde ise Türkiye'nin oryantalist bir tutum göstermesi hem topraklarında yaşayan Kafkas halklarını memnun eder, hem de Türkiye bu noktada kazançlı çıkan bir ülke payesini elde edebilir. Şunu da belirtmek yerinde olacaktır: Türkiye, Kafkasya politikasında ABD, AB ve BDT'den farklı politikalar geliştirmelidir. Bunun tek mümkün yolu da Türkiye'nin bölgeye yaklaşımının yalnızca ekonomik kaygı ya da kazanç umutlarından ibaret bir perspektifle sınırlı kalmamasıdır.

Özetle, Türkiye Gürcistan ile ilişkilerini elbette geliştirmelidir. Türkiye'nin çıkarları bu bağlamda önemlidir. Gelgelelim, Türkiye, Abhazya ve Güney Osetya konusunda da farklı bir yaklaşım ortaya koymalıdır. Yani ülkelerin politikalarına

taraf olmadan diplomasi dilini kullanarak bunu başarabilecek bir dış politika yaklaşımı geliştirmelidir.

13.1. TÜRKİYE'NİN GARANTÖRLÜĞÜ ALTINDAKİ ACARYA ÖZERK CUMHURİYETİ POLİTİKALARI

Acarya Özerk Cumhuriyeti (Acaristan), Türkiye'ye sınırı olan, özerklik statüsüne sahip bir Cumhuriyettir. 1850'li yıllarda Kafkasya'ya hâkim olan Osmanlı İmparatorluğu'nun himayesinde kalmıştır. Kafkasya bölgesinde Osmanlı İmparatorluğu'ndan en fazla etkilenen bölge Acara Özerk Cumhuriyeti'dir. Çünkü Acaristan, birçok etnik (Hıristiyan Gürcüleri, Ahıska Türkleri, Ermeni, Laz, Yunan, Azeri ve Rus) unsuru içinde barındırmıştır. 93 yılındaki Osmanlı-Rus Savaşı'nı Rusların kazanmasıyla Güney Kafkasya'nın hâkimiyeti Ruslara geçmiştir. Halkları Müslüman olan bu bölgede Hıristiyanlık dininin dayatılmasından dolayı, bölge halkları göç etmek zorunda kalmışlardır. Öte yandan, ilerleyen dönemde, bölgede Müslüman nüfusun çoğunlukta olması ve din değiştirme dayatmalarının oluşması sonucunda İslamiyet'e ilgi de azalmıştır. Bu politikayı GSSC yürütmüştür.

Acara Özerk Cumhuriyeti, 93 Harbi'nden sonra da Osmanlı devleti yönetimi altında kalmış olsa da 1921 yılına gelindiğinde durum değişmiş ve Acara Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulmuştur. İlerleyen süreçte, 2. Dünya Savaşı sonrasında Stalin tarafından burada yaşayan Acaralar Kazakistan'a sürgün edilmiştir. Sürgün edilmelerinin sebebi "savaş esnasında düşmana yardım etmek" olmuştur. Bu iddia karşısında şunu sorgulamak gerekmektedir. Nüfus yapısı ve askerî gücü zayıf olan bir millet, düşmanlara "Nasıl ve ne ile" yardım edebilmiştir? Buradaki gerçek amacın ne olduğu ile ilgili genel kanı, Müslüman toplumu ortadan kaldırmak ve bölgeyi Hıristiyanlaştırmak şeklinde ifade edilebilir. Stalin'in ölmesinden sonra Acaralar yeniden topraklarına geri dönmüştür.

Gürcistan merkezî hükümetine şartlı olarak bağlı olan Acara Özerk Cumhuriyeti'nin temel hakları, 1921 Kars Antlaşmasıyla Türkiye, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan gibi garantör ülkeler arasında güvence altına alınmıştır. Antlaşmanın 6. maddesinde vurgulanan Türkiye'nin garantörlüğü, Acaristan'ın "dinî, etnik ve kültürel" bağlarını kapsamaktadır. Türkiye, haklarını antlaşma çerçevesinde burada yaşayan halklara "Rızaları çerçevesinde uygun araziler tahsis etmek ve kültürlerini yaşatmak" , "Batım Limanından serbestçe yararlanma"

şartlarıyla Gürcistan yönetimine devretmiştir. Yine de Acaristan'ın özerkliği üzerinde garantör statüsünü saklı tutmuştur.

Bolşeviklerin Gürcistan'ı işgal etmesinin ardından, 16 Mart 1921 tarihinde SSCB ile Gürcistan arasında imzalanan Moskova Antlaşması'yla Gürcistan, Sovyetler Birliğine katılmıştır. 13 Ekim 1921 tarihinde Kars Antlaşması'yla Acara Özerk Cumhuriyeti kurulmuş ve özerk statüyle Sovyet Gürcistan'ına bırakılmıştır.

Saakaşvili döneminden önce Acara Özerk Cumhuriyeti'nin başkenti Batum olmuştur. Karadeniz'e sınırı olan bu özerk yapının yüzölçümü 2.880 km²'dir. Nüfusu ise 400.000 kişidir (İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2019). Acara Özerk Cumhuriyeti 6 yönetim bölgesine, Batum kenti, Keda, Çürüksu (Kobulet) Helvaçur, Şuahev ve Hulo ilçeleri olarak ayrılmıştır (Türkçe Bilgi, 2019).

Saakaşvili dönemine kadar Acara bölgesi özerk statüye sahipti. Statünün kaldırılma sebebi, Acara Özerk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Aslan Abaşidze'nin Gürcistan'ın gümrük politikalarının denetleme şeklini kabul etmemesidir. Acara'ya Gürcüler tarafından gönderilen gümrük denetmenini ülkeye sokmamıştır (Geghidze, 2004, s. 65-73). Saakaşvili, gönderdiği denetmenin kabul edilmemesinin ardından, Acara Özerk Cumhuriyetine ekonomik ambargo uygulanacağını açıklamıştır.

İlerleyen süreçte, Saakaşvili'nin 14 Mart 2004 günü Acara'ya girmesini Acara Özerk Yönetimi tarafından desteklenen militarist gruplar engellemiştir. Bu gelişmeler üzerine Gürcü yönetimi, Abaşidze'nin olayları bastırması ve keyfi tutuklama uygulamalarından vazgeçmesi gerektiğini beyan etmiştir. Şayet bunlar gerçekleşmezse, Acara'nın otonom statüsü korunarak burada yeniden seçimlerin olacağını ifade etmiştir. Abaşidze, Rus güvenlik güçlerine güvenerek herhangi bir adım atmamıştır. Bu tavrın sonrasında, Tiflis Üniversitesi'ndeki milliyetçiler ayaklanmıştır. Olayları takiben, Saakaşvili Antlaşmayı ihlal ederek bölge topraklarını Gürcistan sınırları içerisine katmıştır. Gelişmelerle ilgili önemli bir ayrıntı da şudur: Dönemin lideri Abaşidze Rus yanlısı bir lider olduğundan, ABD, komünizm etkisinin yıkılması için Saakaşvili'yi konu özelinde desteklemiştir. Abaşidze garantör devletlerden destek istemiş ancak destek gelmediği için 6 Mayıs 2004 günü istifa etmiş, ailesiyle beraber Moskova'ya gitmiştir. Acara Özerk Cumhuriyeti'nin, Gürcistan'la mücadele edecek güce sahip olmaması, Abaşidze'yi ülkeyi terk etmeye zorlamıştır.

Aynı dönem içerisinde Türkiye’de kriz ve siyasi gerilimler mevcut durumdaydı. Bu yüzden Türkiye sorunun barışçıl yollarla çözümünü desteklemiş ve askerî müdahale gerçekleşmesi durumunda Kars Antlaşması’na dayanarak müdahil olacağını belirtmiştir.

Fakat Saakaşvili bölgeyi ilhak ettiği zaman herhangi bir adım atılmamıştır. Türkiye, Kars Antlaşması’nın 6. maddesinin vermiş olduğu yükümlülüğü yerine getirmemiştir.

Gamsahurdia ve Şevardnadze kendi dönemlerinde garantör devletlerinin bulunmasından dolayı Acara Özerk Bölgesini fiilen Gürcü yönetimi içerisinde tutmamışlardır. Ancak Saakaşvili, Acara Özerk Cumhuriyeti’nin otonom statüsünü kaldırarak bölgeyi Gürcistan topraklarına katmıştır. Bu adım Gürcü milliyetçileri tarafından desteklenmiş, devamında Saakaşvili Acara Özerk Cumhuriyeti sorununun diğer devletler tarafından gündeme getirilmemesi için Güney Osetya’ya saldırmıştır.

Türkiye, müttefik olarak gördüğü ABD’nin Acara Özerk Cumhuriyeti, Abhazya ve Güney Osetya politikalarını benimsemiştir. Türkiye’nin dış politikadaki bağımlılığı Güney Kafkasya bölgesinde yaşanan sorunlara seyirci kalmasına neden olmuştur. Bugün Türkiye’nin hâlâ Acara Özerk Cumhuriyeti garantörlüğü mevcuttur. Gürcistan’la iyi ilişkilerin olmasından dolayı şu âna kadar konu özelinde bir adım atılmamıştır.

14. ULUSLARARASI HUKUKTA DEVLETLERİN TANINMASI BAĞLAMINDA ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA

Bir Devletin varlığının uluslararası alanda kabul görmesi, “millet (toplum), toprak (ülke), egemenlik (iktidar)” esaslarına dayanmaktadır. Toplum, ülke ve egemenlik, sayısal verilerle nitelendirilmemekte; “az veya çok olma” oranı konu özelinde önemini yitirmektedir. Çünkü esas olan bu unsurların bir arada olmasıdır. Abhazlar ve Güney Osetleri, millet, toprak ve egemenlik esasları ile ilgili olarak ülkelerinin üçüne de haiz olduğunu kabul etmektedirler. Öte yandan Abhazya ve Güney Osetya bu esasları taşımalarına rağmen uluslararası alanda kabul görmemektedir. Nedeni, böyle bir kabulün Batının çıkar politikalarına ters düşmesidir.

Uluslararası hukukta hukuken veya diplomatik tanınma, uluslararası alanda bağımsızlığı tanınmış bir devletin, “başka bir devletin statüsünü tanıdığı ve

yönetim şeklini kabul ettiği” tek taraflı politik bir adımdır. Bu bağlamda uluslararası alanda ulus-devlet anlayışından hareketle yeni ülkeler ortaya çıkmıştır. Bununla beraber hukuki veya diplomatik tanınma konusu uluslararası alanda tartışma yaratmıştır.

Hukuki tanınmaya yönelik prosedürde, bir tarafın devlet başkanının herhangi bir topluluğu ülke olarak tanıdığına dair görüşünü meclise sunarak kabul edilmesini istemesi ve daha sonra imza altına aldığı bir bildiri olarak deklare etmesi yeterli olmaktadır. Bu durum bir ülkenin bağımsızlığının tanınması için atılan adımdır. Bu süreçlerin tamamı hukuki tanımayı kapsamaktadır. Diplomatik tanınma noktasında durum farklı boyutlar alabilmektedir. Örneğin, tanınmayan ama etnik yönleriyle tanımlanmış, küçük bölgelere *De Facto* (Busdachin, 2009, s. 13); hukuki bağlamda tanınmış devletlere ise *De Jure* denilir. *De Facto*, geçici tanıma; *De Jure* ise bağımsızlığın direkt tanınması olarak adlandırılmaktadır.

Uluslararası hukukun kaynakları, antlaşmalar, örf ve âdet hukuku, hukukun genel prensipleri (*jus cogens*), içtihatlar ve doktrindir. Uluslararası hukukun başlıca inceleme konuları ise uluslararası hukukun kaynakları, uluslararası hukukun kişileri, uluslararası hukukun mekânsal kuralları, kara, deniz, hava ülkesi, devletlerin tanınması, devletlerin halefiyeti (*succesion*), diplomasi ilişkileri, sorumluluk, uyuşmazlıkların çözümü, kuvvet kullanma şeklinde özetlenebilir (Şöhret, 2012). 17 Şubat 2008 tarihinde Kosova Sırbistan’dan ayrılmış, Rusya 8 Ağustos 2008 tarihinde Abhazya ve Güney Osetya’yı tanıma yolunu seçerek Batıya cevap vermiştir. Abhazya ve Güney Osetya’nın 2008 Gürcistan-Güney Osetya savaşından sonra *De Facto* olan statüleri, Rusya’nın söz konusu bölgeleri bağımsız devlet olarak tanıması ve siyasi, sosyal, ekonomik bağlamda antlaşmalara imza atması sonucunda *De Jure* statüsüne dönüşmüştür.

15-16 Aralık 1993 tarihinde Moskova ve 11-13 Ocak 1994 Cenevre görüşmelerinde garantörler BM, AGİK, Rusya Federasyonu ile Gürcistan, “Abhazya ve Güney Osetya’nın Politik Statüsü” sorununu görüşmeyi sürdürmek konusunda anlaşmışlardır. 2008 yılına kadar Gürcüler, Abhazya ve Güney Osetya’nın kendi toprakları olduğunu ve bölgelerin taraflarına verilmesi hususunu görüşmeler sürecinde dayatmışlardır. Fakat Abhazlar ve Güney Osetleri bunu kabul etmemişlerdir. Sebep olarak ise tarihsel süreç boyunca kendi istekleri doğrultusunda Gürcülerin himayesine girmediklerini ve belli bir dönemde büyük devletlerin kararları doğrultusunda Gürcistan’ın sınırları içerisindeki toprak parçası haline geldiklerini ifade etmişlerdir.

Uluslararası alanda Abhazya ve Güney Osetya hâlâ *De Jure* olarak Gürcistan sınırları içerisinde görülmektedir. Fakat BM üyesi 6 ülke tarafından tanınmışlardır. Bu yüzden Abhazya ve Güney Osetya uluslararası hukuki normaler esasına göre ülke konumundadırlar.

Uluslararası hukuki tanıma normu, bir topluluğu en az iki devletin devlet olarak tanıması esasına dayanmaktadır. Buna göre, BM üyelerinin Abhazya ve Güney Osetya'yı tanımamaları, uluslararası hukuki tanıma normlarıyla çeliştiğini ortaya koymaktadır.

Kendi kaderini tayin etme hakkı (The Right of Self Determination-SDR), uluslararası hukukta dinamiklerle yüklü bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten SDR, Birinci Dünya Savaşı'na sebebiyet veren milliyetçilik prensibinin dayanağı olmuş, savaş ertesinde de Avrupa siyasi coğrafyasını değiştirmiştir. BM Şartı'nın değişik maddelerinde yer alan (1,55,73,76) SDR, BM bünyesinde yapılan ikiz antlaşmalar olarak isimlendirdiğimiz Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin maddelerinde, BM Genel Kurulu'nun 1960 tarihli sömürge yönetimindeki toplumlara bağımsızlık verilmesi hakkındaki deklarasyonda, 1970 tarihli devletlerarasında dostça ilişkiler ve işbirliği deklarasyonunda, Uluslararası Adalet Divanının 1971 ve 1975 tarihli istişari mütalaalarında, uluslararası ilişkileri yönlendiren prensip olarak AGİT belgelerinde ve nice başka örneklerde karşımıza çıkmaktadır. Örnek olarak iki Almanya'nın birleşmesine esas olan 2+4 anlaşmasında da karşımıza çıkmaktadır (Arsava, 2009).

SDR prensibinin uygulanmasında en önemli sorun, kimlerin halk olarak kabul edileceği ve SDR'ye dayanarak kendi kaderini tayin etme hakkını iddia edebileceği konusudur. 1960 tarihli Sömürge Toplamlarına Bağımsızlık Verilmesi Hakkındaki BM Genel Kurul Kararı, yabancı bir yönetime tâbi olan toplumların SDR'ye istinat edebilmesini kabul etmiştir. Gerçekten de 1960 sonrası sömürgeler tasfiye olmaya başlamıştır. Sömürge toplumları söz konusu deklarasyona istinat ederek uluslararası camiaya bağımsız birer devlet olarak katılmışlardır. Yabancı yönetime tâbi toplumların yanı sıra günümüzde, SDR, ağırlıklı olarak ülke sınırları içinde yaşayan farklı etnik gruplar tarafından öne sürülmektedir. BM Antlaşması'nın en yüce ilkesi olan devletlerin toprak bütünlüğü ilkesi ile BM Antlaşması'nda yer alan bir ilke olarak SDR'nin bağdaştırılması yöntemi, 1970 tarihli Devletlerarasında Dostça İlişkiler ve İşbirliği başlığını taşıyan BM Genel Kurulu Kararı'nda öngörülmüştür. Bu karara göre SDR'nin toprak bütünlüğü

korunarak *iç SDR* olarak etnik gruplara genel iradeye katılma ve yine her etnik grubun kendi dinî, etnik, kültürel özelliklerinin korunmasına yönelik yetkiler verilerek/olanak sunularak kullanılması mümkündür.

Bu olanakların sağlanmaması, özellikle ayrımcılık, insan hakları ihlalleri, söz konusu etnik grubun varlığının tehlikeye girmesi, adil olmayan yönetim durumlarında nihai çare olarak (ultima ratio) *iç SDR*'nin, *dış SDR*'ye dönüşmesi söz konusu olmaktadır.

Self Determinasyon, doğası gereği Milliyetçilik kavramıyla kol kola yürür. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlıklarını kazanan cumhuriyetler *self determinasyon* ilkesiyle varlıklarını ortaya koymuşlardır. Nitekim Gamsahurdia, Şevardnadze ve Saakaşvili, Abhazya ve Güney Osetya konusunda uyguladıkları politikalarla *iç SDR*'yi, *dış SDR*'ye dönüştürmüşlerdir. Abhazya ve Güney Osetya'da insan hakları ihlallerinin olması, etnik grupların varlığının tehlikeye girmesi, ayrımcılık politikalarının uygulanması sonucunda, *dış SDR*'de Rusya Federasyonu devreye girmiştir.

İç hukuk, bir devletin sınırları içerisinde düzenlenmiş olan ve otoritenin devlet olduğu; *dış hukuk* ise uluslararası ilişkilerde devletlerarası ilişkileri düzenleyen ve otoritenin belirsiz olduğu bir statü çerçevesinde müeyyide gücünün olduğu yapıdır. İç hukukta devletin üstünlüğü var iken, dış hukukta devletlerarasında üstünlük olgusu yoktur, tüm devletler "eşit" dereceye sahiptirler. Ancak egemen devletin gücüne göre uluslararası hukuk sistemi şekil almaktadır. Buna örnek olarak *Roma Statüsü* verilebilir. ABD ve AB politikalarına ters düşen siyasi ve sosyal tutumlar cezai müeyyidelere tâbi tutulmuştur. Rusya, Roma Statüsü Antlaşması'nı, 2000 yılında imzalamış fakat parlamento tarafından uzun yıllar boyunca onaylanmamıştır. Sonuç itibarıyla 2016 yılında tamamen geri çekilmiştir.

Uluslararası alanda, *self determinasyon* çerçevesinde hâkimiyeti altında bulunduğu ülkenin uyguladığı soykırım, ayrımcılık, insan hak ihlalleri gibi suçlar iddia tarafı uluslar tarafından belgelendiği zaman *bağımsızlık* meşru bir hak olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Rusya Federasyonu Gürcistan'ın daha fazla soykırım yapmasını engellemek için, Abhazya ve Güney Osetya bölgelerine girmiştir. Ayrıca Gürcistan'ın işlemiş olduğu suçları Abhaz ve Güney Osetleri tarafından belgelenip uluslararası hukuk çerçevesinde sunulmuş olmasına rağmen

herhangi bir gelişme olmamıştır. Nitekim BM, AGİK, UNOP raporları da bu belgeleri doğrular nitelikte olmuştur.

Abhazya ve Güney Osetya 1991 yılından sonra hukuki ve fiilî olarak Gürcistan'dan ayrılmışlardır.

Bu dönem içerisinde liderlerin diplomasi dili yerine savaş dili kullanmaları böyle bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Abhazlar ve Güney Osetleri bu çerçevede varlıklarını “bağımsızlık” esasları üzerine şekillendirmişlerdir. Nitekim 2008 yılındaki tanınmayla birlikte bu iki ülke kurumlarını tamamen oluşturmuş, daha açık bir ifadeyle gerçek bir devlet gibi devlet yapılanmasını kurmuşlardır.

ABD ve Batının Gürcistan politikasından yana tavır almaları, Abhazya ve Güney Osetya'nın devlet statüsünü ortadan kaldırmamaktadır. Sadece Abhazya ve Güney Osetya'nın uluslararası ilişkilerde önemli olan aktörler ile sınırlı bir diplomasi sürdürmesi söz konusu olabilmektedir.

15. ULUSLARARASI İLİŞKİLER PERSPEKTİFİNDEN ABHAZYA VE GÜNEY OSETYA'YA “DIŞ MÜDAHALELERİN GERÇEKLEŞMESİ VE İÇİŞLERİNE KARIŞMA” NEDENLERİ NELERDİR?

Modern Uluslararası ilişkiler teorileri, 1648 yılında Westfalya Antlaşması'yla ortaya çıkmıştır. Modern sistem, devletlerarası ilişkiler sonucunda

“egemenlik, uluslararası hukuk, diplomasi dili” bağlamında uygulanmaya başlamıştır. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra süper güç olma mücadelesi veren, “çıkarlarını ön planda tutan, ekonomik gücünü geliştiren, siyasi konjonktürü yönlendiren” devletlerin uluslararası alanda yer alması, bölgesel çatışmalara sebep olmuştur. Bu çatışmalar, taraflar arasında direkt gelişmemiştir. Başka unsurlar veya devletler üzerinden büyük güçler sürekli karşı karşıya gelmişlerdir. Bu büyük güçlerin başında ABD ve SSCB gelmektedir.

Süper güç olarak nitelendirilen devletler, argüman olarak, “dış müdahaleler ve içişlere karışma” politikaları üzerinden gücünü inşa eden devletlerdir. Abhazya ve Güney Osetya, tarihçe ve ilişkiler bağlamında bu politikalarla her dönem karşı karşıya gelmiştir. Söz konusu politikalar, siyasi, sosyal ve ekonomik statülerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bunların sonucunda “iç

çatışmaların, toplumsal erozyonun ve ekonomik bağımlılığının” ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur.

Dış müdahale ve içişlere karışma politikaları, devletlerin yönetim şekillerinin yeniden oluşturulması, sınırların değışmesi, yönetimde bulunan hükümetlerin darbe veya dayatmacı politikalar ile ortadan kaldırılmasıyla ilişkilendirilebilir. Kafkasya’daki bölgesel sorunlar bu politik yaklaşımlar üzerinden geliştirilmiştir.

Uluslararası ilişkiler disiplini, dönemsel politik adımlar üzerine bazı yaklaşımlar ortaya koymuştur. Bunlar içerisinde 2. Dünya Savaşı sonrasında süper güç olan devletler *Realizm Teorisi* üzerinden dış politikalarını geliştirmişlerdir. Çünkü uluslararası alanda söz sahibi olmak isteyen ülkeler, ulusal çıkarlarını güç yaklaşımı üzerine tesis etmişler ve bu güçlerini artırmak amacını *bölgesel önem arz eden alanlar* üzerinde hâkimiyet mücadeleleri vererek gerçekleştirmişlerdir.

Abhazy ve Güney Osetya, Jeostratejik alan ve jeopolitik konum olarak önem arz etmektedir. Bu bağlamda büyük devletler tarafından “diplomatik yöntemler” değil, “askerî müdahaleler” öncelikli olmuştur. Dış müdahaleler sonucunda Abhaz ve Oset halklarının kaderi çıkar politikaları yüzünden dönemsel değışiklikler göstermiştir. Dolayısıyla dış müdahale, en az hasarlı politikayla içişlerine karışmaktan, rejimi devirmek ya da en açık biçimiyle askerî güçle o ülkedeki hükümeti devirmek ve kendi politikalarını benimseyecek yeni bir hükümetin iş başına gelmesini sağlamaya varıncaya kadar değışik biçimlerde gündeme gelebilmektedir (Arı, 2011, s. 516). Dış müdahalenin muhatabı düşman veya tarafsız ülkeler olabileceği gibi dost bir ülke de olabilir. Yine bu çerçevede böyle bir yöntemi benimseyen devlet bunu gizli olarak yapabileceği gibi söz konusu ülke ile ilişkilerinin bozulması kaygısını taşııyorsa açıktan da yapabilir. Dış müdahale, genellikle gizli kuruluşlar tarafından bir ülkenin otoritelerine karşı girişilen ve halkın bir kısmının desteğini sağlamış olarak veya olmayarak kararlaştırılıp hazırlanan, sevk ve idare edilen, zaman zaman askerî güç de kullanılan bir harekettir (Arı, 2011, s. 516). Bu hareketlerin bir örneği de Rusya ve Gürcistan’ın, Abhazy ve Güney Osetya üzerinden gerçekleştirdikleri politik yaklaşımlarda görülmektedir. Gizli servislerin uluslararası alanda “yardım kuruluşları” adı altında karşılıklı *etnik* söylemleri artmıştır.

Abhazy ve Güney Osetya’ya yapılan dış müdahaleler ve içişlerini şekillendirme yaklaşımları, 6 grup üzerinden ele alınabilir. Bunlar, 1) Diplomatik

müdahale 2) Ülke içinde gizli faaliyetleri destekleme 3) Güç gösterisinde bulunma 4) Yıkıcı girişimlerde bulunma veya destekleme 5) Gerilla savaşlarını destekleme 6) Doğrudan askerî müdahaledir (Arı, 2011, s. 516). Bu olguların tamamı Abhazya ve Güney Osetya içerisinde büyük devletler tarafından uygulanmıştır.

Dış müdahaleler veya içişlerine karışma olgusu; bölgesel güç oluşturmak, ulusal çıkarları ön planda tutmak, hâkimiyet alanı oluşturmak, yeraltı kaynaklarına hâkim olmak, hegemonyası altındaki ülkeden ekonomik kazanç sağlamak ve gücünü kabul ettirmek olguları üzerine şekil almaktadır. Rusya, ABD, AB ve Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya üzerinde bu politikaları geliştirmişlerdir.

V.BÖLÜM

16. SONUÇ

16.1. Abhazya ve Güney Osetya Sorununun Çözümü İçin Ortaya Konulan Öngörü ve Perspektifler

Abhazya ve Güney Osetya 2008 yılında bağımsızlığını kazanmış ülkelerdir. Uluslararası hukukun tanınma normlarında *bağımsızlık ilkesini* oluşturan en önemli madde, en az iki devlet tarafından tanınıyor olmaktır. İki devlet tarafından tanınma kabul gördükten sonra, tanınan ülke *Tanınmayan Ülkeler* statüsünden, *Tanınmış Ülkeler* statüsüne geçmiş olur.

Bağımsızlık anlayışı büyük devletlerin kendi çıkarlarına göre şekil almaktadır. Yenidünya düzeninde değişken politikalarda tanınma gibi durumlar hızlı bir şekilde gelişim göstermiştir. Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık mücadeleleri de tanınma durumları üzerine tesis edilmiştir. Bu konuda atılan adımlar, -hatırlatmak yerinde olacaktır- Batının Kosova'yı tanımasıyla başlamıştır. Rusya Federasyonu'nun Abhazya ve Güney Osetya'yı tanımasıyla, *siyasi misilleme* niteliğinde karşılıklı adımlar atılmış olmuştur. Sonuç itibariyle, 1921 yılından beri statü belirsizliği yaşayan Abhazya ve Güney Osetya artık bağımsız iki ülke olmuştur.

Abhazya ve Güney Osetya'nın kazanmış oldukları bağımsızlık durumu, statü krizini ortadan kaldırmıştır. Ancak statü krizi bölgesel sorunların çözümü anlamına gelmemektedir. Yine de bir topluluk "devlet" statüsünü aldıktan sonra, sorunların uluslararası alanda karşılıklı görüşmelerle çözümünün yolu açılmaktadır. Bunun zıttı bir politika ile duruma yaklaşmak, *devletler savaşı*na neden olmak demektir.

Abhazya ve Güney Osetya'nın tanınmaları yeterli bir adım olarak görülmemelidir. Bu bağlamda uluslararası kurum ve kuruluşlar da adım atmalıdırlar.

Uluslararası alanda bu ülkelerin bölgesel sorunları konuşulup çözüme kavuşturulmalıdır. Çünkü taraflar arasında hâlâ konu özelinde bir antlaşma zemini oluşmamıştır.

Abhazya ve Güney Osetya'nın kendi kaderlerini tayin etme bağlamındaki sorunları tamamen ortadan kalkmamıştır. Çünkü Abhazya ve Güney Osetya

halklarının bağımsızlıklarının yanı sıra temel ihtiyaçları, Rusya Federasyonu'nun iradesine bırakılmıştır.

Dolayısıyla, bağımsızlık ve tanınmanın yanı sıra, ülkelerin Abhazya ve Güney Osetya üzerindeki siyasi ve ekonomik ambargolarını kaldırması ivedilikle gerçekleşmelidir. Bu durum yalnızca siyasi bir adım olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü bireylerin temel hak ve hürriyetleri güvence altına alınmıştır. Bu bağlamda devletlerarası sorunlarda da bireylerin özgürlüğü ve temel ihtiyaçları kısıtlanmamalıdır. Özgürlük bir toplum veya halk için en önemli faktördür. Ancak gelişen dünya konjonktüründe ekonomik sıkıntılar ve toplumsal refah istekleri, *özgürlük ilkesini* önemsizleştirmektedir.

Geçmiş yüzyıllarda vurgulanan anavatan bağımsızlığı söylemi, ekonomik sıkıntıların baş göstermesiyle önemini kaybetmeye başlamıştır. Çünkü yaşam koşulları ve toplumsal ihtiyaçlar, bir topluluğu *tek başına devam etmek* konusunda tereddüde düşürmekte, topluluğun geçmişte simgesel olarak anlam attığı argümanları önemsizleştirmekte ve değersizleştirmektedir.

Bölgesel sorunlar, karşılıklı anlaşmalar ve barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulmalıdır. Burada taraflar *hoşgörü yaklaşımı* üzerinden hareket etmeli ve kendi toplumlarının yaşam şartlarını iyileştirme yolunu seçmelidirler. Bu gerçekleşmezse ilerleyen zamanlarda daha büyük felâketlerin ortaya çıkması muhtemeldir.

Çalışmanın konusu bağlamında, Rusya ve Gürcistan bölgesel barışı sağlama noktasındaki *kilit ülkelerdir*. Bu yüzden ilk adımları onların atmaları gerekmektedir. Rusya, mevcut statüsüzlük krizini ortadan kaldırmıştır. Gürcistan, bölge açısından tanıma politikasını hayata geçirmelidir. Abhazya, Güney Osetya ve Gürcistan jeopolitik konum olarak birbirlerine komşu konumdadır. Bu komşuluk ilişkilerinin, önemli siyasi, sosyal ve ekonomik adımlar çerçevesinde "stratejik ortaklık" düzeyine ulaşması tarafların yararına olacaktır. Bu öngörüler çerçevesinde ortaya çıkan hususlar çözülmezse *bölgesel tehditler* devam edecektir.

Abhazya ve Güney Osetya, Rusya'nın; Gürcistan ise ABD ve Avrupa'nın hegemonyasından kurtulmalıdır. Kendi kaderini tayin etme hakkı ve bağımsızlık ilkesiyle hareket eden devletler dışa bağımlılıklarını minimum seviyeye indirgemelidirler. Büyük devletlere bağımlı olan ülkeler belirli bir dönem içerisinde ekonomik destek alabilirler fakat ülke halklarının kaderini dışarıya bağımlı hale

getirmek pahasına bunu yapmış olurlar. Dolayısıyla büyük devletlerin değişken politikalara sahip olması, ülkenin bulunduğu bölge üzerinde istikrar için bir tehdit oluşturmaktadır.

Abhazya ve Güney Osetya karşılaştırmasını yaptığımız zaman, Abhazya'nın bir adım önde olduğunu görmekteyiz. Çünkü jeopolitik konum olarak Abhazlar çok özel bir yere sahiptirler. Bu yüzden bugün Abhazya'yı tanımayan ülkelerin, ilerleyen süreçte çıkarları doğrultusunda tanıma yolunu seçmeleri kuvvetle muhtemeldir. Ancak Güney Osetya, jeopolitik konum olarak dezavantajlara sahiptir. Rusya'nın yönlendirme politikalarını uygulamaktan başka çareleri bulunmamaktadır. Ülkenin ekonomik kapısı Rusya'dır. Kuzey Osetya ile birleşme gerçekleşirse değerli bir coğrafi konum yapısına sahip olabilecektir. Ne var ki yakın zamanda böyle bir politik gelişme zor gözükmemektedir.

Bölgede barışın sağlanması, karşılıklı tanıma ve ortak çalışmalar, Abhazya, Güney Osetya ve Gürcistan için siyasi ve ekonomik anlamda katkı sağlayacak çalışmalardır. Bu perspektifle geliştirilecek politika, karşılıklı güçlenmeyi doğurma imkânlarını ihtiva etmektedir. Bu yüzden geçmişi ve yanlış politikaları bir kenara bırakıp ilişkilerde yeni bir sayfa açılması üç ülkenin de çıkarlarıyla bağdaşmaktadır.

Elimizde ki veriler gerçekçi bir çerçeveye oluşturmamıza yardımcı olmaktadır. Taraflar arasında sorunlar ivedilikle çözülmelidir, söylemi temenni olmaktan çıkmalı ve pragmatist bir yaklaşım sergilenmelidir. Karşılıklı atılacak politik adımlar sorunların çözümünü kolaylaştıracaktır.

Abhazya ve Güney Osetya sorununu incelerken Gürcistan'ı ve Rusya'yı dışarıda tutmak pragmatist bir yaklaşım olarak nitelendirilemez. Çünkü Gürcistan ve Rusya bu sorunda ana aktörler olarak önemli bir siyasi nüfuz alanına sahiptirler. Gürcülerin Karşılıklı Kabullenme olgusunu geliştirmesi, sonraki adımlar için anlam kazanabilir.

Bu perspektifle sorunu incelediğimizde, tarihsel boyut ve günümüz politikaların karşılaştırmalarını yaptığımızda birçok sorunun cevapsız kaldığını görebilmek mümkündür. Olaylara çok daha gerçekçi bir perspektiften bakmak için şu soruları cevaplandırmak gerekir:

- 1) *Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'yı tanıma politikasından geri adım atabilir mi?*
- 2) *Gürcistan Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık statüsünü tanıyacak mı?*
- 3) *Abhazya ve Güney Osetya, liderlere göre şekil almaya devam edecek mi?*
- 4) *Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya sorununa barışçıl yöntemlerle mi yaklaşacak yoksa savaşıma yoluyla buraları geri alma hedefini hâlâ sürdürüyor mu/sürdürecektir mi?*
- 5) *Kuzey ve Güney Osetya arasında birleşme olur mu?*
- 6) *Sorunun çözüme kavuşturulması taraflar için ne anlama gelmektedir?*

Yukarıdaki soruları, yapılan araştırmalar, görüşmeler ve okumalar sonucunda elde edilen *verilerle* cevaplayabiliriz. Bu soruların cevapları konunun muhataplarında bulunmaktadır. Yazılı olarak gönderilen sorulardan sadece Abhazya ve Güney Osetya siyasi yetkilileri geri dönüş yapmıştır.

16.1.1. Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'yı tanıma politikasından geri adım atabilir mi?

Rusya, tarih boyunca çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Büyük devlet olma hedefi bu politik yaklaşımı gerektirmektedir. Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'yı tanıma politikasında olağanüstü bir durum olmadığı sürece geri adım atmayacaktır. Peki, bu olağanüstü durumlar nelerdir? Abhazya ve Güney Osetya'nın dış politikada Rusya karşıtı politikalar ortaya koyması, Batıdan siyasi yapılarının değişmesi için ekonomik güç desteği alması ve NATO üyesi olması gibi olağanüstü durumlar, Rusya'nın bu konuyla ilgili politikalarını tekrar gözden geçirmesine neden olacaktır. Gelgelelim bu ülkeler ellerindeki siyasi gücü farklı boyutlarıyla kaybetmek istemeyecektir. Çünkü Rusya burada güç boşluğunun oluşmasına ve Batının politikalarını uygulamasına asla müsaade etmeyecektir. Ayrıca Abhazlar ve Osetler de bu tür politikalar içerisinde yer alacak gibi durmamaktadır. Yine de uluslararası alanda tanınırlıklarını artırmak için çalışmalar yapacaklardır. Bu da kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahip olduklarını göstermektedir.

Abhazya, Rusya bağımlılığından kurtulabilecek muhalif siyasi partilere sahiptir. Güney Osetya ise bu bağımlılıktan kurtulabilecek ne muhalif bir yapıya ne de jeopolitik konuma sahiptir. Bu yüzden şu anda Rusya'nın Abhazya ile Güney Osetya'yı tanıma noktasında geri adım atması söz konusu değildir. Aynı Rusya,

Abhazyaya ve Güney Osetya'nın uluslararası alanda güçlü olmasını da istememektedir. Sonuçta sınır ötesinde güçlü bir devlet yapısı Ruslar için her zaman tehlike arz etmektedir. Bu bağlamda Abhazyaya ve Güney Osetya'nın gelişimi, ancak Rusya'nın denetimi ve kontrolü altında ilerleyebilecektir.

Abhazyaya ve Güney Osetya'yı tanıyan ülkeler arasında ve uluslararası alanda ciddi söz sahibi olan en kilit devlet Rusya Federasyonu'dur. Abhazyaya ve Güney Osetya'yı tanıyan fakat etki alanları olmayan devletler bu politikalarından vazgeçebilirler. Nitekim Tuvalu, Gürcistan ile ekonomik ilişkilerini derinleştirdiği anda bu tutumu sergilemiş ve tanımayı geri çekmiştir. Fakat Rusya bu konuda olağanüstü bir durum olmadıkça geri adım atmayacaktır. Çünkü Rusya Batı politikalarına karşı yumuşak bir siyaset değil, misilleme anlayışını benimsemektedir. Ayrıca bölgede Rusya'nın geri adım atması bölgeyi çok ciddi bir kaosa sürükleyecektir. Şu anki siyasi konjonktürde bu imkânsız görünmektedir. İlerleyen politik adımların neyi göstereceğini ise şimdiden kestirmek güçtür.

16.1.2. Gürcistan, Abhazyaya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık statüsünü tanıyacak mı?

Gürcistan, Abhazyaya ve Güney Osetya'yı işgal edilmiş topraklar ve ayrılıkçı bölgeler olarak nitelendirmektedir. Batı yanlısı bir politika ile yönetim anlayışını geliştiren Gürcüler, Abhazlar ve Osetleri tanıma konusunda olumsuz bir yaklaşım sergilemeye devam etmektedirler. Çünkü Abhazyaya ve Güney Osetya'yı kendi toprakları olarak görmektedirler. Bu yüzden Abhazyaya ve Güney Osetya'yı tanıma gibi bir politik tutumları bulunmamaktadır. Gürcülerin politikalarına karşılık olarak, Abhazlar ve Güney Osetleri de kazanılmış hak olan bağımsızlıklarından vazgeçmeyi düşünmemektedirler.

Denge politikaları, bölgede etkin bir rol oynamaktadır. Bu nedenle taraflar konuya hassas ve dikkatli bir şekilde yaklaşmaktadırlar. Ne var ki Gürcistan içerisindeki *milliyetçi söylemlerin* son dönemlerde artış göstermesi bu konudaki hassasiyeti baltalamaktadır. Çünkü milliyetçiler Güney Osetya ve Abhazyaya konusunda toprak bütünlüğü ilkesini savunmaktadırlar. Buradaki hükümet sistemlerini "terörize çalışmalar yapan kurumlar", bağımsızlık statülerini de "ayrılıkçı" adımlar olarak değerlendirmektedirler.

Bu kaniya, Gürcistan Dışişleri Bakanlığı ve Gürcistan'ın Türkiye Büyükelçiliğine gönderdiğimiz soruların cevapsız bırakılmasından ve karşılıklı görüşmelerde elde ettiğimiz izlenimlerden varılmaktadır. Gürcüler, Rusya'nın,

Abhazya ve Güney Osetya politikasında tarafsız davranmasının sorunun çözülmesi için yeterli olacağını düşünmektedirler. Gelgelelim, bağımsızlıktan önceki 1990'lı yıllarda Abhazlar ve Osetler, Gürcülere karşı diplomasi dilini kullanmalarına rağmen bu diplomasi dili Gürcüler tarafından savaş nedenleri sayılmıştır. Bu yüzden Gürcüler saldırmışlardır. Aslında 1990'lı yıllardaki ortam, sorunu diplomatik yollardan bölge içerisinde çözüme kavuşturulabilecek bir düzeyi vaat ediyordu. Bugün ise artık statü tartışmaları yerine *sınır komşuları* ve *sınır sorunlarını* konuşabilecek bir potansiyel söz konusudur.

16.1.3. Abhazya ve Güney Osetya, liderlere göre şekil almaya devam edecek mi?

Abhazya ve Güney Osetya, bağımsız olduktan sonra liderlere göre şekil alan politik yaklaşım ciddi derecede önemini kaybetmiştir. Bundan sonra liderlerin tutumları bu sorunun çözümü için belirleyici olabilecektir. Bu çerçevede alt başlık sorusu olarak, *Rus yanlısı Gürcü bir lider Gürcistan devletinin başına gelirse Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık tanımında değişiklik olur mu?* sorusu önem kazanmaktadır. Gürcü halkının milliyetçi tutumu, liderin böyle bir adım atmasını olanaksız kılacaktır. Gürcistan'ın başına seçilecek olan liderin böyle bir karar alması iç politikada karışıklıkların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu yaklaşımın gerçekleşmesi için öncelikle Gürcü toplumu içerisindeki *milliyetçilik olgusu* zayıflatılmalı ve toplumsal barış, kardeşlik ön planda tutulmalıdır. Ne var ki yakın zamanda bunun gerçekleşmesi de mümkün görünmemektedir.

Milliyetçilik ve şovenist tutumu zayıflatan ve bu konuda ilk adımı atan Eduard Şevardnadze olmuştur. 1996 yılında Güney Osetya'yı ziyaret ederek bunu gerçekleştirmiştir. Söz konusu ziyarette, savaş ile bu sorunların çözülmeyeceği kanısına varmış olması etken rol oynamıştır. Bu bağlamda Abhazya ve Güney Osetya'ya karşı diplomasi dilini kullanması kendisine yapılan askerî darbenin nedenleri arasında gösterilebilmektedir.

Bu sorun ABD, Rusya, Çin, Fransa ve Almanya bağlamında ortak çözülebilecek bir sorun değildir. Çünkü Rusya, Abhazya ve Güney Osetya sorununun uluslararası alanda fazlaca gündemde olmasını istememektedir. Söz konusu sorun uluslararası alanda gündemde fazla yer kapladığı zaman, Rusya'nın hem ekonomik hem siyasi gücünün zayıflama tehlikesi ortaya çıkacaktır.

Bu yüzden Rusya şu anda Abhazya ve Güney Osetya'nın tanınması konusunda dayatmacı bir rol oynamamaktadır. AB'nin Kosova için uyguladığı

siyasi, sosyal ve ekonomik programları, Rusya, Abhazya ve Güney Osetya için uygulamamaktadır.

16.1.4. Günümüz Gürcistan Devleti'nin, Abhazya ve Güney Osetya sorununa yaklaşım yöntemleri nelerdir?

Abhazlar ve Güney Osetyalılar, Gürcistan ile iyi ilişkiler geliştirmeyi hedeflemişlerdir. Komşu ülke olarak Gürcistan'la olan sorunların barışçıl yollarla çözülmesi noktasında hemfikir olmuşlardır. Nitekim savaşlar döneminde dahi diyalog yolunu seçmişlerdir. Ancak taraflar arasında bugüne kadar herhangi bir konuda mutabakat sağlanamamıştır. Gürcüler, Abhazya ve Güney Osetya'yı alacaklarını ve kendi topraklarına katacaklarını açıkça ifade etmektedirler. Bu bağlamda böyle bir durum savaş yoluyla gerçekleşirse, sonuçlar uluslararası alanda ciddi bir kriz etkisi yaratacaktır.

Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya sorununa Batı politikaları perspektifinde yaklaşmaktadır. Bu yüzden savaş ile Abhazların ve Osetlerin bölgelerini işgal etme hedefini her zaman taşımaktadırlar.

Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığından sonra, Gürcistan'ın bu iki ülkeyi kendi topraklarına katma hedefleri uzak bir ihtimal olarak görülmektedir. Çünkü Saakaşvili bir röportajında *Rusya'dan böyle bir adım beklemediğini* açıkça ifade etmiş ve *Gürcistan açısından Abhazya ve Güney Osetya çözümsüz bir yapıya bürünmüştür* minvalinde açıklamalarda bulunmuştur.

16.1.5. Kuzey ve Güney Osetya birleşebilir mi?

Bu konuda belirleyici temel unsur Rusya'dır ve bu durum Rusya'nın kendi toprakları içerisinde bulunan Kuzey Osetya toprak parçasını gözden çıkarması demektir. Çünkü Rusya'nın yakın çevre doktrinine bakıldığında, kendisine bağımlı küçük devletçiklerin olması ve bu devletlerin Rusya için tehdit unsuru olmamaları yönünde bir politikayla hareket ettiği görülmektedir.

Yakın zamanda Kuzey ve Güney Osetya birleşimi de söz konusu değildir. Kuzey ve Güney Osetinlerin her dönem böyle bir amaçları olmuştur. Nitekim 2007 yılında birleşme söylemi resmî olarak ilk defa Kuzey Osetya Devlet Başkanı tarafından ortaya atılmıştır. Ne var ki böyle bir adım atılmamıştır.

Güney Osetya tarafı ise bağımsızlık statüsünden sonra birleşme düşüncesini ikinci plana atmıştır. Güney Osetinleri yakın zaman içerisinde ataları

Alanlann ismini ÷lkelerine vermek için bir çalışma başlatmışlardır. Güney Osetya'nın ismini "Alanya Cumhuriyeti" olarak değiştirmek istemişlerdir. Herhangi bir sonuca varamadıkları bu süreç hâlâ devam etmektedir.

16.1.6. Sorunun çözüme kavuşturulması taraflar için ne anlama gelmektedir?

Taraflar öncelikle karşılıklı olarak aynı masada herhangi bir büyük devlet olmadan sorunun çözümlü için önerileri konuşmalıdır, bunu başarabilirlerse sorunlarla ilgili ciddi bir adım atmış olacaklardır. Peki, Rusya, ABD ve AB'ye rağmen bu husus gerçekleşebilir mi? Evet gerçekleşebilir, çünkü tarafların kendi kaderlerini tayin etme hakkı uluslararası alanda güvence altına alınmıştır. Buna rağmen büyük devletlerin atacakları adımlar, bu konuda bölgesel çatışmaların tekrar ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya arasındaki sorunların çözümlü Güney Kafkasya için *huzur ve sükûnet ortamının* oluşması anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda bölgesel ekonomik kalkınma ve stratejik ortaklıklar bölgenin konumunu bir cazibe merkezi haline getirebilecektir.

Abhazlar ve Güney Asetinleri, Rusya hegemonyasından ve bağımlılığından kurtulmak için barışçıl yaklaşımlar üzerine çalışmalar yapmaktadırlar. Ancak Gürcüler Batı yanlısı bir politikadan vazgeçebilirler mi? Yahut ABD hegemonyasından kurtulabilirler mi? Peki, ABD, yaptığı ekonomik yatırımların karşılığını almadan bölgeden vazgeçer mi? Bölgesel barış, karşılıklı işbirliği ortamı oluşturulursa bu soruların cevabı net olarak ortaya çıkar. Bütün bunların ortadan kalkması şartı ise karşılıklı tanınma ve hoşgörölü tutuma bağlıdır. Bunlar gerçekleşirse sorunlar minimize edilebilecektir. Ek olarak, tarafların, Rusya ve ABD'nin dış politika tutumlarının kâr-zarar olgusu üzerinden geliştiği konusunda hemfikir olması çözümlü önündeki engellerin kaldırılmasını kolaylaştıracaktır.

Sayılan nedenlerden ötürü taraflar,

- Karşılıklı tanıma yolunu seçmeli,
- Siyasi ve Ekonomik bağlamda ÷lkelerine katkı sağlayacak politikalar geliştirmeli,
- Bölgesel sorunları barışçıl yollarla çözmeli,
- Çevre politikalarında *yumuşak* bir tutum sergilemeli ve
- Stratejik ortaklıklar geliştirilmelidirler.

Bu esaslar üzerine atılacak adımlar, ülkelerin yararına olacaktır. Şayet bunlar gerçekleşmezse, Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya problemi uzun yıllar sürmeye devam edecek, konjonktürel değişimler bu milletleri ya tarih sahnesinden silecek ya da tarihlerini tekrardan yazma zorunluluğunu ortaya çıkartacaktır. Bu bağlamda çözüm herkes tarafından benimsenmelidir. Çünkü taraflara fayda sağlayacak tek çıkış yolu budur.

Barışın anlamı ve getirisi, toplumlar ve ülkeler için huzurlu bir dönem demektir. Karşılıklı ilişkilerin gelişmesi, geçmişteki düşmanlıkların sona ermesi anlamına gelmektedir. İlerleyen zamanlarda ülkeler arasındaki sınırların kaldırılıp bir serbest dolaşım alanının ortaya çıkması dahi düşünülebilecek seviyeye gelebilecektir.

Özetle, Güney Kafkasya karmaşık döngüye sahip bir bölgedir. Burada atılacak olumlu veya olumsuz adımlar siyasi bağlamda çok ciddi etkilere neden olacaktır. Olumlu adımlar bölgeyi huzura kavuşturabilecek, olumsuz adımlar bölgeyi kaosa sürükleyebilecek ve iç çatışmaları artırabilecektir. Bu bağlamda atılacak cesaretli bir adım bölgenin kaderini ve seyrini değiştirebilecektir.

16.2. Genel Değerlendirme

Kafkasya, jeopolitik konum olarak siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel çeşitlilikleri olan, jeostratejik pozisyonu bakımından da önemli bir konjonktürel konuma sahiptir. Bu yüzden tarihten günümüze kadar bölgede din savaşları, taht mücadeleleri, Krallık ve Prenslüklerin kurulmaları ve yıkılmaları, feodalizmin etkileri, etnik yapıların çatışmaları, sınır değişimleri gibi gelişmeler yaşanmıştır.

Kafkasya'yı coğrafi konum olarak "Kuzey" ve "Güney" diye ayırmak, gelişen olayları değerlendirme noktasında sağlıklı sonuçlar elde etmemize yardımcı olacak bir yöntemdir. Çünkü Kuzey-Güney Kafkasya'daki gelişmeler farklı konjunktür ve durumlara sahip olmuştur. Kuzey kısmında problemler yaşanmış fakat egemen güç olarak Rusya bunları bastırmıştır. Gerek savaşarak, gerekse anlaşmalar yaparak buradaki sorunları ortadan kaldırmıştır. Güney kısmında ise bunun tersi bir durum ortaya çıkmıştır. Çünkü burada etnik çatışmalar ve anlaşmazlıklar günümüzde hâlâ devam etmektedir. Buna örnek olarak, Abhazya ve Güney Osetya verilebilir. 2008 yılına kadar statüleri uluslararası alanda belirsizliğini korurken, 2008 yılından sonra bu durum netleşmiştir.

Özellikle Güney Kafkasya sürekli mücadelelerin olduğu, sorunların günümüze kadar geldiği bir bölge olmuştur. Burada Abhaz, Oset ve Kartvellerin

mücadeleleri karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak erken dönemden başlayan süreçler, Çarlık Rusya'sı, SSCB ve günümüz Rusya Federasyonu bağlamında politik ve ideolojik yaklaşımlar üzerine gelişim göstermiştir.

Güney Kafkasya bölgesinde son 100 yıllık tarihî ilişkiler hep savaş döngüleri içerisinde ilerleme kaydetmiştir. Dönemsel olarak kilisenin önceliğinin olması, etnik aidiyete son derece bağlı kalınması, liderlerin değişken politikalar yürütmesi, Rusya'nın bölgesel hâkimiyetini sürdürmesi, ABD'nin ulusal güç ve hâkimiyet alanı olarak bu bölgede bulunması, komşu ülkelerin sınır mücadeleleri vermesi gibi durumlar yaşanmıştır. Bu farklı sorunların ortaya çıkması Rusya, ABD ve AB arasında çıkar çatışmalarına sebep olmuştur.

Sovyetler Birliği sonrası Gürcistan'ı yöneten liderler, Abhazya, Güney Osetya ve Acara Özerk Cumhuriyetleri üzerinde *Irredantizm* (yayılmacı milliyetçilik) politikalarını uygulamışlardır. Bugün de Gürcü politikalarına göre Abhazya ve Güney Osetya *irredantia* (kayıp topraklar) olarak görülmektedir.

Güney Kafkasya'da tarih boyunca siyasi birlik sağlanamamıştır. Farklı krallık ve prensliklerin olması, büyük devletlerin asimilasyon politikasıyla hareket etmesi, hâkimiyet alanında hüküm sürme mücadelelerinin yaşanması gibi politik olaylar siyasi birliğin sağlanması hususunu engellemiştir. Burada günümüze kadar ayakta durmayı başaran etnik ve krallık yapıları, günümüzde devlet statüsüne sahip olmuşlardır.

Abhazya ve Güney Osetya'nın tarihçelerine bakıldığında, bu bölgelerin Prenslikler ve Krallıkların yaşadıkları bölgeler olduğu gözükmektedir. Bu temele sahip yapılarından dolayı günümüze kadar gelmişler ve bağımsız ülke olmayı başarmışlardır.

16.2.1. Genel Değerlendirme: Abhazya ve Güney Osetya

Abhazlar ve Osetinler, tarihî geçmişi olan, köklü Kafkas halklarındandırlar. Bu halklar farklı dönemler içerisinde Krallık, Devlet, Özerklik statülerinden geçmişlerdir. Bugün ise bağımsızlığını kazanmış milletler olmuşlardır.

Kafkas halkları savaşmayı tercih etmezler. Ne var ki savaşmadan zafere ulaşamayacağını, dönemsel yaşanan baskı ve dayatma politikalarıyla daha iyi anlamışlardır. Bu nedenle Abhazlar ve Osetler Kafkasların en savaşçı kavimleri arasında yer almaktadırlar.

Abhazların 11. yüzyılda kurulan Krallıkları 15. yüzyılda yıkılmıştır. Daha sonraki dönemlerde birkaç kez Krallıklarını kurmayı deneseler de büyük devletlerin istilalarına maruz kalmışlardır. Jeopolitik konum olarak önemli bir yere sahiptirler. Abhazya'da Sohum ve Güney Osetya'da Tshinvali her dönem kuşatılmış ve ele geçirilmiştir. Çarlık Rusya'sı yıkıldıktan sonra Abhazlar ve Osetler Sovyetler Birliği kuruluncaya kadar bağımsız bir ülke konumundaydı. 1931 yılında Stalin'in politikaları Abhazların ve Osetlerin statülerinin değişmesine neden olmuştur. Bu halklar Gürcülerin toprakları içerisinde yaşamaya mecbur bırakılmıştır.

1931 yılında Abhazlar ve Osetlerin *Cumhuriyet* olan statüleri *Özerklik* (otonom) statüsüne çevrilmiştir. Sovyetler Birliği dağılınca Abhazlar ve Osetler bir kez daha bağımsızlık için ayağa kalkmış, bunun için Gürcülerle savaşmak zorunda kalmış ve özgürlüklerini savaşarak kazanmışlardır.

Günümüzde bağımsız devletler olmalarına rağmen Abhazya ve Güney Osetya, ABD, AB ve BM gibi devletler ve uluslararası örgütlerin gözünde "Gürcistan'ın toprak parçası" olarak görülmektedirler. Burada asıl soru şudur: *Abhazya ve Güney Osetya devlet olmayı hak ediyorlar mı?* Uluslararası hukuki normlar göz önünde bulundurulduğunda ve ulus-devlet üzerine varlıklarını inşa eden devletlerle kıyaslandığında Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsız devletler olma hakkının olduğu görülmektedir. Çünkü ulus-devlet inşa dönemlerinde uygulanan politikalar ve atılan bağımsızlık adımları diğer topluluklar için ne kadar geçerli ise Abhazlar ve Osetler için de o kadar geçerlidir.

Abhazya ve Güney Osetya 15 yıllık bir ambargo dönemi yaşamışlardır. Coğrafi konum ve tarihsel konjonktürde 19. yüzyılın ortalarındaki Kafkas-Rus savaşları sonucunda sürgünlere maruz kalmışlardır. Ortaçağda en güçlü devlet yapısına sahip olan Abhazlar ve Osetler, Çarlık Rusya'sı ve Sovyetler Birliği dönemlerinde tamamen yok edilme tehlikesine maruz kalmış ve asimilasyon politikalarına mahkûm edilmişlerdir.

Abhazlar, Osetler ve Gürcülerin binlerce yıl beraberlikleri olmuş ve ortak devletler kurmuşlardır. Tarihsel süreç içerisinde Gürcülerin kaybettikleri bağımsızlığı Abhazlar ve Osetinler tekrar onlara hediye etmişlerdir.

Nitekim İran'ın Batı Gürcistan'ı tamamıyla işgal etmesi ve bunun üzerine Gürcülerin Abhaz ve Osetlerden yardım istemesi binlerce yıllık beraberliklerinin en bariz örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Abhazlar ve Osetler ile Gürcülerin siyasi kopukluk dönemi Stalin döneminde ortaya konulan Gürcü milliyetçiliği perspektifinden değerlendirilebilir. Milliyetçilik politikalarının uygulanmadığı ülkelerde ve bölgelerde ayrışma ve çatışma minimum seviyede olmuştur.

Abhazların ve Osetlerin, demografik yapısı, savaşıardan dolayı gerçekleşen göçler sonucunda ciddi oranında etkilenmiştir. Ek olarak, otokton halkın demografik yapısı, Gürcü etnik yapısıyla giderilmeye çalışılmıştır. Bu politikayı özellikle Gürcüler gerçekleştirmişler ve başarılı da olmuşlardır.

Çatışma ve sorunlar bağlamında Abhazya (1991) ve Güney Osetya (1993) savaşlarından sonra Batının çok yönlü politikalar izlemesi, sorunun çözümüne yönelik bir adım atılmadığını göstermektedir.

BM'nin ve Batının güdümünde olan *Sınır Tanımayan Doktorlar* örgütünün 1993 yılından itibaren buradaki çalışmaları, çözümsüzlük noktasında önemli bir etken olmuştur. BM ve AB tarafından eğitim alanında ve sosyal alanda yapılan çalışmalar, aslında 21. yüzyıl konjonktüründe “yanlılaştırma, asimile etme” kurgusu üzerine kurulmuştur. Abhazya ve Güney Osetya toprakları içerisinde, BM ve AB kurumlarına tahsis edilen binalara, Abhazların ve Osetlerin girişlerinin yasak olması, BM'nin ve AB'nin amaçlarının eğitim alanında ve sosyal alanda çalışmalar yapmak olmadığını ortaya koymuştur.

Abhazya ve Güney Osetya bölgesinde bulunan Batı yanlısı uluslararası kurumlar, Gürcüler adına bilgi akışını gerçekleştirmektedirler. BM ve AB kurumları altında istihbarat ağıları kurulmuştur. Ateşkes dönemlerinde ne Abhazlar ne de Osetler herhangi bir adım atabilmişlerdir. Çünkü toplumsal ihtiyaçlar onları buna mecbur bırakmıştır. Savaş sonrası dönemde eğitim politikalarını ve sosyal politikaları geliştirmek adına çalışan her ülkenin çıkarlarına göre ortak bir şekilde hareket etmişlerdir. Bölgedeki “fakirlik” ve “geri kalmışlık” Batının avantaj olarak gördüğü hususlar olmuştur. BM ve AB, bölgede yerli yandaşlar oluşturarak buradaki politik hedeflerini gerçekleştirmek istemişlerdir. Bugün bölgede hâlâ bu çalışmalar sürmektedir. Ek olarak, Abhazlar ve Osetlerin ekonomik ve coğrafi yapılarının ambargo altında olması karşı bir politika geliştirmelerine de engel teşkil etmektedir.

Yukarıda kısa kısa ifade edilen süreçler sonucunda Abhazlar ve Osetlerin toplumsal yapıları kültürel erozyona uğramıştır. Abhazya ve Güney Osetya'da

Yehova şahitlerinin, Evanjelistlerin, Vatikan'ın, Sorosçu vakıfların çalışmaları yapması, bu iki ülkenin konum olarak ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Batılı güçler, Ortadoğu ve Balkanlardan sonra Kafkaslar ve Karadeniz'e olan ilgilerini hiçbir dönem gizlememişlerdir. Avrupa'da, özellikle Bulgaristan ve Romanya'daki askerî üslerin doğuya bakıyor olması bu söylemi güçlendirmektedir. Çünkü her dönem *Rus Komünizmini* bir tehdit olarak algılanmıştır. Batı her dönem içerisinde Güney Kafkasya'nın siyasi kaderiyle oynamıştır. Bunu Gürcistan ve Ukrayna'ya NATO üyeliği teklif edilmesinde de görmek mümkündür.

İngilizlerin bir dönem uzak çevre doktrininde yer alan "böl - yönet (divide et impera)" siyaseti, Batı tarafından bugün savaşçı iklimden çıkarılmış, ekonomik ve psikolojik baskı iklimine çevrilmiştir. Yani suni yöntemlerle, *terörizm* ve *ekonomik tehditlerle* bu politikaları uygulamaya koymuşlardır.

Abhazların ve Osetlerin, küresel güçlerin bölgesel oyunlarını bozduğunu söylemek mümkündür. Ambargolar, ülkelerdeki ekonomik yoksulluk ve terörizm tehditleri bu milletleri bağımsızlık arzusundan hiçbir dönemde vazgeçirememiştir. Rusya, Türkiye ve Gürcistan havzalarında ayakta durmanın mücadelesi içinde olmuşlardır. Ekonomik olarak Rusya'nın yardımlarıyla varlıklarını idame ettirmektedirler. Çünkü Batı devletleri tarafından hâlâ ambargo uygulanmaktadır. Batı için Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığı demek, Karadeniz'deki bir limanı ve Güney Osetya'nın geçiş noktası üzerindeki konumunun avantajlarını Rusya'ya kaptırmak demektir. Batının şu anki politikaları böyle bir durumu ortaya koymuştur.

Bu bağlamda Gürcistan'ı yanına çeken Batılı güçler bölgenin kaderiyle oynamaktadırlar. Abhazya ve Güney Osetya'ya rağmen Gürcistan AB üyesi olamaz. AB Müktesebat kurallarına göre de bu durum yasaya aykırı görünmektedir. Yani Gürcistan önce bölgesel barışı sağlamalıdır. Asırlardır beraber olduğu etnik yapıların varlığını kabul etmelidir. Çünkü böyle bir şey olmadığı takdirde Batının veya Gürcistan'ın atacağı yanlış bir adım bölgeyi ciddi bir kaosa sürükleyecektir. Batı bu bölgedeki politikalarını ciddi olarak gözden geçirmeli ve bölgesel barışa çıkarsız bir şekilde katkı sağlamalıdır. Bugüne kadar böyle bir adım görülmedi, bundan sonra görülür mü? Şu an için bilmek mümkün değildir ama en sağlıklı seçeneğin ne olduğuna dair bir gerçeklik vardır:

Taraflar birbirlerinin jeopolitik konumunu göz önünde bulundurarak politik adımlar atmalıdırlar.

Gürcistan'ın, Abhazya ve Güney Osetya çatışmalarını, Jeopolitik konum üzerinden değerlendirebiliriz. Nitekim jeopolitik konum ve jeostratejik alan teorilerinde, Samuel Huntington'un *Medeniyetler Çatışması* ve Nicholas John Spykman'ın *Kenar-Kuşak Teorileri* tezlerine göre, Avrasya bölgesine bağlı bir alt bileşen olan Kuzey ve Güney Kafkasya'da, günümüzün güçlü devletlerinin küresel ve bölgesel aktörler olarak hareket edecekleri kanısına varılmaktadır. Uluslararası perspektifte Huntington ve Spykman'ın Avrasyayı ele alırken Kafkasya'ya vurgu yapmışlardır. Bundan dolayı özellikle Güney Kafkasya'nın siyasi geleceği *güç ilişkileri* ve *çatışmacı yaklaşım* perspektifinde şekil almaya devam edecektir.

17.KAYNAKÇA

- Açugba, T. (2015). *Kronolojik Abhazyaya Tarihi* (1. b.). (C. Oktay, Çev.) İstanbul: Yeni Anadolu Yayıncılık.
- Arı, T. (2011). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika* (9. b.). Bursa: Mkm Yayıncılık.
- Baba, A., Bağ, B., & Özveri, A. (2012). *Her Yönüyle Abhazyaya*. İstanbul: Kafkas Dernekleri Fedarasyonu Yayınları.
- Busdachin, M. (2009). Uluslararası Sistemde Abhazyaya'nın Yeri ve Konumu. *Abhazyaya'nın Bağımsızlığı ve Kafkasya'nın Geleceği* (s. 13). İstanbul: CSA Global Publishing.
- Cicioğlu, F., Saran, M., & Babakuş, S. (2012). Abhazyaya Cumhuriyeti'nin Yasal Statüsünün Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi. H. Çomak, A. Ercan, & B. Ercan (Dü) içinde, *Uluslararası Kafkasya Kongresi Bildiriler Kitabı* (s. 499-508). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları.
- Colarusso, J. (2010). *Independence of Abkhazia and Prospects for the Caucasus*. İstanbul: CSA Global Publishing.
- Cornell, S. (2003). *Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in the Caucasus*. London: Routledge.
- Çelikpala, M. (2012). Bağımsız Gürcistan'ın 20 Yılı: Başarısız Devlet Demokratik Model Ülke mi? M. Aydın (Dü.) içinde, *Kafkaslar Değişim Dönüşüm* (s. 65-111). Ankara: Nobel Yayınları.
- Çünatıko, M., & İzzet, Y. (2009). *Kafkasya Tarihi* (2. b.). Ankara: Kaf - Dav Yayınları.
- Derluguian, G. M. (1999). The Tale of Two Resorts: Abkhazia and Ajara before and since the Soviet Collapse. B. Crawford, & R. Lipschutz (Dü) içinde, *The Myth of "Ethnic Conflict": Politics, Economics, and "Cultural" Violence*. California: Univ of California Intl.
- Kasım, K. (2009). *Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya*. Ankara: Usak Yayınları.
- Konak, Y. (2017). *Osetya ve Asetinler* (1. b.). İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık.

- Mueller, D. (1998). Demography. G. Hewitt (Dü.) içinde, *The Abkhazians* (s. 235-236). New York: St. Martin's Press.
- Sımsım, S. (2016). *19 ve 20. Yüzyıl Abazaların Politik Tarihi (1770-1993)* (1. b.). İstanbul: Apra Yayıncılık.
- Sımsım, S. (2018). *Başka Bir Vatanımız Yok (Abhazya'nın Özgürlük Savaşı (1992-1993))* (1. b.). İstanbul: Apra Yayıncılık.
- Stanislav, L. (2014). *İlk Çağlardan Günümüze Abhazya Tarihi*, İstanbul: CSA Yayın Ajansı.
- Timur, A. (2015). *Kronolojik Abhazya Tarihi*. (C. Oktay, Çev.) İstanbul: Yeni Anadolu Yayıncılık.
- Voronov, Y. N., & Florenski, P. V. (2002). *Abhazya'nın Beyaz Kitabı 1992 -1993 Belgeler, Materyaller, Tanıklıklar*. (B. Behman, K. Yükseler, & M. Papşu, Çev.) Ankara: Kafkas Derneği.
- Yalçınkaya, A. (2006). *Kafkasya'da Siyasi Gelişmeler: Etnik Düğümden Küresel Kördüğümüne*. Ankara: Lalezar Kitabevi.
- Yapıcı, U. (2004). *Küresel Süreç ve Türk Dış Politikasında Yeni Açılımlar Orta Asya ve Kafkasya*. İstanbul: Otopsi Yayıncılık.
- Yücekök, A. (1983). *Din ve Siyaset* (3 b.). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Zverev, A. (1996). Ethnic Conflicts in the Caucasus 1988-1994. B. Coppieters (Dü.) içinde, *Contested Borders in the Caucasus*, (s. 29-63). Brussels,: Vubpress.

DERGİ MAKALELERİ

- Ateş, E. (2017). Kraliçe Tamara (Tamar) Devri (1184-1213) Gürcü Dış Politikası ve Bölgedeki Yansımaları. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXXII(2), 363-390.
- Çelikpala, M. (2012). Başarısız Devlet- Demokratik Model Ülke Sarmalında Gürcistan'ın 20 Yılı. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Dergisi*, 7(14), 1-35.
- Demirağ, Y. (2005). Bağımsızlıktan Kadife Devrime Türkiye-Gürcistan İlişkileri. *Uluslararası İlişkiler*, 2(7), 130.

Geghidze, A. (2004). Georgia's Vulnerabilities and the Ajaria Crisis. *Insight Turkey*, 6(2), 65-73.

Hewitt, B. G. (1993). Abkhazia: A Problem of Identity and Ownership. *Central Asian Survey*, 12(3), 267-323.

WEB SİTELERİ

Arsava, A. F. (2009, Ocak 01). *Güney Osetya, Abhazya ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneklerinde Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkının Değerlendirilmesi*. Mart 26, 2019 tarihinde <https://heinonline.org>:
<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/rinlp5&div=12&id=&page=> adresinden alındı

Aslan, C. (2017, Nisan). *Türk- Rus- Gürcü İlişkilerinin Merkezindeki Ülke-Abhazya*. Mart 23, 2019 tarihinde <https://docplayer.biz.tr>: <https://docplayer.biz.tr/36071640-Turk-rus-gurcu-iliskilerinin-merkezindeki-ulke-abhazya-a-country-in-center-of-relations-between-turkish-russian-georgian-abkhazia.html> adresinden alındı

Aydın, M. (2016). *ABAZALAR*. 16 Mart, 2019 tarihinde islamansiklopedisi.org.tr:
<https://islamansiklopedisi.org.tr/abazalar> adresinden alındı

Aydın, R. (2005, Mart 23). *Yakın Tarihi ve Bugünü ile Gürcistan*. Şubat 2, 2019 tarihinde <http://www.gdd.org.tr>. adresinden alındı

Cura, A., & Kachkachisvili, D. (2018, Ocak 10). *En Genç Devlet Başkanlığından Pasaportsuzluğa Saakaşvili*. Mart 26, 2019 tarihinde <https://www.aa.com.tr>:
<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/en-genc-devlet-baskanligindan-pasaportsuzluga-saakasvili/1027138> adresinden alındı

Diplomatik Gözlem. (2004). *Güney Osetya'da Neler Oluyor?* Şubat 2, 2019 tarihinde <http://diplomatikgozlem.com>:
http://diplomatikgozlem.com/_haber/guney-osetya-da-neler-oluyor?page=0 adresinden alındı

- Gürcistan Dostluk Derneği. (2019, Mart 22). *Gürcüler*. Mart 22, 2019 tarihinde <http://www.gdd.org.tr>: <http://www.gdd.org.tr/yazi-Gurculer> adresinden alındı.
- İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi. (2019, Ocak 15). *Acara Özerk Cumhuriyeti*. <https://insamer.com/tr>: https://insamer.com/tr/acara_1099.html adresinden alındı
- Margolis, E. (2003, Aralık 8). *Şevardnazenin Hatası: Sam Amcaya Karşı Geldi*. Nisan 23, 2019 tarihinde <https://bianet.org>: <https://bianet.org/bianet/siyaset/27171-sevardnazenin-hatasi-sam-amcaya-karsi-geldi> adresinden alındı
- Özbay, F. (2008, Haziran 25). *Tarihsel Süreç İçerisinde Güney Osetya Sorunu*. Şubat 14, 2019 tarihinde <http://www.bilgesam.org>: <http://www.bilgesam.org/incele/999/-tarihsel-surec-icerisinde-guney-osetya-sorunu/#.XQrLh9Iza1s> adresinden alındı
- Sancar, N. (2016, Ağustos 12). *Bir Amerikan Müdahalesi: "Renkli Devrimler"*. Mart 25, 2019 tarihinde <https://www.ozgurlukdunyasi.org>: <https://www.ozgurlukdunyasi.org/arsiv/37-sayi-215/315-bir-amerikan-mudahalesi-qrenkli-evrimlerq> adresinden alındı
- Şöhret, M. (2012, Nisan 27). *Uluslararası Hukukta Diplomatik Tanınma: Güney Osetya ve Abhazya'nın Mevcut Statüsü*. Mart 25, 2019 tarihinde <https://www.academia.edu>: https://www.academia.edu/34338521/ULUSLARARASI_HUKUK_TA_D%C4%B0PLOMAT%C4%B0K_TANINMA_G%C3%9CNEY_OSETYA_VE_ABHAZYANIN_MEVCUT_STAT%C3%9CS%C3%9C adresinden alındı
- Taymaz, E. (2009, Ağustos 22). *Bağımsızlıktan Sonra Abhazya ve Güney Osetya'yı Anlamak*. Şubat 24, 2019 tarihinde <https://bianet.org>: <https://m.bianet.org/biamag/diger/116576-bagimsizliktan-sonra-abhazya-ve-guney-osetya-yi-anlamak> adresinden alındı
- Türkçe Bilgi. (2019, Ocak 5). *Acaristan*. <https://www.turkcebilgi.com>: <https://www.turkcebilgi.com/acaristan> adresinden alındı

18.EKLER

18.1. EK-3 Yüz Yüze Görüşmeler (Röportaj Şeklinde) ve Yazılı Sorular

18.1.1. ABHAZYA TÜRKİYE YETKİLİ TEMSİLCİSİ SAYIN VADİM HARAZİYA İLE YAPILAN RÖPORTAJ

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın temsilci kendinizi tanıtır mısınız? Türkiye'ye ne zaman geldiniz? Kısaca biyografinize dair bilgilerden bahsedebilir misiniz?

Vadim HARAZİYA: İlk önce size *hoş geldiniz* demek istiyorum. Sizlere başarılar diliyorum. Tez başlığınızı söylediğinizde çok memnun oldum. Türkiyeli bir vatandaş olarak böyle bir konuyla ilgilenmeniz ülkem ve şahsım adına mutluluk verici bir durumdur. Bizim ülkelerimizin birbirine olan komşuluğu Karadeniz üzerinden bulunmaktadır. Yani kara parçası komşuluğu değil, deniz sınırı komşuluğumuz bulunmaktadır. Tarihî geçmiş olarak her zaman iç içe yaşamış bir toplumuz, bunun mutluluğunu yaşıyoruz. Umarım sizin çalışmanız Türkiye içerisinde bizi tanımayan ve bilmeyen herkese bir yol ışığı olur.

Ben Vadim HARAZİYA. 1962 yılında Abhazya'da dünyaya geldim. Eğitim hayatım Abhazya'da geçti. Üniversite'yi Abhazya'nın başkenti Sohum'da okudum.

Daha sonra devletin değişik kurumlarında görevler aldım. Temsilci olmadan önce Abhazyaya Cumhurbaşkanını Sayın Raul Hacımba tarafından *Geri Dönüş Devlet Bakanı* olarak görev yaptım. Daha sonra Abhazyaya Türkiye Tam Yetkili Temsilcisi olarak görevlendirildim. Şu anda görevime devam etmekteyim.

Seyfullah GİRİŞEN: Teşekkür ederim. Sayın Temsilci, erken dönem, Çarlık Rusya'sı dönemi, SSCB dönemi ve Rusya Federasyonu dönemi Abhazyaya'sının tarihçelerini kısaca özetler misiniz?

Vadim HARAZİYA: Bildiğiniz üzere Tanrı dünyayı yaratmıştır. Yarattığı günden günümüze kadar Abhaz halkı kendi anavatanları olan Abhazyaya'da yaşamıştır. İnsanlık tarihinin başlangıcından beridir Abhazyaya bulunmaktadır. Abhazyaya'ya gittiğinizde Milattan Önce birçok yerleşim yerini göreceksiniz.

Abhazyaya tarih boyunca devlet sistemleri üzerine yaşamıştır. Krallık ile başlayıp günümüzde Cumhuriyet olan bir vatan olmuştur.

Son 100 yıllık süreçten bahsederek, Abhazyaya, 1917 yılında SSCB kurulduğunda bağımsız bir ülkeydi. 1921 yılında SSCB'nin çevre krallık ve devletlerini kendilerine bağlamasıyla, 1921 yılında Abhazyaya'da bağımsız bir ülke olarak bu birliğe katılmıştır. 1931 yılında Stalinist politikaların baskın gelmesi sonucunda Abhazyaya'mızın Cumhuriyet statüsü kaldırılmıştır. Daha sonra Abhazyaya Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetine dönüştürülmüştür Aynı sorunları Acaristan ve Güney Osetya da yaşamıştır.

Bildiğiniz üzere tarih sayfalarında Kafkasyaya savaşları vardır. Bu savaşlardan dolayı bölgenin nüfus yapısı tamamen göç ettirmek zorunda kalmıştır. Ülkemizin dışında yaşayan bizim tespit ettiğimiz 7.5- 8 milyon insan vardır. Şimdi bunları ülkelere geri dönmeleri için davet ediyoruz. Fakat yaşanan travmalar uzun süre sürecek gibi görünüyor. Bunlara rağmen elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz.

Geçmişte her dönem darbeler yemişiz ama küllerimizden tekrar doğmuşuz, bundan sonrada varlığımızı devam ettirmek istiyoruz. Bütün mücadelemiz bu yöndedir. Çünkü bölgemizde çok milletler asimile oldu. Hatta birçok tarihî olan krallıklar vardı fakat bugün anılmıyorlar. Nedeni ise asimilasyona uğramış olmalarıdır. Bunu devam ettirmek istiyorum. Ancak sorularınız içerisinde cevaplarsam daha açıklayıcı olur diye düşünüyorum.

Seyfullah GİRİŞEN: Peki, Sayın HARAZİYA. Abhazyaya'yı Rusya ve Gürcistan bağlamında değerlendirmekteyiz. Bu yanlış bir yaklaşım mıdır?

Yani sürekli bu iki ülkenin karşılıklı antlaşmaları ve dönemsel çatışmalardan dolayı sürekli devlet sistemleri değişmiştir. Rusya ve Gürcistan'ın bu politikalarını nasıl değerlendirirsiniz? 1992-1993 yılında 13 aylık bir savaş sürecine değinir misiniz? Bu dönemde orada mıydınız? Kırılma ânı olarak gördüğünüz bir şey var mı?

Vadim HARAZİYA; İlk sorunuza şöyle cevap vereyim: Bahsettiğiniz ülkelerle sınır komşusu olmuşuz. Coğrafi konumdan dolayı bazı gelişmeler yaşanmıştır. Bu doğru bir yaklaşımdır. Fakat Rusya ve Gürcistan halkı olarak değil, sınır komşuları olarak çok ciddi sıkıntılar yaşadık. Ama şunu anladık ki, savaşmadan hiçbir zaman özgürlüğünüzü alamazsınız. Bunu söylerken savaşı seviyoruz anlamı çıkarmayın, lütfen. Savaşmayı sevmiyoruz. Bütün halklarla barış içerisinde yaşamak istiyoruz.

Ama özgürlüğümüzü almak isteyenlere karşı savaşılması gerekiyorsa kaçınmayız. Çünkü özgürlüğümüz ve vatanımız için yaşıyoruz.

Abhazya yönetimleri her dönem barışçı politikalar yürütmüştür. Bakınız, Sovyetler Birliği döneminde 1988 yılında Gürcistan'da bir toplantı yapıldı. Bu dönemde Abhazya'nın, Güney Osetya'nın ve Acaristan Cumhuriyetlerinin bağımsızlıkları konuşulmuştur. İlk sıcak çatışmalar 1987 yılında Abhazya ve Gürcüler arasında olmuştur. Fakat o dönem içerisinde Gürcistan içerisinde problemler olduğundan fazla sürmemiştir.

Sovyetler yıkılınca Gamsahurdia başa gelmiştir. Geldiği gibi ilk iş olarak Abhazya'ya saldırmıştır. 14 Ağustos 1992 yılında savaş başlamıştır. Savaş esnasında oradaydım. Tam yaz sezonuydu, turistler vardı, sahillerimiz kalabalıktı, insanlar çocuklarıyla dinlenirken Gürcüler saldırdılar. Bizim silahlarımız yoktu. Gücümüz de yoktu. Sayın Ardzınba, Gürcülerle oturup statülerinin konuşulması gerektiğini, diplomasi yoluyla sorunları çözmemiz gerektiğini defalarca belirtmiştir. Fakat Gürcüler olumlu hiçbir cevap vermemişlerdir.

13 aylık savaş sürecinde dünyanın birçok ülkesinden Abhazlar ülkelerine gelip savunmaya katıldılar. Bakın o savaşın çok anlamlı özellikleri bulunmaktadır. Sadece Abhazlar savaşmadılar. Kabardeyler, Karaçaylılar, İnguşlar, Çeçenler bizlerle beraber Gürcülere karşı savaşmışlardır. Hatta birçok etnik yapıda olan kardeşlerimiz gelip orada ülkemizin savunma savaşına katıldılar. Diğer nokta ise orada her dine mensup insanlar vardı. Örneğin Şamil Basayev gibi Müslüman bir komutan Abhazlar için savaşmıştır. Hatta organizelerde yer almıştır. Hıristiyan, Müslüman olanların tarihte aynı cephede beraberce savaştığı tek cephe sanırım Abhazya'dır. Böyle dersek yanlış olmaz.

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın Temsilci dünyanın her yerinden ülkelerini savunan Abhazlar geldi dediniz. Türkiye'den de katılanlar oldu mu? Ayrıca bu dönemde Türkiye Cumhuriyetinin yaklaşımı nasıl oldu? Bu savaş Gürcülerin oraları tek tipleştirme politikasıyla eşdeğer mi? Rusya'nın Abhazya politikaları neden sürekli değişmektedir?

Vadim HARAZİYA; Tabii ki. Türkiye'den hiç Abhazya'yı görmemiş, burada doğmuş olan Abhazlar gitmiştir. Kendi vatanlarını korumak ve savunmak için savaşmış şehit düşenler olmuştur. Özellikle Türkiye'deki Abhazların katkısı unutulacak cinsten değildir. 1993 yılındaki savaşta Gürcüler Sovyetler Birliğinin silahlarını aldılar. Bunları bize karşı kullandılar. Savaşı Abhazlar kazandı.

Yeltsin döneminde bu savaşı kazanmamızdan dolayı ekonomik ambargolara maruz kaldık. Sınırlarımızı kapattılar. 5 sene boyunca emekli olmayanlar ne gelebiliyordu ne çıkabiliyordu. Bizde emeklilik 60 yaşında olur. Yani 60 yaşından önce kimse sınırı geçemiyordu. Ülkemizin, Rusya'nın Soçi kentiyle ve Gürcistan ile sınırları bulunmaktadır. O dönemde her iki taraf ambargo uygulamıştır. Türkiye Cumhuriyeti açıkça destek vermemiştir. Ama Kızılay insani yardım noktasında çok yardımcı olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti o dönemde sınırları kapatmamıştır. Gemi seyahatlerine karşı çıkmamıştır. Biz zaten Türkiye Cumhuriyeti'ne bizim için politik dengelerinizi bozun demiyoruz. Böyle bir hakkımız da yok. Onlara saygı duyuyoruz. Sadece ricamız tek taraflı bazı durumlara yaklaşılmamasıdır. Türkiye Cumhuriyeti NATO üyesi olmasına rağmen hiçbir zaman bizlere zorluk çıkarmadılar.

Gürcüler her zaman Rus liderlerle iyi ilişkiler içerisinde olmuşlardır. Son dönemleri çıkarmak gerekir. Rusya'nın sürekli politika değiştirmesi, liderlerin politikalarından dolayı gelişmiştir. Yeltsin, Batı ile iyi ilişkiler kurmak için Abhazya'nın Gürcü topraklarına katılmasını istiyordu. Bu yüzden Gürcülerden yana tavır alıyordu. Tek tipleştirme konusuna gelince kesinlikle bu her dönem uygulanmıştır. Bakın size nüfus verilerimizi göstersem neden dalgalanma olmuş dersiniz. Çünkü Gürcüler her saldırdığında ve ülkemizi aldığında bizleri dağıtmışlardır.

Seyfullah GİRİŞEN: Uluslararası alanda kendinizi ifade edebiliyor musunuz? Gürcistan yönetimine gelen liderlere baktığımızda neler görüyorsunuz?

Vadim HARAZİYA: (Acı bir tebessüm ifadesiyle) Maalesef. Ama eskisinden daha iyiyiz diyebiliriz. Sonuçta küçük bir ülkeyiz. Bizi tanımadıkları için uluslararası alanda pek görüşmeler yapamıyoruz. Ama biz kendimiz o ülkelerin topluluklarına anlatıyoruz. Sempozyumlar düzenliyoruz. Toplantılar düzenliyoruz. Onlara soruyoruz: Siz bizim yerimizde olsaydınız ne yapardınız?

Seyfullah GİRİŞEN: Ne dediler, Peki?

Vadim HARAZİYA: Genel olarak bizleri haklı görmekte dirler. Ama sanırım bizim ciddi yeraltı kaynaklarımız olmadığı için devletler mesafeli yaklaşıyor. Bir gün yeraltı kaynaklarımız ile ilgili büyük bir buluş olursa belki fikirlerini değiştirirler. Ama biz karşılıksız çıkar ilişkisi olmayan mazlum bir millet olan Abhazları anlamalarını bekliyoruz.

Her dönem başa gelen başkanların ilk işi Abhazya ve Güney Osetya'ya saldırmak olmuştur. Hâlâ da aynı tutum içerisinde dirler. Umarım değişirler.

Türkiye Cumhuriyeti'nin bizi tanımmasını ve anlamasını bekliyoruz. Eskisi gibi turizm alanında işbirliğinde bizlere katkı sunabilirler. Bizlerin de turizm konusunda Türkiye'ye katkılarımız olur. Umarım yakın zamanda gerçekleşir.

Seyfullah GİRİŞEN: Peki, Sayın Temsilci Abhazya ve Güney Osetya'nın Jeopolitik dengelere etkisi nelerdir?

Vadim HARAZİYA: Burada Oset kardeşlerimizin durumundan başlamak istiyorum. Birkaç gün önce bizim burada kardeş halklarımızdan Oset misafirlerimiz vardı. Güney Osetya Dışişleri Bakanı Türkiye'yi ziyaret etti. Burada resmî devlet olarak tanınmadığı için Alan Vakfı'nı ziyaret ettiler. Bu bağlamda onlar da kendilerini bunlar üzerinden ifade etmeye çalışıyorlar. Coğrafi konum olarak gerçekten sıkıntılı bir durumları vardır. Dünyaya çıkışları noktasında, örneğin, Güneyde sınırlarında Gürcüler burada herhangi bir geçişin olmasına engel olmaktadır. Bu halk o bölgede kaderine terk edilmiştir. Son dönemlerde Güney Osetya'da alt yapı çalışmaları başladı. Ama onlar da bunların üstesinden gelecektir inanıyorum.

Abhazya'mızın bu konuda biraz durumu farklıdır. Coğrafi konum olarak Gürcülere mecbur değiliz. Ama onlarla ilişkilerimiz de olsun ve gelişsin isteriz. Sonuçta yıllarca savaştık, hiçbir tarafa bir katkı olmadı. Her taraf zarar gördü. Ekonomik olarak gelişim göstermek istiyoruz. Bu bağlamda önce kendimizi tanıtmayı, anlatmayı istiyoruz. Onun için çalışmalar yapıyoruz. Coğrafi konumumuzun değerini biliyoruz. Fakat büyük devletler bizlere karşı hâlâ bir ambargo içerisinde. Umuyorum bunlar da değişir.

Jeopolitik dengelere gelince, Abhazya ve Güney Osetya önemli ticaret merkezi yolları üzerindedir. Bunun için buralardaki savaşlar bölgeyi etkilemiştir. Fakat barış olduğunda gerçekten bölge gelişim noktasında ilerleme göstermiştir.

Seyfullah GİRİŞEN: ABD'nin Abhazya ve Güney Osetya'ya bakış açısı nedir? Uluslararası örgütler Abhazya ve Güney Osetya konusunda ne tür çalışmaları bulunmaktadır?

Vadim HARAZİYA: ABD, Gürcistan'ın politikalarını açıkça desteklemektedir. Abhazlar ve Osetlerin kaderi aynıdır. Birine uygulanan politika bir başkası için de aynı şekilde uygulanıyor; arada bir fark yoktur. Uluslararası örgütlerde bu, devlete bağlıdır.

BM ve AB, ABD'nin politikalarına hizmet etmektedirler. Bu yüzden ABD ne derse bu kurumlar da öyle bakmaktadır. Bizleri Gürcistan'ın toprak parçası olarak görmeye devam ediyorlar. Bizi dünyada 8 ülke tanıyor. Biz kendimizi ifade etmeye çalışacağız. Bütün uluslararası örgütlerde fırsat verildikçe kendimizi anlatacağız. Sonuçta bağımsız bir ülkeyiz ve dünya ile iyi ilişkilerimiz olsun isteriz.

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın Temsilci 8 Ülke tanıyor demiştiniz. Bunun içerisinde Türkiye bulunmamaktadır. Bunu nasıl değerlendirirsiniz?

Vadim HARAZİYA: Türkiye'ye yaklaşık 10 yıldır gelip gidiyorum. Son iki dönemdir burada görevimi yürütüyorum. Gerçekten memnuniyet verici birkaç durumdan bahsetmek istiyorum. Türkiye halkları burada yaşayan etnik topluluklara çok büyük değer vermektedirler. Burada etnik kültürler kendi çalışmalarını rahatlıkla gerçekleştirebiliyorlar. Bu önemlidir. Hatta Kafkas halklarının kendi kültürlerini ve özelliklerini kurtarma ve koruma noktasında destek vermektedirler. Mesela bizim Abhaz Kültür Dernek Federasyonumuz var. 15 dernekle hareket eden bir federasyonumuz ve bunların Türkiye Cumhuriyeti ile iyi ilişkilerin gelişmelerine çok büyük katkıları olmuştur. Bizler için bunlar önemlidir.

Bizim Türkiye Cumhuriyeti'ni dış politikada zor duruma sokma gibi bir derdimiz yoktur. Hemen bizi tanısanlar politikalarına zarar versinler de demiyoruz.

Ama bizi göz ardı etmelerini istemiyoruz. Sonuçta 150 yıllık bir halkların kardeşliği mevcut ve Kafkas halklarının çoğu buralarda yaşamaktadır. Umarız Türkiye bizi tanır. Biz elimizden geleni yapacağız. 53 ülkede vatandaşlarımız var. Türkiye'de 500 bin kişiden fazla Abhaz var.

Bizim iki ülke arasındaki yaşayan, Abhazya'da yaşayan ve Türkiye'de yaşayan soydaşlarımız kardeşlerimiz arasında bir bağlantı kurmak amacıyla, bir köprü kurmak amacıyla burada görevimizi gerçekleştiriyoruz. Abhazya'dan buraya öğretmenler dil öğrenme konusunda gönderildi. Sonra folklor anlamında milli halk folkloru öğretme konusunda vakıflarla işbirliği yapıyoruz. Aynı zamanda Türkiye'nin kültürlerini de öğreniyoruz. Bu bizi mutlu ediyor.

Bizim buralarla gönül bağımız 200 yıldan fazladır. Aynı zamanda aynı sülaleden olduğumuz kardeşlerimiz ve soydaşlarımız vardır. Bundan dolayı Türkiye bizim ikinci vatanımızdır. Yakın zamanda umarım Abhazya konusunda gelişmeler olur, diye umut ediyorum.

Seyfullah GİRİŞEN; Ne gibi gelişmeler?

Vadim HARAZİYA: Daha önce buralardan fazla kimseler gelmiyordu. Ama son dönemlerde Türkiye'den ziyaretçilerimizin sayısı artmıştır. Çünkü siz kendinizi ne kadar tanıtırmanız o kadar gelişme gösterirsiniz. Bu yüzden çok daha iyi çalışmamız gerektiğine inanıyorum.

Bu arada sizi Abhazya'ya davet ediyorum. Tez araştırma konunuzu geliştirmek için farklı ve değişik alanlarda fikir sahibi olabilirsiniz. Sizleri orada karşılamak bizler için memnuniyet verici bir durum olur. Çünkü oralarda yaşanan her şeyi gözlemlenizi görmeyi isteriz. Canlı olarak görmek gerçekten çok farklıdır.

Seyfullah GİRİŞEN; Nazik davetiniz için teşekkür ederim. Umarım bir gün oraları görmek nasip olur. Peki, Sayın Temsilci Geri Dönüşüm Bakanlığı'ndan söz etmişsiniz biyografinizin içerisinde, Abhaz vatandaşlar için ne tür uygulamalarınız var?

Vadim HARAZİYA: Abhazya anayasasına göre dünyada nerede olursanız olun, köken olarak Abhaz iseniz vatandaşlığı hemen veriyoruz. Çünkü bunlar bir dönem savaş yüzünden buralardan gitmişlerdir. Bizim kendi yapımızı korumak için milletimize ihtiyacımız vardır. Örneğin geçen gün 33 -34 kişilik bir grup Ürdün'den geldiler. Bu grup Abhazya'yı vatanlarını ziyaret edenlerdi. Bazıları ilk defa göreceklerini söylemişlerdi. Bunlar önemli şeylerdir. Buradan da çağrımızdır.

Abhazy kökenli olup ulaşamadığımız binlerce insan vardır. Onlara ülkelerini ve topraklarını ziyaret etmelerini tavsiye ediyoruz.

Seyfullah GİRİŞEN: Son olarak, Sayın Temsilci Abhazy sorununun çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir? Savaş döneminde unutmadığınız bir anınız var mı?

Vadim HARAZİYA: İlk isteğimiz dünya ülkelerinin ambargolarını kaldırmalarını istiyoruz. Biz herkesle iyi ilişkiler geliştirmek istiyoruz. Abhazy tarihî geçmişi olan bir ülkedir. Burada yüz millete yakın insanlar yaşamaktadır. İnsan olarak farklı etnik kökenlere ve dinlere sahip olabiliriz. Ama saygı ve sevgi çerçevesi içerisinde yaşayabiliriz. Dünya hepimize yeter. Çünkü Tanrı yeterince büyük yaratmıştır.

Dünyada yer altı su kaynaklarında birinci sıradayız. SSCB döneminde Turizm noktasında birinci sıradaydık, bunu yine gerçekleştireceğiz.

Kesinlikle bizi dünya tanısın diye bir hedefimiz var. Biz buraları savaşla kazandık, bizi tanımasalar da olur anlayışıyla hareket etmiyoruz. Edebiyat alanında tanınmış dünyaca ünlü sanatçılarımız var. 80 dille çevrilmiş tarihimiz var. Çok eski dillerden birisi bizim ana dilimiz; Abhazcadır. Kültür olarak hâlâ özelliklerimizi taşıyoruz. Kısacası sonradan buralara gelmedik. Otokton bir milletiz, buralarda hep vardık, var olduk ve olmaya da devam edeceğiz.

Dünya milletleri içerisinde herkesin birbiriyle muhakkak bir bağı vardır. Bakınız benim çocuğumda Türk kanı var. Çünkü eşim Türk kökenlidir. Gürcülerle binlerce yıllık hukukumuz olmuş. Biz kin ve nefretle yaklaşmıyoruz. Bilirsiniz Kafkasya'da kan davası önemlidir. Hatta önem arz etmektedir. Ama biz bunu bir kan davası olarak görmüyoruz. Toplumların kendi haklarını savunması ve istedikleri gibi yaşamasından daha doğal bir şey yoktur. Biz de bunu yaşamak istiyoruz.

Savaş ile ilgili çok anım var. Fakat burada birini anlatmak diğerlerine saygısızlık olur. Fakat şunu söyleyeyim size: Abhazy'da savaş döneminde dokunulmayan aile yoktur. Bazılarının 4 çocuğu şehit olmuştur. Bazıları esir düşmüş, nerededirler bilinmiyor. Ölmüşler mi kalmışlar mı? Bihaber yaşıyorlar.

Biyografimde anlattığım üzere savaş döneminde Abhazy'daydım. Savaş içerisinde bulundum ve kardeşlerimle beraber savaşa katıldım. Bu dönem içerisinde bir helikopter köy içerisinde mahsur kalmış hamile kadınları ve çocukları tahliye etmeye çalışırken düşürüldü. 86 kişi hayatını kaybetti. Acılar unutulmuyor. Unutulmaz. Bakın bizim kültürümüzde yas nasıl tutulur. Bizim bugün hâlâ

kadınlarımız, kardeşlerimiz siyah elbiseler giyerler. Başka renk elbise giymezler kolay kolay, bu bizim yas tutma simgemizdir.

Bizim öyle bayanlarımız, annelerimiz ve kız kardeşlerimiz var ki 25 senedir hâlâ yas tutuyorlar. Tanrı gerçekten bütün milletleri korusun istiyoruz. Bunun için dua ediyoruz. Savaş tekrar edilmesin ve barış olsun istiyoruz.

Seyfullah GİRİŞEN: Umuyoruz. Savaşlar dünya üzerinde bitsin. Peki, Sayın Temsilci Yeni Gürcistan Türkiye Elçisi göreve geldi. Ziyaret ettiniz mi?

Vadim HARAZİYA: Şuan diplomatik ilişkilerimiz bulunmamaktadır. O yüzden böyle bir adım atmadım. Fakat size ilginç bir şey söyleyeyim. Şu anki Gürcü büyükelçisinin annesi Abhaz kökenlidir. Akrabalarının çoğunluğu Abhazya'da yaşıyor. Bu yüzden diyorum tarihimiz iç içe ve birbirimizi karşılıklı olarak kabul etmeliyiz.

Bakın, Gürcistan konusunda hâlâ görüşmelerimiz var. Uluslararası alanda masada bir madde duruyor. Saldırmazlık Antlaşması, Gürcüler bunu hâlâ imzalamamışlardır. Neden bu maddeyi imzalamıyorlar ki? Bir yaptırım maddesi değildir. Normal diyaloglar ile karşılıklı iki ülke olarak diplomasiye yönelmemiz gerekiyor. Bundan sonra iki ülke ilişkileri üzerine çözümler üretmeliyiz. Bundan başka çözüm yolumuz yoktur.

Seyfullah GİRİŞEN: Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya arasındaki sorunların çözümü dileriz barış yoluyla çözümler ve bölgeye huzur getirir. Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Misafirperverliğiniz için de ayrıca müteşekkirim.

Vadim HARAZİYA: Ne demek, biz çok teşekkür ederiz. Çalışmalarınızda başarılar dileriz. Çalışmanın objektif olacağına inanıyoruz. Karşılıklı suçlamalar yerine çözüme odaklanmak istiyoruz. Bu yüzden Abhazların meşhur sabah duasıyla bitirmek istiyorum: "TANRI BÜTÜN DÜNYA ULUSLARINI ÖZGÜR VE MUTLU KILSIN, FAKAT ABHAZYA'YI DA UNUTMASIN!" diyoruz.

18.1.2. GÜNEY OSETYA TÜRKİYE TAM TEMSİLCİSİ SAYIN REMZİ YILDIRIM İLE YAPILAN RÖPORTAJ

Seyfullah GİRİŞEN; Sayın temsilci kendinizi tanıtır mısınız? Türkiye'ye ne zaman geldiniz? Kısaca biyografinize dair bilgilerden bahseder misiniz?

Remzi YILDIRIM: Kendimi tanıtmadan önce Abhazyaya ve Güney Osetya olayının gündeme getirilmesi ve bir tez olarak yazılması bizim açımızdan mutluluk verici bir adımdır. Bundan dolayı sizi kutluyorum. Şahsım ve milletim adına da teşekkür ediyorum.

Tanıtım kısmına geçerse, Türkiye'de doğmuş Oset kökenli bir ailenin ferdiyim. Sivas'ta doğdum. 1970'lerin başında İstanbul'a üniversite için geldim. O dönemden beridir burada yaşamaktayım. Fakat memleketim olan Sivas ile ilişkilerimiz aile bağları üzerinden devam etmektedir.

Bizde aile isimleri yüzlerce yıldır devam eden bir gelenektir. Kendimi Ganu Kuate Remzi diye tanıttım.

Seyfullah GİRİŞEN: Teşekkür ederim. Sayın Temsilci erken dönem, Çarlık Rusya'sı dönemi, SSCB dönemi ve Rusya Federasyonu dönemi Güney Osetya'nın tarihçelerini kısaca özetler misiniz?

Remzi YILDIRIM: Bu soruya şöyle başlamak isterim: Osetler Türkiye'de Kuzey Kafkas halkları içerisinde en az bilinen bir topluluktur. Bunun nedeni nüfuslarının az olması ve sürgün dönemlerinin yaşanmasından dolayı

gerçekleşmiştir. Türkiye’de şöyle bir algı var. Kuzey ve Güney Kafkas halkları Çerkez olarak adlandırılmaktadırlar. Bundan dolayı genelde Oset dediğimizde bilmezler. Ancak Çerkes olduğumuzu belirttiğimizde tanınabiliyoruz. Kafkas halkları gibi biz de Çerkezliği üst kimlik olarak kendimi tanımlarız.

Osetlerin, ataları İronlardır. Bu yüzden İron olarak kendimizi tanımlıyoruz. Bunu söylerken bütün kimlikleri kabul ediyoruz. Oset, İron veya Çerkez bu isimlerle anılmak noktasında gururluyuz. Ne hiçbir toplumdaki kendimizi üstün gördük, ne de aşağıda gördük. İnsan olmanın gerekliliğini bu şekilde ifade edebiliriz.

Ben bir tarihçi değilim. Ama araştırmalarım ve kendi okuduklarıma dayanarak şunları diyebilirim: Tarihçe olarak İskit, Alan ve Sarmatlar Osetlerin bugüne kadar gelmelerindeki ana etkenlerdir. Osetler çok büyük tarihî geçmişe sahiptirler. Bunlar atalarından kendilerine kalan bir mirastır. Buna sahip olmasaydılar, Avrupa ve Asya’dan her bölgede isim bırakmış bir toplumdur. Belirli bir tarihe ve kültüre sahip olmazsanız bunları bırakmanız imkânsızdır. Bu yüzden Osetlerin Milattan önce beş bin yılına kadar giden tarihleri vardır. Ama Osetlerin Kafkasya’da kemik yapısının oluşması Milattan önce 300-400’e kadar dayanmaktadır. Tarihimiz Rusya’dan daha eskidir. Çünkü buralarda İskitler ile başlayıp Alanlar ile devam eden daha sonra Sarmatlar ile varlığını sürdürmüş bir topluluğuz. Bunlar Hazar Denizi’ni ve Karadeniz’in Batı uçlarını ellerinde bulduran büyük devletler olmuşlardır. Osetler de Abhazlar gibi otokton halklardır.

Osetler, Çarlık döneminde Krallığı olan bir toplumdur. Bu arada Oset dışında bir diğer ismimiz Asetinlerdir. Yani tarihî kitaplarda Asetinler sözü daha fazla geçmektedir. Bu yüzden Çarlık rejimi döneminde Krallıklar yıkılmıştır. Bu dönemde Kuzey ve Güney Kafkasya halkları Çarlık rejimine bağlanmıştır. Sovyetler döneminde otonom statüsü verilmiştir. Bugün bağımsız bir ülke olarak yaşamaya devam etmektedir.

Genel olarak Osetlerin tarihi için, Gürcü krallığında Osetlerin çok önemli bir yeri vardır. Gürcülerle tarihî bağlarımız bulunmaktaydı. Fakat asimilasyon politikaları Sovyetler dönemi ve Sovyetler sonrasına yayılınca bu ilişkiler artık kopma noktasına gelmiştir. Gürcüleşmiş bir toplum yaratmak ve yayılmacı milliyetçilik üzerine inşa edilmiş bir sistem her dönem uygulamaya konulmuştur. Bakın çok ilginç ama gerçekçi bir şeyden bahsedeceğim. Şu anda Gürcülerin soy

isimlerinin sonunda genelde “vili ve vile” vardır. Bunlar Asetinlerin krallıkları döneminde kullanılan soy isimlerdir. Düşünün bir toplumun sadece sosyal yapısını değil, kültürel dokularını da ortadan kaldırıyor ve sahipleniyorsunuz. Siz bir Yahudi kökenli ailenin soyadını Türkçeleştirdiğinizde yok edebilir misiniz? Hayır.

1800'lerden itibaren Rusya'da ovalara inişe izin verilmeye birlikte işte Vladikavkaz'da yerler oluşturulmaya başlanıyor. Göç etmiş ve buralardan ayrılmış halklar geri dönmeye bu dönem içerisinde başlamışlardır. Güney Kafkasya'dan bahsediyorum. Osetler var, bunların idaresi var.

Şimdi Çerkezlerin 1864 yılındaki göçü, Batı Kafkasya'daki soykırım, Kafkas halkları gibi Osetler için de trajik ve acı dolu bir olaydır. Bugün bu travmayı hâlâ atlatabilmiş değiliz. O dönemde bölgedeki aktörler İngilizler, Ruslar ve Osmanlı İmparatorluğu vardı. Özellikle İngilizlerin bölge politikaları soykırımların yaşanmasına neden olmuştur.

Bunları tarih sayfalarında çok göremiyoruz. Bu da önemli bir boyuttur. Benim kendi ailemin gelişi ise 1860 yılına dayanıyor. Neden sürgünden önce geldiler. Bu soru sorulabilir. Çünkü din yapısı bu toplumlar içerisinde hâkim bir oluydu. Ve Çerkes sürgününe bakınız. Genel olarak Osmanlı topraklarına göç edenler Müslüman olanlardır. Burada şunu belirteyim, her dinden topluluklar vardı. Fakat özellikle Müslüman olan Kafkas halkları göç ettiler.

Osetya bölgesi sürekli bir kaosa sürüklenmiştir. 1865 yılındaki sürgünden sonraki yıllarda bölgede Çeçen direnişi ortaya çıkıyor. Bu bölgelere Çarlık tarafından paşalar gönderiliyor. İkinci derecede askerî komutan olarak Kafkasya bölgesine gönderiliyorlar. Amaçları Çeçenistan'ın hâlen devam eden başkaldırısını sonlandırmak.

Bu dönemde Çeçenler için gönderilen Musa Paşa'nın kardeşi Şeyh Şamil'in yanında savaşa giriyor. Bu saflarda şehit oluyor. Musa Paşa Çeçenleri durduramadığı için Ruslar tarafından hain ilan ediliyor. Bundan dolayı İstanbul'a geliyor. Bu bölgedeki Müslümanları her yıl 3.000 kişi kabul edecek şekilde Osmanlı topraklarına getirmek için anlaşmalar yapıyorlar. Fakat bu bir defaya mahsus yapılıyor. Geriye kalan nüfusun çoğu din değiştirmek zorunda kalıyor.

Bakınız, Gürcüler Abhazların ve Güney Osetlerin iyi niyet yaklaşımlarını hiçbir zaman dikkate almamışlardır. Bunlara karşılık sürekli savaşmışlardır. Bu yüzden sorunlar her dönem gelişmiştir. Fakat şu anda artık statü sorunumuz yoktur. Çünkü Güney Osetya, Rusya ve 7 ülke tarafından tanınan bağımsız bir ülke olmuştur. Bu bağlamda ikili ilişkilerin geliştirilmesi önemlidir. Bu bağlamda şu anda imkânsız görünüyor. Zaman bize neyi gösterir bilemeyiz. Ama kazanılmış bir hak olan bağımsızlığımızı artık vermeye niyetimiz yoktur.

Çarlık rejiminin ve Sovyetler Birliğinin asimilasyon politikalarını bugün Rusya Federasyonu bertaraf etmiştir. Yani bir hak uzun yıllar sonra da olsa teslim edilmiştir.

Seyfullah GİRİŞEN: Nüfus sayımız az ve sürgünlerden dolayı tanınmıyoruz, dediniz. Bunu biraz açar mısınız?

Remzi YILDIRIM: Kafkasya tarihinde savaşlar olmuştur. Bu savaşlar neticesinde burada yaşayan halkların çoğu ülkelerinden göç etmek zorunda bırakılmıştır.

Osetler de özellikle Türkiye'ye yerleşmişlerdir. Yoğunlukla Kars, Sivas ve Yozgat bölgelerine yerleşmişlerdir. 1960'lara kadar bu bölgelerde ayrı köyler kurmuşlardır. Kendilerine ait köylerde yaşamışlardır. Kültürlerini ve dillerini buralarda rahat bir şekilde kullanmışlardır.

1970 sonrası şehirleşme hayatı geliştiği için bu köylerde yaşayanlar şehirlere göç etmişlerdir. Bundan dolayı şu anda Türkiye'de Yozgat ilinde iki köyümüz kalmıştır. Sarıkamış, Erzurum, Kars ve Sivas şehirlerinin köylerinde hemen hemen nüfusumuz kalmamıştır. Bundan dolayı şehre göç edenler dil ve kültürlerini yaşamakta zorlandılar. Kendi çocuklarına dillerini öğretmekte zorlandılar. Fakat bazı aileler hâlâ evlerinin içerisinde bu kültürleri yaşatmaya çalışıyorlar.

Şahsım olarak İstanbul'a geldiğimde, Hukuk bölümünü okumaya başladım. Fakat 1 yıl sonra gazetecilik bölümünde halkla ilişkilere geçtim. Fakat sonra geçtiğimde mutsuz olduğumu gördüm. Çünkü o dönemde gazetecilik çok sıkıntılı bir süreç yaşamaktaydı. Bunu bitirdikten sonra işletme okudum ve daha sonra Mali Müşavirlik yapmaya başladım. İstanbul'da Mali Müşavir olduğumda 73 veya 74 numara bana aitti. Bugün 30 40 binlerden bahsediliyor. Burada evlendim.

Eşim de Oset kökenli olduğu için bir sorun yaşamadım. Çocuklarıma Osetçeyi fazla öğretmedim. Ama az da olsa dillerini biliyorlar. Şartlar olsaydı onların öğrenmesini çok isterdim. Umarım bir gün olur ve onlar da öğrenir. Çünkü biz kültürümüzden ve topraklarımızdan koparıldık. Ben hiç Osetçe bilmeyen biri olarak İstanbul'a geldim. Burada kendi kültürümü ve tarihimi öğrenmek adına uğraştım. Aidiyet duygumu burada öğrendim ve geliştirdim diyebilirim. Bugün Türkçeyi konuştuğum gibi Osetçe de konuşabiliyorum. Çünkü şuna inanıyorum: Diline hâkim olmayanlar kültürlerini kaybetmeye mahkûm olurlar.

Bunları şundan dolayı anlatıyorum: Kültürümüzü elimizden geldiğince yaşatmaya çalışıyoruz. Türkiye'de zengin bir kültür mevcut ve bu da gerçekten çok özel bir durumdur. Bu kültür içerisinde kendi kültürümüzü yaşamak da ayrıca mutluluk verici bir durumdur. Fakat farklı konjonktürler asimilasyona uğramamıza neden olmaktadır.

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın Temsilci, asimilasyon politikalarının yoğun olduğu dönemlere değindiniz. Bu dönemler hangileridir?

Remzi YILDIRIM: Özellikle Çarlık Rusya'sı döneminde bu asimilasyon politikaları gerçekleşmiştir. Tek tipleştirme politikaları bu dönem içerisinde artış göstermiştir.

Bununla beraber Sovyetler Birliği dönemi bu politikaların devamı olmuştur. Gürcistan, Stalin döneminde Osetlere yumuşak politikalarla yaklaşmıştır. Fakat hiçbir zaman asıl hedeflerinden vazgeçmemişlerdir. Bakınız, Güney Osetya'da resmî verilere göre 20.000 insan ölmüştür. Gayri resmî, bilinmeyen binlerce insan vardır. Osetler hiçbir dönem savaş yanlısı olmamışlardır. Sovyetler döneminde Bolşeviklerden yana tavır almalarına rağmen yalnız bırakılmışlardır. Abhazlara uygulanan eğitim, sosyal ve siyasal anlamdaki kırımın aynısı Güney Osetya'da da yaşanmıştır. Stalin dönemi içerisinde bakınız, alfabelerimiz yasaklandı. Tarihî yerlerimiz harap edildi. Bunlar Sovyetler döneminde güçlü olan Gürcülerin politikalarıydı. Gürcüler o bölgede *Rusya'nın Şımarık Çocuğu* unvanına sahiptir.

Şuna da değinmek istiyorum: Bakın dünyada eşine az rastlanabilir bir şeyden bahsedeceğim. Güney Osetya küçük olmasına rağmen Kültür ve Edebiyat alanında çok önde olan bir toplumdur. 20 bin 30 bin kişilik tiyatro alanlarımız vardı. Edebiyat konusunda büyük eserlerimiz vardı. Bunlar tamamen

yok edildi. Bir toplumun dili, kültürü ve edebiyatı yok edilmişse o toplum kolayca asimile edilebilir. Biz bunlara rağmen ayakta durmayı başarabildik.

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın Temsilci, SSCB'nin yıkılmasından 2008 yılına kadar neler yaşandı? 2008 yılına özel bir parantez açacağım. Çünkü Güney Osetya'da tarihî bir dönem olarak adlandırılmaktadır. Bununla beraber 1991-1993 yılları arasında Abhazya ve Güney Osetya'da yaşanan acı durumlar vardır. Abhazlarla bu dönem içerisinde bir antaşmanız var mı? Tarih olarak 2008 yılını nasıl değerlendirirsiniz? Bu dönemde Güney Osetya'ya gittiniz mi?

Remzi YILDIRIM: 2008 yılı Abhazya ve Güney Osetya için tarihî bir dönem olarak adlandırılabilir fakat bizler bunu tarihî bir adımdan öte teslim edilmiş temel haklar olarak görmekteyiz. Bu yüzden olması gereken ve atılması gereken bir adım olarak değerlendirebiliriz. Çünkü tarih boyunca otokton halk olup başka egemen güçler altında yaşamak zorunda kalan topluluklar dünya üzerinde çok az sayıda vardır.

2008 yılında yaşananların içinde olduk. Gelişmeleri çok yakın bir şekilde takip etmiştim. Bu dönem öncesinde 1991 savaşında Osetlerin galip gelmesi, 1993 yılında Abhazların savaştan galip ayrılması bölgenin kaderini çok değiştirmiştir. Bu yıllar arasında ekonomik krizler ve ambargolarla çevrili olan iki ülke bulunmaktaydı. Yoksullaşma dönemi başladı. Zengin olanlar bir gecede yoksullaştırıldı.

Uluslararası Örgütler ve Batılı devletler bu dönemler içerisinde Gürcistan'ın politikalarını kayıtsız şartsız desteklemişlerdir. Çünkü onlara göre komünizm bir tehlike olarak görülmekteydi. İdeolojilerle ilgilenen örgütler ve Batı aslında bir halkın varlığını yok saymaktaydı. Bunu özellikle ABD bölgede gerçekleştirmek istiyordu. Fakat bu başarılı olmadı.

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın Temsilci, Rusya'nın bölgeye ilişkin politikaları nelerdir? Abhazya ve Güney Osetya'nın jeopolitik dengelere etkisi nelerdir?

Remzi YILDIRIM: Şöyle yapalım. Abhazya ve Güney Osetya'yı burada ayrı ayrı ele almak gerekir. Çünkü Abhazya'nın müthiş bir coğrafi konumu

bulunmaktadır. Tarih ve turizm bakımından önemli bir ülkedir. Hatta büyük Rus bürokratlarının tatillerini geçirdikleri bir bölgedir. Fakat Güney Osetya'da bu imkânlar bulunmamaktadır. Bakın Güney Osetya'nın dünya ile bir bağlantı yeri vardır. Orası da Kuzey Osetya'dır. Başka herhangi bir kapısı yoktur. Düşünün, Kuzey Osetya kapıları kapatırsa ki böyle bir şey olmaz, varsayalım ki oldu, dünyaya kapalı bir ülke olmaktan öteye gidemeyiz. Açık cezaevi diye tanımlanabilir.

Rusya'nın her dönem buralar üzerinde hâkimiyeti olmuştur. Bu yüzden Kafkasya üzerindeki hâkimiyetini korumak için küçük devletçiklerin olması kendileri için bir tehlike arz etmiyor, demektir. Bu yüzden hiçbir dönem buradan vazgeçmeyeceklerdir. Buralar Rusya güdümünde birer karakol görevi görmektedir. Fakat şurada bir parantez açmak istiyorum: Kafkas halkları kolay kolay birilerine tâbi olmaz. Fakat birlik noktasında birbirlerini tutan bir yapıya sahiptirler. Çünkü acılarımız, kaderimiz ve kültürümüz ortaktır.

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın Temsilci, az önce bahsettiğiniz hususları değerlendirdiğimizde, Güney Osetya'da yaşayan Gürcülerin var olduğu sonucuna ulaşmaktayız. Gerçekten Güney Osetya'da yaşayan Gürcüler var mı?

Remzi YILDIRIM: Evet. Güney Osetya'da yaşayan Gürcüler vardır. Kimse bunları rahatsız etmiyor. Bakın biz kardeşlikten yanayız. Orada bulunan Gürcülere siz burada yaşayamazsınız diye bir şey söylememiz mümkün mü? Hayır. Zaten bunu dillendirmekten bile hicap duyarız. Bir insan nereyi kendi anavatanı olarak görüyorsa orada yaşamak onun hakkıdır. Bakın Güney Osetya'da yaşayan Gürcüler ülkelerine gidip geliyorlar. Güney Osetleri bunu gerçekleştiriyor. Siz neden anavatanınıza gidiyorsunuz diye bir baskı da yapmıyoruz. Bu onların en doğal hakkıdır. Ama Osetlere de bunu sağlamalıdır.

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın Temsilci, anlattıklarınıza dayanarak söylüyorum, Güney Osetya bir sorun değil, özgürlük mücadelesinin alanı olarak tarih boyunca bunu gerçekleştirmiştir, sonucuna varıyoruz. Güney Osetya'nın, Kuzey Osetya ile birleşme durumu var mıdır? Bölge halkları ne düşünüyor? Rusya'nın tutumu bu konuda nedir?

Remzi YILDIRIM: Son sorunuzdan geriye doğru giderek cevaplamak istiyorum. Bakın, Kuzey Osetya, Rusya toprakları içerisinde yer almaktadır. Bu

yüzden Rusya toprağından vazgeçmez. Bu şu an imkânsız görünmektedir. Güney Osetya bağımsız bir ülke, şu anda bunun üzerine politikalar geliştirmektedir. Referandum olsa büyük oranla ret çıkar. Herkes bulunduğu konumu korumak isteyecektir.

Rusya, büyük devlet olarak kendi çıkarlarını düşünmektedir. Bu gayet doğal olan bir yaklaşımdır. Çünkü bahsedilen Kuzey başka bir ülkenin toprak parçasıdır. Rusya isteseydi bugüne kadar birleştirmeyi gerçekleştirirdi. Bunu gerçekleştirmediği için bundan sonra bu zor görünmektedir.

Çekilen acıların ve yaşanan soykırımların üzerinden gelişen bir bağımsızlık mücadelesi artık geri verilmez.

Seyfullah GİRİŞEN: Son olarak, Sayın Temsilci bu sorunların çözülmesi için neler yapılmalıdır?

Remzi YILDIRIM: Bakın, uluslararası örgütler barışçı politikalar içerisinde olduklarını iddia ediyorlar. O zaman Abhazlar ve Güney Osetleri konusunda kendilerini barışçı politiklardan uzak tutan şey nedir? Bu bir çelişkidir. Bundan dolayı bütün dünya üzerindeki ırklar ve milletler kardeşçe yaşamalıdır. Bundan başka hiçbir beklentimiz yoktur. Bunu başarabildiğimizde sorunlar kolayca çözülür. Kendi kaderini tayin etme hakkına sahip ulusların adımlarına saygıyla yaklaşılmalıdır. Bir milleti veya topluluğu birilerine mahkûm etmek yanlış bir tutumdur. Dünyada yaşanan sorunlar hiçbir zaman bölgesel değildir. Çünkü yaşanan sorunlar herkes tarafından dikkatle izlenmeli ve tarafsız bir şekilde olaylara yaklaşılmalıdır. Toplumlar kendi dillerini, kültürlerini yaşayabilme ve yaşatabilme hakkına sahiptirler. Bunlar gasp edilemez. Büyük olmak, birlikte yaşama kültürünü genişletmekle başlar. Bu başarılı olduğu zaman her şey sonuçlanır. Bu yüzden bağımsız bir ülkenin ne kadar hakkı dünya sistemleri ve toplumlar üzerinde var ise bizim de eşit şekilde vardır.

Seyfullah GİRİŞEN: Sayın Temsilci, bizleri kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Misafirperverliğiniz ve tutumunuzdan dolayı da ayrıca müteşekkirim.

Remzi YILDIRIM: (Gülümsüyor) Ben konuya bu kadar hâkim birini beklemiyordum. Sizin buna hâkim olmanızda ayrıca beni sevindirdi. Sizlere de

başarılar diliyorum. Sizleri Güney Osetya'da görmek istiyoruz. Bu gerçekleşirse büyük bir mutluluk duyarız.

Seyfullah GİRİŞEN: Nasip olursa bir gün Güney Osetya'yı görmek isteriz.

Remzi YILDIRIM: Her zaman bekleriz. Bekliyoruz olacağız.

18.1.3. GÜRCİSTAN, TÜRKİYE BÜYÜKELÇİSİ SAYIN GEORGE JANJAVA' YA GÖNDERİLEN YAZILI SORULAR

Gürcistan büyükelçiliğini ziyaret ettim. Sayın büyükelçi ve Müsteşar hanımefendi ile görüştüm. Sorulara yazılı olarak cevap verebileceklerini beyan ettiler. Bunun üzerine; 1 Mart 2019 Cuma günü Türkiye'nin Gürcistan Büyükelçiliğine ve 28 Mart Perşembe 2019 tarihinde ise, Gürcistan Dışişleri Bakanlığına gönderdiğim sorular cevapsız bırakılmış ve birkaç internet sitesi adresinden bu soruların cevabını bulabileceğim yönünde geri dönüş yapmışlardır. Aşağıdaki soruları özüne ve diline dokunmadan gönderdiğim şekildeki gibi buraya ekliyorum.

QUESTIONS

- 1- COULD YOU PLEASE INTRODUCE YOURSELF? CAN YOU DESCRIBE YOURSELF BRIEFLY?
- 2- WHEN DID YOU COME TO TURKEY? AND WHEN WERE YOU APPOINTED TO THE POSITION HERE?

- 3- **COULD YOU TELL US A LITTLE ABOUT THE HISTORY OF GEORGIA?**
- 4- **IS THERE A CONSTANT CRISIS/TENSION ABOUT THIS ISSUE - BETWEEN RUSSIA AND GEORGIA? IF HAVE THIS ISSUE, WHAT DO YOU THINK ARE THE REASONS FOR THAT?**
- 5- **IT IS SAID THAT THERE HAVE BEEN 400 OFFICIAL AND 700 INFORMAL MEETINGS ON THIS ISSUE SO FAR? IS IT TRUE /CAN YOU PROVE IT?**
- 6- **YOU INTEND TO GET BACK ABKHAZIA AND SOUTH OSSETIA TO YOUR TERRITORY AGAIN. THERE ARE TWO WAYS TO GET IT BACK MILITARY AND PEACEFUL? WHICH ONE DO YOU PREFER? AND WHAT HAPPENS TO GOVERNMENT METHODS?**
- 7- **WHAT IS THE CURRENT SITUATION OF RELATIONSHIPS BETWEEN ABHAZYA AND SOUTH OSETYA NOW / AT THE MOMENT? HOW WOULD YOU DESCRIBE IT IN A SUMMARY?**
- 8- **HOW WOULD YOU SUMMARIZE THE ABKHAZIAN AND OSSETIA PROBLEMS BETWEEN 1988-2018 INCLUDING THE WAR TIME BETWEEN 1988-2014?**
- 9- **DO YOU HOLD TALKS WITH REPRESENTATIVES OF ABKHAZIA AND SOUTH OSSETIA IN THE INTERNATIONAL ARENA? AND WHAT ARE THE MAIN AIMS AND DEMANDS OF THE BOTH SIDES IN THESE NEGOTIATIONS?**
- 10- **HAVE YOU EVER TRIED TO SIT AT A NEGOTIATION TABLE WITH ABKHAZ AND OSSETI REPRESENTATIVES WITHOUT THE USE OF A MEDIATOR? HAVE YOU EVER HAD SUCH A THOUGHT on THE STATE LEVEL?**
- 11- **ABKHAZ AND OSSETI REPRESENTATIVES ARE BRINGING THE "AGGRESSION TREATY" TO THE TABLE. BUT THE STATE OF GEORGIA DOES NOT ACCEPT IT. IS THAT CORRECT? WHAT ARE YOUR VIEWS ABOUT THIS TOPIC?**
- 12- **WHAT WERE THE ABKHAZ AND SOUTH OSSETIA POLICIES DURING PERIODS OF SHEVARDNADZE AND SAAKASHVILI? WHAT IS THE POLICY OF PRESIDENT SALOME ZURABISVILINE NOW?**
- 13- **WHY THE RUSSIAN POLICY TOWARDS ABKHAZIA AND SOUTH OSSETIA IS SO CHANGEABLE?**

14- DO YOU REALLY HAVE A PRO-U.S. POLICY? OR DO YOU GIVE MORE IMPORTANCE TO YOUR CLOSEST NEIGHBOURS AND KEEP YOUR RELATIONS WITH EUROPE AND THE UNITED STATES AT THE HIGHEST LEVEL? WHAT ARE THE REASONS FOR THIS?

15- WHAT DO YOU THINK OF THE INDEPENDENCE OF ABKHAZIA AND SOUTH OSSETIA?

16- WAR IS A BAD THING. I'M SURE YOU THINK SO TOO. IS THERE ANYTHING YOU'D LIKE TO SAY TO THE ABKHAZIAN AND SOUTH OSSETIAN ABOUT THIS? OR IS THERE A MESSAGE YOU'D LIKE TO SEND THEM?

18.1.4. RUSYA BÜYÜKELÇİLİĞİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Rusya'nın Türkiye büyükelçiliğinden telefon üzerinden randevu istedim. Fakat herhangi bir geri dönüş gerçekleştirmediler. Yukarıdaki gibi benzer sorular hazırlamıştım. Geri dönüş sağlayacaklarını söylemelerine rağmen herhangi bir dönüş gerçekleştirmediler.

